

TEMA BROJA: 10 stvari koje bi trebao znati svaki radnik

- ☞ *Uredništvo „Pro bona“ u posjeti predsjedniku RH*
- ☞ *Veliko srce Kliničara za mala srca Klaićeve: uspješno okončana humanitarna akcija*
- ☞ *Intervju: popričali smo s asistenticom Tenom Ratković*
- ☞ *„Gorući problemi“: posvojenje, obvezno zdravstveno osiguranje, KD protiv zdravlja ljudi, ovršni postupak (...)*

Uvodna riječ glavnih urednika

Dragi čitatelji,

pred vama je treći broj biltena Pravne klinike u Zagrebu. Za temu broja odabrali smo nešto što je u ovim recesijskim vremenima vrlo aktualno te ujedno i korisno za svakog zaposlenika – radnička prava i pravnu regulaciju položaja zaposlenika u RH.

U proteklom periodu, od izdavanja drugog broja biltena Pro bono, Pravna klinika u Zagrebu prepoznata je od pravnih fakulteta u regiji kao uspješan koncept približavanja studenata pravnoj praksi te je poslužila kao primjer za osnivanje sličnih ustanova i oblika nastave. Rukovodstvo Pravne klinike u Zagrebu prenijelo je dio svojeg bogatog iskustva u organizaciji kliničkog rada na svoje kolege s Pravnog fakulteta Univerziteta u Bihaću, gdje je utemeljena pravna klinika. Ovim putem zahvaljujemo i našim partnerima u Norveškoj, čije nam iskustvo i financijska potpora služe kako bismo našu Kliniku učinili što boljom, kako za nas studente, tako i za građane kojima smo na usluzi.

Nadalje, donosimo i dvije priče na koje smo izrazito ponosni: jedna je od najvećih mogućih pohvala i priznanja za naš rad prijem u Uredu predsjednika RH Ive Josipovića, koji je prepoznao naše dosadašnje uspjehe i uložene napore. Druga je priča o našoj uspješno okončanoj humanitarnoj akciji, čiji je uspjeh materijaliziran nabavkom nekoliko vrijednih aparata za zagrebačku Kliniku za dječje bolesti u Klaićevoj.

Završno, pozivamo sve zainteresirane studente Pravnog fakulteta u Zagrebu da nas na e-mail adresu urednistvo.probono@gmail.com kontaktiraju ako žele sudjelovati u izradi časopisa kroz pisanje određenog članka za jedan od nadolazećih brojeva Pro bona.

Isto tako, pozvani su i svi ostali čitatelji da nam se jave na istu e-mail adresu ukoliko imaju ideju za određenu temu koju bismo mogli obraditi u budućnosti ili neku sugestiju za daljnje poboljšanje ovoga biltena.

Nadamo se da ćete uživati u stranicama koje su pred vama!

Glavni urednici

Josip Kovilić

Bruno Milinković

Glavni urednici: Josip Kovilić i Bruno Milinković

Urednici Pro bono biltena

PRO BONO

Bilten Pravne klinike Pravnog fakulteta u Zagrebu

Nakladnik

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Uredništvo

Josip Kovilić, Bruno Milinković, Marina Bartol-Hedžet,
Maja Marta Martonja, Marina Petrić, Andrea Dujmović,
Lea Puljčan, Ana-Maria Čupić

Glavni urednici

Josip Kovilić, Bruno Milinković

Lektor

Petra Petrović, prof.

Dizajn naslovnice

Melissa Bahonjić

Grafička priprema

Gordana Vinter, Sveučilišna tiskara

Adresa uredništva

Pro bono - bilten Pravne klinike Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
Tkalčičeva 48-50, 10 000 Zagreb, Republika Hrvatska
e-mail: urednistvo.probono@gmail.com

Tisak

Sveučilišna tiskara d.o.o., Zagreb, Trg maršala Tita 14

Naklada

600 primjeraka

2. godina izlaženja

Časopis izlazi 2 puta godišnje

ISSN 1848-8439

Svi tekstovi i fotografije sadržani u biltenu *Pro bono* ne smiju se ni na koji način privatno ili poslovno koristiti, reproducirati ili mijenjati bez prethodnog pismenog dopuštenja Uredništva.

Sadržaj

UVODNA RIJEČ UREDNIŠTVA

Uvodna riječ glavnih urednika	I
-------------------------------------	---

TEMA BROJA

10 stvari koje bi trebao znati svaki radnik + komentar praktičara	1
---	---

VANJSKE KLINIKE

Pregled vanjskih klinika u 2013. godine te planovi za budućnost	13
Posjet delegacije Pravne klinike Pravnom fakultetu Univerziteta u Bihaću	19
“Public and Private Justice Course”, 27. - 31. svibnja 2013., Dubrovnik.....	21
„Vaša prava“ - priručnik o pravima osoba s duševnim smetnjama kao vrhunac suradnje Udruge Svitanje i Pravne klinike u Zagrebu.....	22

INTERVJU

Intervju s akademskom mentoricom Tenom Ratković	25
---	----

GORUĆI PROBLEMI

Diskriminacija u dječjim vrtićima	28
Mogućnost odgode, obročnog plaćanja i djelomičnog otpusta poreznog duga.....	29
Zaštita prava radnika u kontekstu negativnog aspekta slobode udruživanja u sindikate.....	33
Susjed iz pakla ili o stanarskom pravu	35
Kaznena djela protiv zdravlja ljudi: što kaže novi Kazneni zakon?.....	37
Sustav obveznog zdravstvenog osiguranja u RH	42
Izmjene Ovršnog zakona od 15. listopada 2012.....	46
Prestanak tražbine kao žalbeni razlog u ovršnom postupku.....	49
Europska unija i azil	51
Stjecanje državljanstva prirođenjem po povoljnijim uvjetima.....	54
Zakonska regulativa istospolnih zajednica u RH i usporedba s brakom.....	57
Posvojenje i noviteti po (novom) Obiteljskom zakonu	59
Novčana naknada žrtvama kaznenih djela	62
Pravo zatvorenika na susrete s djecom.....	65

STUDENTSKI KUTAK

Veliko srce kliničara za mala srca Klaićeve - uspješno okončana humanitarna akcija ..	68
Posjet studentske delegacije Pravne klinike Predsjedniku Republike Hrvatske	72

Pisanje članka za bilten Pro bono

– upute autorima

1) O biltenu Pravne klinike „Pro bono“

- „Pro bono“ je bilten (časopis) Pravne klinike u Zagrebu, jedinice Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu koja pruža besplatnu pravnu pomoć građanima
- U cijelosti ga izrađuje nekolicina studenata – volontera PK i njihovih suradnika (dalje: „Uredništvo“)
- Prvi je broj izašao u rujnu 2012., a izlazi semestralno (dva puta godišnje)
- Donosi zanimljivosti i aktualnosti iz rada Pravne klinike, intervjue i stručne članke relevantne pravne tematike bazirane na stvarnim slučajevima s kojima su se stranke javile Pravnoj klinici, a svaki ima i zasebnu temu broja
- Časopis je dostupan u tiskanom i elektronskom obliku > više na web adresama priloženim na dnu stranice
- Prilikom izlaska novog broja biltena održava se svečana promocija novog broja u prostorijama Pravnog fakulteta

2) Tko i kako može sudjelovati u izradi

- Pisanje stručnih (pravnih) članaka u pravilu je namijenjeno volonterima Pravne klinike i pravnim praktičarima
- Ostale tekstove mogu pisati te poslove obavljati i svi ostali zainteresirani neovisno o tome jesu li volonteri Pravne klinike ili uopće studenti Pravnog fakulteta – prigodni članci, službeno fotografiranje, grafička obrada, prijedlozi tema, marketing, zadaci administrativno

– tehničke prirode, kritike, sugestije itd.

- Jednom u ljetnom i jednom u zimskog semestru Uredništvo šalje obavijest studentskim mentorima Grupa u Pravnoj klinici o ponudi pisanja članaka članovima njihovih Grupa
- Spomenuta obavijest sadrži podatke: koliko je članaka po Grupi potrebno napisati, okviran broj stranica, koji su rokovi za a) prikupljanje autora i tema, b) slanje gotovih radova te ostale tehničke pojedinosti
- Svatko zainteresiran za bilo kakav rad u biltenu ima mogućnost javiti se na uredništvo. probono@gmail.com

3) Tehničke upute

- Autor je slobodan u izboru naziva i teme koju će obrađivati, uz naknadnu mogućnost izmjene od strane Uredništva
- Pri odabiru teme autor je dužan pripaziti da se ne radi o (gotovo) identičnoj temi iz prethodnih brojeva biltena „Pro bono“ i blogova objavljenih na <http://klinika.pravo.unizg.hr/blog>
- Svaki članak mora započeti istaknutim naslovom i imenom autora, nakon čega slijedi uvod (2-5 rečenica) pisanim u trećem licu („bezlično“) – primjera radi, pogledati članke „Humanitarka“ ili „Kaznena djela protiv zdravlja ljudi“
- Potrebno je koristiti font Times New Roman, veličina 9, prored 1 (uz redove razmaka iza naslova i podnaslova)
- Uz fond fotografija, slika, shema i grafika kojima raspolaže Uredništvo, uputno je da autor prilikom slanja teksta priloži

i svoje (čim kvalitetnije) fotografije i ostalo što želi u svom članku (npr. da naglasi kako dio teksta bude istaknut u posebnom okviru ili da napomene koji opis želi ispod fotografije/sheme koju prilaže i sl.)

- U člancima vrijede uvriježena pravila citiranja i popisivanja literature koja se koriste u pisanju stručnih radova
- Svi tekstovi pravne tematike u pravilu moraju imati podlogu u pravnom mišljenju provjerenom (potpisanom) od strane akademskog mentora pojedine Grupe; iznimno, u dogovoru s Uredništvom biltena i studentskim mentorima Grupe, moguće je napraviti i članak koji nije baziran na pravnom mišljenju, ali ga je prije slanja potrebno podvrgnuti kontroli akademskog mentora
- Ostali tekstovi (intervju, aktualnosti, putovanja i sl.) također moraju biti odobreni od strane akademskih mentora
- Svaka Grupa zasebno određuje moraju li tekstovi prvotno proći i kontrolu studentskih mentora
- **Konačne verzije** tekstova članaka se dostavljaju na e-mail adresu urednistvo.probono@gmail.com u za to predviđenim rokovima – naknadne izmjene će biti moguće samo u posebnim slučajevima kada to ocijeni potrebnim Uredništvo časopisa po vlastitom nahođenju ili prema uputama lektora, grafičara, vodstva Pravne klinike (...)
- Svi tekstovi nakon slanja Uredništvu podliježu lekturi

Upute autorima objavljuju se u broju 3, a vrijede za broj 4 biltena (proljeće 2014.)

10 stvari koje bi trebao znati svaki radnik + komentar praktičara

MAJA MARTA MARTONJA

Radni odnos podrazumijeva postojanje poslodavca i radnika. Njihov odnos sastoji se od prava i obveza koje pripadaju objema stranama. Budući da je radnik svojim položajem na određeni način subordiniran poslodavcu, primjerice jer poslodavac određuje mjesto i način rada te obavlja nadzor nad radom radnika tijekom radnog odnosa, članak se bavi pravima radnika za koja smatramo da bi radnicima bila od koristi.

1. IZVORI RADNOG PRAVA
2. ZASNIVANJE RADNOG ODNOSA
3. PRAVO NA PLAĆU
4. PRAVO NA GODIŠNJI ODMOR
5. ZAŠTITA PRAVA RADNIKA
6. ZAŠTITA DOSTOJANSTVA RADNIKA
7. PRESTANAK UGOVORA O RADU
8. PRAVO NA OTPREMNINU
9. PRAVO NA NOVČANU NAKNADU ZA VRIJEME NEZAPOSLENOSTI
10. PRAVA RADNIKA U STEČAJU POSLODAVCA

1. IZVORI RADNOG PRAVA

Radni odnosi u Republici Hrvatskoj u osnovi su uređeni **Zakonom o radu** (NN 149/09, 61/11, 82/12, 73/13, dalje: ZR). Članak

1. navedenog zakona propisuje da ako drugim zakonom ili međunarodnim ugovorom, koji je sklopljen i potvrđen u skladu s Ustavom te objavljen, a koji je na snazi, nije drugačije uređeno, radne odnose u Republici Hrvatskoj regulira ZR. Dakle, ZR je po svojoj pravnoj prirodi opći propis i ne primjenjuje se u situaciji kad je drugim, posebnim zakonom (*lex specialis*) drugačije određeno.¹ Na sklapanje, valjanost, prestanak ili drugo pitanje u svezi s ugovorom o radu, kolektivnim ugovorom ili sporazumom sklopljenim između radničkog vijeća i poslodavca, a koje nije uređeno ZR-om ili drugim zakonom, primjenjuju se u skladu s naravi toga ugovora opći propisi obveznoga prava.

Osim zakona, kao izvore kojima se uređuju radni odnosi svakako valja navesti i **ugovor o radu, pravilnik o radu, sporazum između radničkog vijeća i poslodavca i kolektivne ugovore**. Poslodavac, radnik i radničko vijeće te sindikati i udruge poslodavaca mogu ugovoriti uvjete rada koji su za radnika povoljniji od uvjeta određenih ZR-om ili drugim zakonom, dok je uvjete rada nepovoljnije od onih uređenih ZR-om

¹ Specijalne odredbe, koje određena pitanja važna za radni odnos uređuju drugačije nego ZR i koje pred ZR-om imaju prednost, možemo pronaći primjerice u Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (NN 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/7, 45/09, 63/11, 94/13), Zakonu o zdravstvenoj zaštiti (NN 150/08, 71/10, 139/10, 22/11, 84/11, 154/11, 12/12, 35/12, 70/12, 144/12, 82/13) ili Zakonu o kazalištima (NN 71/06).

dopušteno ugovoriti samo kolektivnim ugovorom, i to samo ako su stranke kolektivnog ugovora ZR-om ili posebnim zakonom na to izričito ovlaštene.

Svakom radniku bitno je da se upozna s odredbama pravilnika o radu i kolektivnog ugovora, ako su doneseni, budući da ZR u mnogim odredbama koristi formulaciju „ako ugovorom o radu, pravilnikom o radu ili kolektivnim ugovorom nije drugačije određeno.“

Pravilnik o radu je jednostrani akt poslodavca kojim poslodavac uređuje prava i obveze iz radnog odnosa. Poslodavac je dužan donijeti i objaviti pravilnik o radu ako zapošljava najmanje 20 radnika.

U pravilniku o radu se utvrđuju plaće, organizacija rada, postupak za zaštitu dostojanstva radnika te mjere zaštite od diskriminacije i druga pitanja važna za radnike kod tog poslodavca, ako ona nisu uređena kolektivnim ugovorom. O donošenju pravilnika i normiranju pojedinih pitanja poslodavac se treba savjetovati s radničkim vijećem. Ako kod poslodavca ne postoji radničko vijeće, ali je imenovan sindikalni povjerenik, ova ovlast radničkog vijeća prelazi na njega.

Pravilnik o načinu objave pravilnika o radu (NN 067/2010) propisuje da je poslodavac dužan objaviti pravilnik o radu tako da bude dostupan na uvid svim radnicima na koje se pravilnik odnosi te predmetni pravilnik treba izložiti u prostorijama u kojima radnici borave tijekom radnog vremena, a može ga objaviti i preko interne

računalne mreže. Radnik pravilnik o radu može preslikati.

U pravilniku se mora naznačiti dan stupanja na snagu. Pravilnik o radu ne može stupiti na snagu prije isteka roka od 8 dana od dana objave.

Kolektivnim ugovorom utvrđuju se prava i obveze stranaka koje su sklopile taj ugovor, a može sadržavati i pravna pravila kojima se uređuje sklapanje, sadržaj i prestanak radnih odnosa, pitanja radničkog vijeća, pitanja socijalnog osiguranja, te druga pitanja iz radnih odnosa ili u svezi s radnim odnosima.

Kolektivni ugovor zaključuju udruženja radnika (sindikati²) i poslodavac, a ugovori djeluju prema osobama koje su ga sklopile te svim osobama koje su u vrijeme sklapanja kolektivnog ugovora bile ili su naknadno postale članovi udruge koja je sklopila kolektivni ugovor.³

Pravilnik o načinu objave kolektivnog ugovora (NN 070/2010) propisuje da poslodavac objavljuje kolektivni ugovor na način propisan za objavu pravilnika o radu, ako ugovor obvezuje jednog poslodavca. Ako kolektivni ugovor obvezuje dva ili više poslodavaca i ako je u kolektivnom ugovoru kao područje primjene navedeno područje Republike Hrvatske ili područje dviju ili više županija, kolektivni ugovor se objavljuje u Narodnim novinama. Kolektivni ugovor se objavljuje u službenom glasilu županije ako je kao područje primjene navedeno područje jedne županije.

Kolektivni ugovor ili njegova promjena mora se objaviti u roku od

² Čl. 7., 8., 9., i 10. Zakona o kriterijima za sudjelovanje u tripartitnim tijelima i reprezentativnosti za kolektivno pregovaranje (NN 82/12, 88/12) navode kriterije reprezentativnosti sindikata za kolektivno pregovaranje

³ Glede proširene primjene kolektivnog ugovora pogledati čl. 267. ZR-a.

30 dana od dana sklapanja ili promjene.

Ako je neko pravo iz radnog odnosa različito uređeno ugovorom o radu, pravilnikom o radu, sporazumom sklopljenim između radničkog vijeća i poslodavca, kolektivnim ugovorom ili zakonom, primjenjuje se za radnika najpovoljnije pravo, ako ZR ili drugi zakon drugačije ne određuje. Dakle, između ovih izvora prava, prednost u primjeni ima onaj koji pojedino pitanje za radnika uređuje na najpovoljniji način.

2. ZASNIVANJE RADNOG ODNOSA

Radni odnos zasniva se **ugovorom o radu u pisanom obliku**. Ne sklope li poslodavac i radnik ugovor o radu u pisanom obliku, poslodavac je dužan prije početka rada radniku izdati **pisanu potvrdu o sklopljenom ugovoru**. Potvrda zamjenjuje ugovor o radu ako je izdana.

Ugovorom o radu u pravilu se uspostavlja trajniji radni odnos između poslodavca i radnika, odnosno radni odnos zasniva se na **neodređeno vrijeme**. ZR sadrži odredbe uslijed kojih određene nepravilnosti pri sklapanju ugovora o radu rezultiraju zasnivanjem radnog odnosa na neodređeno vrijeme. Pa tako, sklope li poslodavac i radnik ugovor o radu koji nije sklopljen u pisanom obliku ili poslodavac ne izda radniku pisanu potvrdu o sklapanju ugovora o radu te ako u ugovoru ili potvrdi nije naznačeno vrijeme trajanja radnog odnosa, smatra se da je ugovor sklopljen na neodređeno vrijeme. Također, smatra se da je ugovor o radu sklopljen na neodređeno vrijeme ako je ugovor o radu na određeno vrijeme sklopljen protivno odredbama ZR-a te ako radnik sklopi s poslodavcem ugovor na određeno, no

Radni odnos podrazumijeva postojanje poslodavca i radnika. Njihov odnos sastoji se od prava i obveza koje pripadaju objema stranama.

radnik nastavi raditi kod poslodavca i nakon isteka vremena na koji je ugovor sklopljen, makar je ugovor sklopljen primjerice samo na 1 mjesec.

Ugovor o radu iznimno se sklapa na **određeno vrijeme**, i to na vrijeme koje je ograničeno rokom, izvršenjem određenog posla ili nastupanjem određenog događaja. Prvi ugovor o radu poslodavac može sklopiti s radnikom u trajanju dužem od 3 godine. Sljedeći ugovor o radu između istih ugovornih stranaka sklopljen po proteku prvog ugovora na određeno vrijeme, ako je prvi ugovor o radu trajao dulje od 3 godine, može se sklopiti samo na neodređeno vrijeme. Ograničenje od 3 godine ne odnosi se dakle na sklapanje prvog ugovora o radu poslodavca s radnikom, nego na sklapanje uzastopnih ugovora o radu na određeno vrijeme između istih ugovornih stranaka.

Ako je ugovor o radu sklopljen na vrijeme kraće od 3 godine, ukupno trajanje uzastopnih ugovora o radu na određeno vrijeme između istih ugovornih stranaka ne može biti neprekinuto duže od 3 godine, osim ako je to potrebno zbog zamjene privremeno nenazočnog radnika ili je zbog nekih drugih objektivnih razloga dopušteno zakonom ili kolektivnim ugovorom. Prekid radnog odnosa kraći od dva mjeseca ne smatra se prekidom razdoblja od 3 godine. Početak razdoblja od 3 godine računa se od prvog sklapanja ugovora o radu na određeno vrijeme između istih ugovornih stranaka te uključuje promjene i dopune ugovora o radu koji produžuju predmetni ugovor. ZR navodi presumpciju koja svaku izmjenu

ili dopunu ugovora o radu koja produljuje vrijeme na koje je taj ugovor sklopljen smatra sljedećim uzastopnim ugovorom o radu na određeno vrijeme.

S obzirom na uvjete rada, radnik zaposlen na određeno vrijeme izjednačen je s radnikom zaposlenim na neodređeno vrijeme, ako se radnik zaposlen na određeno vrijeme bavi istim ili sličnim poslovima te ima ista ili slična stručna znanja i vještine kao i radnik zaposlen na neodređeno vrijeme. Ako poslodavac nema zaposlenih radnika na neodređeno vrijeme u usporedbi s kojima bi se odredili uvjeti rada radnika zaposlenih na određeno vrijeme, poslodavac je dužan radniku zaposlenom na određeno vrijeme osigurati uvjete predviđene kolektivnim ugovorom ili drugim propisom koji ga obvezuje, a koji su utvrđeni za radnika koji je sklopio ugovor o radu na neodređeno vrijeme, koji obavlja iste ili stručne poslove i ima stručna znanja i vještine kao radnik zaposlen na određeno vrijeme.

Napominjemo da se ugovor o radu sklopljen na određeno vrijeme može otkazati redovitim otkazom ugovora o radu samo ako je takva mogućnost predviđena ugovorom o radu.

Osim ugovora o radu na određeno i neodređeno vrijeme, valja razlikovati **rad u punom i nepunom radnom vremenu**. Smatra se da je puno radno vrijeme 40 sati tjedno, osim ako zakonom, kolektivnim ugovorom, sporazumom sklopljenim između radničkog vijeća i poslodavca ili ugovorom o radu nije određeno kraće trajanje punog radnog vremena. Nepunim radnim vremenom smatra se svako radno vrijeme koje je kraće od punog radnog vremena. Radnicima koji rade u nepunom radnom vremenu poslodavac mora osigurati iste uvjete rada kao i radniku koji radi u punom radnom vreme-

nu. Ako je za stjecanje određenih prava važno prethodno trajanje radnog odnosa, razdoblje rada u nepunom radnom vremenu smatrat će se radom u punom radnom vremenu.

Radi li radnik temeljem ugovora o radu u nepunom radnom vremenu kod više poslodavaca, ukupno vrijeme rada kod svih poslodavaca ne može biti duže od punog radnog vremena propisanog ZR-om. Radnik mora svakog sljedećeg poslodavca s kojim želi sklopiti ugovor o radu u nepunom radnom vremenu obavijestiti o svim prethodno sklopljenim ugovorima o radu u nepunom radnom vremenu.

ZR poznaje i institut **skraćenog radnog vremena**. Članak 44. stavak 1. ZR-a propisuje da se na poslovima na kojima uz primjenu mjera zaštite zdravlja i sigurnosti na radu nije moguće zaštititi radnika od štetnih utjecaja, radno vrijeme skraćuje razmjerno štetnom utjecaju uvjeta rada na zdravlje i radnu sposobnost radnika.

Pri ostvarivanju prava na plaću i drugih prava iz radnog odnosa ili u svezi s radnim odnosom, skraćeno radno vrijeme izjednačuje se s punim radnim vremenom.

Rad „na crno“ je česta pojava. Pritom se misli na odnos između poslodavca i radnika koji ima obilježja radnog odnosa, no ne postoji ugovor koji to potvrđuje te poslodavac u pravilu ne ispunjava svoje obveze uplaćivanja propisanih doprinosa i drugih propisanih davanja. Kako je već spomenuto, članak 12. ZR-a propisuje da propust ugovornih stranaka da sklope ugovor o radu u pisanom obliku ne utječe na postojanje i valjanost tog ugovora, no poslodavac uslijed navedenog podliježe određenim sankcijama. U ova-kvoj situaciji, radniku se svakako savjetuje da se obrati inspekciji rada.

3. PRAVO NA PLAĆU

Za obavljeni rad kod poslodavca radnik dobiva plaću. Osnove i mjerila za obračun⁴ i isplatu plaća mogu biti uređene kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu ili ugovorom o radu. Ako poslodavca obvezuje kolektivni ugovor, mora radniku isplatiti plaću određenu kolektivnim ugovorom. Poslodavac koji zapošljava najmanje 20 radnika dužan je osnove i mjerila za izračun plaće odrediti pravilnikom o radu, ako ona nisu određena kolektivnim ugovorom. Ako plaću nije moguće odrediti na navedeni način, a ugovor o radu ne sadržava dovoljno podataka na temelju kojih bi se ona mogla odrediti, poslodavac je dužan radniku isplatiti primjerenu plaću.⁵

Hrvatski zakonodavac radnicima jamči visinu minimalne plaće. Zakon o minimalnoj plaći (NN 39/13) navodi da se visina minimalne plaće utvrđuje jednom godišnje za sljedeću kalendarsku godinu te da se ne može utvrditi u iznosu manjem od onog utvrđenog za prethodnu godinu. Iznimno se niža plaća može odrediti kolektivnim ugovorom. Minimalna visina plaće se odnosi na rad u punom radnom vremenu, dok se visina plaće za rad u nepunom radnom vremenu određuje razmjerno trajanju nepunog radnog vremena. Visina minimalne plaće izražena u bruto iznosu do 31. prosinca 2013. godine iznosi 2984,78 kuna, a utvrđena je Uredbom o visini minimalne plaće za period od 01. 06. 2013. do 31. 12. 2013. (NN 51/2013 od 30. 04. 2013.) koju je donijela Vlada Republike Hrvatske.

⁴ Glede sadržaja obračuna pogledati Pravilnik o sadržaju obračuna plaće, naknade plaće ili otpremnine (NN 120/12).

⁵ Članak 82. stavak. 4. ZR-a navodi da se pod primjerenom plaćom smatra plaća koja se redovito isplaćuje za jednaki rad, a ako takvu plaću nije moguće utvrditi, onda plaća koju odredi sud prema okolnostima slučaja.

Važno je napomenuti da u slučaju da poslodavac ima prema radniku kakva potraživanja, primjerice novčana potraživanja na temelju naknade štete, on ne smije bez suglasnosti radnika potraživanje naplatiti uskratim isplate plaće ili nekog njezinog dijela. Suglasnost radnik može dati tek po nastanku potraživanja. Postupi li poslodavac suprotno navedenim odredbama, kažnjava se novčanom kaznom za prekršaj.

Ako kolektivnim ugovorom ili ugovorom o radu nije drugačije određeno, plaća i naknada plaće za prethodni mjesec isplaćuje se najkasnije do petnaestog dana u idućem mjesecu. Ako poslodavac na dan dospelosti ne isplati plaću, naknadu plaće ili otpremninu ili ih ne isplati u cijelosti, dužan je do kraja mjeseca u kojem je plaća dospjela dostaviti radniku **obračun** iznosa koje je bio dužan isplatiti, u kojem je vidljivo kako su iznosi utvrđeni. Tako ispostavljeni obračuni su **ovršne isprave**.

U tom smislu, važno je razlikovati obračune, odnosno ovršne isprave koje su svojstvo ovršnosti stekle prije 15. listopada i poslije 15. listopada 2012. godine.

U slučaju obračuna koji je svojstvo ovršnosti stekao nakon 15. listopada 2012. godine, radnik se kao ovrhovoditelj u svrhu ostva-

rivanja svog potraživanja može obratiti izravno Fini s predmetnim obračunom i zahtjevom s podacima potrebnima za provođenje ovrhe. Fina izravno provodi ovrhu radi naplate novčane tražbine na računima poslodavca.⁶

Ako su obračuni dospjeli prije 15. listopada 2012. godine, radnik se u svrhu prisilne naplate novčanih potraživanja mora prvo obratiti nadležnom sudu od kojeg će zatražiti donošenje rješenja o ovrši. Temeljem takvog rješenja moći će u skladu s odredbama Ovršnog zakona (NN 112/12, 25/13) zatražiti provedbu ovrhe na nekom od tim zakonom predviđenih predmeta ovrhe. Napominjemo da je neizdavanje obračuna prekršaj uslijed kojeg poslodavac može odgovarati novčanom kaznom. Radnik se može obratiti državnom inspektoratu, odnosno inspektoru rada te ga upozoriti na propuste poslodavca.

Valja spomenuti i članak 132. stavak 1. Kaznenog zakona (NN 125/11, 144/12, dalje: KZ) koji neisplatu plaće ili dijela plaće jednom ili više radnika kažnjava kaznom zatvora do 3 godine.⁷ Nema kaznenog djela ako je neisplata plaće rezultat nemogućnosti raspolaganja financijskim sredstvima na računu poslodavca ili zbog nedostatka financijskih sredstava na računu poslodavca koji nisu nastali s ciljem izbjegavanja isplate plaće.⁸ Ako počinitelj odnosno poslodavac naknadno uplati zaostale plaće, može se osloboditi kazne.⁹

⁶ Pravilnik o obliku i sadržaju zahtjeva za izravnu naplatu (NN 115/12) sadrži obrazac zahtjeva za izravnu naplatu. Obrasci su dostupni u poslovnicama Fine i na internetskim stranicama Fine.

⁷ Kazneno djelo neisplate plaće uvedeno je Kaznenim zakonom (NN 125/2011) te se primjenjuje na kaznena djela počinjena nakon 1. siječnja 2013. godine.

⁸ KZ, čl. 132. st. 3.

⁹ KZ, čl. 132. st. 5.

4. PRAVO NA GODIŠNJI ODMOR

Radnik ima pravo na godišnji odmor u trajanju od najmanje 4 tjedna za svaku kalendarsku godinu. Pravo na takav puni godišnji odmor radnik koji se prvi put zaposli, kao i radnik koji ima prekid rada između dva radna odnosa duži od osam dana, stječe nakon šest mjeseci neprekidnog rada.

U slučajevima kada ne ispunjava uvjete za ostvarivanje prava na puni godišnji odmor, radnik ima pravo na takozvani razmjerni dio godišnjeg odmora, odnosno 1/12 (punog) godišnjeg odmora za svaki mjesec rada. To su slučajevi kada radni odnos radnika prestaje prije navršenja šestomjesečnog uvjeta rada kod poslodavca, kada radni odnos prestaje prije 1. srpnja te ako je tijekom kalendarske godine radnik u radnom odnosu kod više poslodavaca. Pri tome radnik pravo na godišnji odmor za određenu kalendarsku godinu može ostvariti u najdužem trajanju godišnjeg odmora kako propisuje ZR.

Maloljetni radnik i radnik koji radi na poslovima na kojima uz primjenu mjera zaštite zdravlja i sigurnosti na radu nije moguće zaštititi radnika od štetnih utjecaja, ima za svaku kalendarsku godinu pravo na godišnji odmor u trajanju od najmanje 5 tjedana.

Pri izračunu trajanja godišnjeg odmora najmanje polovica dana godišnjeg odmora zaokružuje se na cijeli dan godišnjeg odmora te se najmanje polovica mjeseca zaokružuje na cijeli mjesec godišnjeg odmora. Ako radni odnos prestane točno u polovici mjeseca koji ima parni broj dana, razmjerni dio godišnjeg odmora za taj mjesec radnik ostvaruje kod poslodavca kod kojeg mu prestaje radni odnos.

Trajanje godišnjeg odmora duže od najkraćeg propisanog trajanja

može se utvrditi se kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu ili ugovorom o radu.

Radnik ima pravo koristiti godišnji odmor u dva dijela, ako se s poslodavcem ne dogovori drugačije. Ako radnik koristi godišnji odmor u dijelovima, a ostvario je pravo na godišnji odmor u trajanju dužem od dva tjedna, mora tijekom kalendarske godine za koju ostvaruje pravo na godišnji odmor iskoristiti najmanje dva tjedna u neprekidnom trajanju. Ostvari li radnik pravo na godišnji odmor u trajanju dužem od 2 tjedna, no ne iskoristi ga u cijelosti u kalendarskoj godini u kojoj ga je ostvario, neiskorišteni dio godišnjeg odmora prenosi u novu kalendarsku godinu i može ga iskoristiti najkasnije do 30. lipnja te godine. Međutim, ako je radniku u kalendarskoj godini u kojoj je stekao pravo na godišnji odmor bilo omogućeno korištenje spomenutog prvog dvotjednog dijela godišnjeg odmora, ne može ga prenijeti u sljedeću kalendarsku godinu. Iznimno, godišnji odmor ili dio godišnjeg odmora koji je prekinut i nije korišten u kalendarskoj godini u kojoj je stečen zbog bolesti, korištenja prava na roditeljski, roditeljski i posvojiteljski dopust, radnik ima pravo iskoristiti do 30. lipnja iduće godine. Raspored korištenja godišnjeg odmora utvrđuje poslodavac u skladu s kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu, ugovorom o radu i ZR-om, najkasnije do 30. lipnja tekuće godine te o rasporedu obavještava radnike. U trajanje godišnjeg odmora ne računavaju se blagdani i neradni dani te razdoblje privremene nesposobnosti za rad koje je utvrdio ovlašteni liječnik.

Za vrijeme korištenja godišnjeg odmora radnik ima pravo na naknadu plaće u visini određenoj kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu ili ugovorom o radu, a najmanje u visini njegove pro-

sječne mjesečne plaće u prethodna 3 mjeseca.

Članak 37. ZR-a propisuje da je ništetan sporazum o odricanju prava na godišnji odmor odnosno o isplati naknade umjesto korištenja godišnjeg odmora. Dakle, poslodavac i radnik ne mogu se sporazumijeti da će se radnik odreći prava na godišnji odmor, a da će mu poslodavac umjesto korištenja godišnjeg odmora isplatiti naknadu za neiskorišteni dio godišnjeg odmora.

Jedini slučaj kada je dopušteno da poslodavac radniku umjesto neiskorištenih dana godišnjeg odmora isplati naknadu jest slučaj kada ugovor o radu prestaje, a radnik nije iskoristio godišnji odmor u cijelosti.

5. ZAŠTITA PRAVA RADNIKA IZ RADNOG ODNOSA

Povrijedi li poslodavac pravo radnika iz radnog odnosa, prvi korak u zaštiti povrijeđenog prava jest podnošenje zahtjeva za zaštitu prava radnika poslodavcu. To je uobičajeni naziv za podnesak upućen poslodavcu u slučaju povrede prava iz radnog odnosa i podnošenje predmetnog podneska poslodavcu je (uz postojanje određenih iznimaka) pretpostavka za mogućnost ostvarenja sudske zaštite u slučaju da poslodavac ne udovolji zahtjevu radnika.

O povredi prava radnika radi se u slučaju kada poslodavac ne ispunjava ili povrijedi obveze propisane zakonom, preuzete ugovorom o radu, pravilnikom o radu ili kolektivnim ugovorom, odnosno bilo kojim primjenjivim izvorom prava. Jedan od najčešćih primjera je nezakonito otkazivanje ugovora o radu

od strane poslodavca. Smatra li radnik da otkaz koji mu je uručen nije zakonit, može poslodavcu podnijeti zahtjev za zaštitu prava, a potom po potrebi i uz ispunjenje određenih uvjeta i tužbu nadležnom sudu. Tako članak 129. stavak. 1. ZR-a propisuje da radnik koji smatra da mu je poslodavac povrijedio pravo iz radnog odnosa može u roku od 15 dana od dostave odluke kojom je povrijeđeno njegovo pravo, odnosno od saznanja za povredu prava, zahtijevati od poslodavca ostvarenje tog prava. Radnik poslodavcu dostavlja podnesak u kojem navodi koje pravo smatra povrijeđenim i zahtijeva od poslodavca određene postupke usmjerene na zaštitu svoga prava. Valja napomenuti da se, sukladno sudskoj praksi u slučaju upućivanja zahtjeva za zaštitu prava preporučenom pošiljkom, danom dostave poslodavcu smatra dan kad je preporučena pošiljka predana poštanskom uredu, a ne dan kada ju je poslodavac uistinu zaprimio.

O podnesenom zahtjevu poslodavac treba odlučiti u roku 15 dana od dana dostave zahtjeva. Ako se u navedenom roku poslodavac ne očituje o zahtjevu ili mu ne udovolji, radnik može u dalj-

njem roku od 15 dana zahtijevati zaštitu povrijeđenog prava pred nadležnim sudom. Ne podnese li radnik zahtjev za zaštitu prava u određenom roku, ili ne podnese tužbu sudu u propisanom roku, gubi pravo na sudska zaštitu. Da-

kle, navedeni rokovi su prekluzivni i u slučaju njihovog nepoštivanja sud će tužbu odbaciti.

Međutim, radnik koji ima sklopljen ugovor o radu na određeno vrijeme, radnik koji je na temelju ugovora o radu upućen u inozemstvo i radnik na kojeg se ne primjenjuje niti jedan kolektivni ugovor može u roku 15 dana od dostave odluke kojom je povrijeđeno njegovo pravo, odnosno od saznanja za povredu prava, zaštitu svojeg prava zahtijevati pred nadležnim sudom i bez da je prethodno podnio zahtjev za zaštitu prava poslodavcu.

Ako je zakonom, drugim propisom, kolektivnim ugovorom ili pravilnikom o radu predviđen postupak mirnog rješavanja nastalog spora, rok od 15 dana za podnošenje zahtjeva sudu teče od dana okončanja postupka.

U slučaju kada radnik potražuje naknadu štete ili drugo novčano potraživanje iz radnog odnosa, ne mora podnijeti zahtjev za zaštitu prava poslodavcu. Materijalna potraživanja radnik može zahtijevati pred sudom u roku 3 godine od dana dospijeaća.

6. ZAŠTITA DOSTOJANSTVA RADNIKA

Člankom 5. stavkom 4. ZR-a propisano je da je zabranjena izravna ili neizravna diskriminacija na području rada i radnih uvjeta, uključujući kriterije za odabir i uvjete pri zapošljavanju, napredovanju, profesionalnom usmjerenju, stručnom osposobljavanju i usavršavanju te prekvalifikaciji, sukladno posebnim zakonima. Prilikom postupka odabira kandidata za radno mjesto i sklapanja ugovora o radu, poslodavac ne smije tražiti od radnika podatke koji nisu u izravnoj vezi s radnim odnosom, kao što su pitanja "Namjeravate li se uskoro ženiti?";

„Imate li djece?“, „Slavite li Božić?“, i sl.

Dalje, stavak 5. navedenog članka propisuje da je poslodavac dužan zaštititi dostojanstvo radnika za vrijeme obavljanja posla od postupanja nadređenih, suradnika i osoba s kojima radnik redovito dolazi u doticaj u obavljanju svojih poslova, ako je takvo postupanje neželjeno i u suprotnosti s posebnim zakonima. Sukladno navedenoj odredbi, postupak i mjere zaštite dostojanstva radnika od uznemiravanja i spolnog uznemiravanja uređuju se posebnim zakonom¹⁰, kolektivnim ugovorom, sporazumom sklopljenim između poslodavca i radničkog vijeća ili pravilnikom o radu.

ZR također za zaštitu radnika od navedenih povreda propisuje i poseban postupak, različit od onoga opisanog pod točkom 6. Tako propisuje da se pritužbe radnika koje se odnose na zaštitu dostojanstva podnose poslodavcu. Ako poslodavac zapošljava najmanje 20 radnika, dužan je imenovati osobu koja je osim njega ovlaštena primati i rješavati pritužbe. Po primitku pritužbe, osoba koja je za to ovlaštena dužna je, u roku koji je utvrđen kolektivnim ugovorom, sporazumom sklopljenim između radničkog vijeća i poslodavca ili pravilnikom o radu, a najkasnije 8 dana od dana dostave, ispitati pritužbu i poduzeti sve potrebne mjere primjerene u pojedinom slučaju radi sprečavanja nastavka uznemiravanja ili spolnog uznemiravanja, ako se utvrdi da ono postoji.

Ako ovlaštena osoba u odgovarajućem roku ne poduzme određene mjere ili su one neprimjerene, radnik ima pravo prekinuti rad dok mu se ne osigura primjerena zaštita, pod uvjetom da u dalj-

¹⁰ Posebni zakon na koji ukazuje ZR prvenstveno je Zakon o suzbijanju diskriminacije (NN 85/08, 112/12).

njem roku od 8 dana zatraži zaštitu pred nadležnim sudom.

Svakako valja spomenuti i članak 130. stavak 5. ZR-a koji propisuje da ako se iz okolnosti slučaja ne može očekivati da će poslodavac zaštititi dostojanstvo radnika, radnik nije dužan dostaviti pritužbu poslodavcu i ima pravo prekinuti rad. I u ovome slučaju radnik je dužan poštivati uvjet da u narednih 8 dana zatraži zaštitu pred nadležnim sudom i o tome obavijesti poslodavca. Za vrijeme prekida rada radnik ima pravo na naknadu plaće u iznosu kao da je radio.

7. PRESTANAK UGOVORA O RADU

Ugovor o radu prestaje smrću radnika; kada radnik navrší šezdeset pet godina života i petnaest godina mirovinskog staža, osim ako se poslodavac i radnik drugačije ne dogovore; dostavom pravomoćnog rješenja o priznavanju prava na invalidsku mirovinu zbog opće nesposobnosti za rad; odlukom nadležnog suda, istekom vremena na koji je sklopljen ugovor o radu na određeno vrijeme; sporazumom radnika i poslodavca; otkazom.

U nastavku ćemo se osvrnuti na prestanke ugovora s kojima smo se najčešće susretali u radu Pravne klinike.

Sporazum o prestanku ugovora o radu mora biti zaključen u pisanom obliku. Sklapanje predmetnog sporazuma pretpostavlja postojanje suglasnosti objiju ugovornih stranaka, poslodavca i radnika te prihvaćanje sporazumnog prestanka ugovora o radu nije obveza niti jedne od stranaka ugovora. Okončanje radnog odnosa sporazumom mogu predložiti i poslodavac i radnik. Ako radnik predlaže sporazumni raskid, a poslodavac ne udovolji tom zahtjevu, radniku ostaje

mogućnost jednostrano otkazati ugovor o radu, uz poštivanje otkaznog roka.

Često poslodavci okončaju radni odnos tako da radniku predaju na potpis određeni dokument. Radnik smatra da potpisuje otkaz ugovora o radu, no zapravo potpisuje sporazumni raskid ugovora o radu. Potpisivanje sporazumnog raskida u situaciji kada to nije prava volja radnika može za njega imati negativne posljedice. Primjerice, sporazumom može biti određeno da radnik nema pravo na otpremninu, iako ispunjava zakonom određene pretpostavke. Usljed navedenog, upozoravamo da pažljivo pročitate odredbe dokumenta prije potpisivanja istog. Stranke su Pravnoj klinici dolazile s pitanjima vezanima za zaštitu prava uslijed otkaza ugovora o radu, a da je to zapravo bio sporazumni raskid ugovora o radu te su zbog toga izgubile pravo na novčanu naknadu za vrijeme nezaposlenosti i pravo na otpremninu. Zato prilikom uvida u dokument koji potpisujete obratite pozornost i na naslov i na sadržaj.

uvjetovan skrivljenim ponašanjem radnika. Poslovno uvjetovani otkaz dolazi u obzir ako ga poslodavac može opravdati prestankom potrebe za obavljanjem određenog posla zbog gospodarskih, tehničkih ili organizacijskih razloga. Unutar narednih 6 mjeseci poslodavac ne smije zaposliti drugog radnika na poslovima koje je obavljao otpušteni radnik, a ako se ukaže potreba za zapošljavanjem na poslovima koje je obavljao otpušteni radnik, poslodavac je dužan sklapanje ugovora o radu ponuditi radniku kojem je otkazao ugovor o radu. O osobno uvjetovanom otkazu se radi ako poslodavac radniku otkazuje ugovor o radu jer radnik nije u mogućnosti uredno izvršavati svoje obveze iz radnog odnosa

Zato prilikom uvida u dokument koji potpisujete obratite pozornost i na naslov i na sadržaj.

U pogledu otkaza ugovora o radu, valja razlikovati **redoviti i izvanredni otkaz**. Otkazati ugovor o radu mogu i poslodavac i radnik.

Što se tiče **redovitog** otkaza ugovora o radu, radnik može otkazati ugovor o radu uz propisani ili ugovoreni otkazni rok, ne navodeći za to razlog. Ako poslodavac želi redovito otkazati ugovor o radu, osim što mora poštivati otkazni rok, mora za razliku od radnika imati za otkazivanje i opravdani razlog. ZR poznaje tri skupine opravdanih razloga zbog kojih poslodavac radniku može otkazati ugovor o radu redovitim otkazom. S obzirom na predmetne tri skupine razloga, razlikujemo poslovno uvjetovani otkaz, osobno uvjetovani otkaz i otkaz

zbog određenih trajnih osobina i sposobnosti. Poslovno ili osobno uvjetovanim otkazom poslodavac može otkazati ugovor o radu samo ako radnika ne može zaposliti ili obrazovati ili osposobiti za rad na drugim poslovima, odnosno ako postoje okolnosti zbog kojih nije opravdano očekivati od poslodavca da obrazuje ili zaposli radnika na drugim poslovima. Navedene dužnosti ne primjenjuju se na poslodavca koji zapošljava manje od 20 radnika.

Otkaz uvjetovan skrivljenim ponašanjem radnika poslodavac može dati radniku ako radnik krši obveze iz radnog odnosa. Prije samog otkaza ugovora o radu poslodavac je dužan radnika kojem otkazuje pisano upozoriti na po-

vrednu obveza iz radnog odnosa i ukazati mu na mogućnost otkaza u slučaju nastavka povrede, osim ako postoje okolnosti zbog kojih nije opravdano očekivati od poslodavca da to učini. Zanimari li radnik pisano upozorenje poslodavca, poslodavac može radniku dostaviti pisani otkaz ugovora o radu.

Danom dostave otkaza ugovora o radu počinje teći otkazni rok.

Izvanredni otkaz ugovora o radu sklopljenog na određeno ili neodređeno vrijeme dopušten je u slučaju ako nastavak radnog odnosa nije moguć zbog osobito teške povrede iz radnog odnosa ili neke druge važne činjenice, uz uvažavanje svih okolnosti slučaja i interesa objiju ugovornih stranaka. Uz ispunjenje navedenih pretpostavki, izvanrednim otkazom ugovor o radu mogu otkazati i radnik i poslodavac. U navedenom slučaju ugovorne stranke nisu obvezane poštivati propisane ili ugovorene otkazne rokove. Izvanredni otkaz dopušten je samo u roku od 15 dana od saznanja

za činjenicu na kojoj se temelji otkaz. Stranka ugovora o radu koja uslijed navedenih okolnosti otkáže ugovor o radu ima pravo od strane koja je počinila povredu ugovora tražiti naknadu štete zbog neispunjavanja ugovorom preuzetih obveza.

Valja napomenuti i da je prije redovitog ili izvanrednog otkazivanja uvjetovanog ponašanjem radnika poslodavac dužan omogućiti radniku da iznese svoju obranu, osim ako postoje okolnosti zbog kojih nije opravdano očekivati od poslodavca da to učini.

Na sve vrste otkaza primjenjuje se pravilo da za vrijeme trudnoće, korištenja roditeljskog, posvojiteljskog dopusta,

rada s polovicom punog radnog vremena, rada u skraćenom radnom vremenu radi skrbi i njege djeteta s težim smetanjama u razvoju, odnosno u roku 15 dana od prestanka trudnoće ili prestanka korištenja tih prava, poslodavac ne može otkazati ugovor o radu trudnici i osobi koja se koristi nekim od spomenutih prava.¹¹ Odredbe ZR-a ne sprečavaju prestanak radnog odnosa istekom vremena ugovora o radu sklopljenog na određeno vrijeme.

Radnik koji koristi navedeno pravo i trudnica mogu otkazati ugovor o radu izvanrednim otkazom i to najkasnije 15 dana prije dana kada su se dužni vratiti na posao.

Radniku koji je pretrpio ozljedu na radu ili je obolio od profesionalne bolesti te je privremeno nesposoban za rad zbog liječenja ili oporavka poslodavac ne može otkazati ugovor o radu u razdoblju privremene nesposobnosti za rad zbog liječenja ili oporavka.¹² Navedena zabrana također ne utječe na prestanak ugovora o radu sklopljenog na određeno vrijeme.

Također, čl. 113. st. 2. ZR-a propisuje da otkazni rok ne teče za vrijeme trudnoće, korištenja roditeljnog, roditeljskog, posvojiteljskog dopusta, rada s polovicom punog radnog vremena, rada u skraćenom radnom vremenu zbog pojačane njege djeteta, dopusta trudnice ili majke koja doji dijete, te dopusta ili rada u skraćenom radnom vremenu radi skrbi i njege djeteta s težim smetanjama u razvoju prema posebnom propisu, privremene nesposobnosti za rad, godišnjeg odmora, plaćenog dopusta, vršenja dužnosti građana u obrani te u drugim slučajevima opravdane nenazočnosti radnika na radu, određenim ovim ili drugim zakonom.

¹¹ ZR, čl. 71.

¹² ZR, čl. 74. st. 1.

8. PRAVO NA OTPREMNINU

Otpremnina je materijalno pravo radnika u slučaju kada poslodavac otkazuje ugovor o radu.

Pretpostavke koje moraju biti ispunjene da bi radnik imao pravo na otpremninu jesu **da ugovor o radu otkazuje poslodavac, da ugovor o radu nije otkazan zbog skrivljenog ponašanja radnika i neprekidno trajanje radnog odnosa najmanje dvije godine.**

Dakle, radnik ima pravo na otpremninu kada poslodavac otkazuje ugovor o radu uslijed poslovno i osobno uvjetovanih razloga.

ZR-om je propisano da radnik ima pravo na otpremninu nakon dvije godine neprekinutog rada. Poslodavac može odlučiti, odnosno radnik i poslodavac se mogu sporazumjeti da će otpremnina biti isplaćena i bez obzira na protek roka od dvije godine.

Visina otpremnine određuje se prema ZR-u s obzirom na neprekinuto trajanje radnog odnosa radnika s poslodavcem. Minimalna visina otpremnine iznosi 1/3 prosječne mjesečne plaće koju je radnik ostvario u 3 mjeseca prije prestanka ugovora o radu za svaku navršenu godinu rada kod poslodavca. Ukupan iznos otpremnine ne smije biti veći od 6 prosječnih mjesečnih plaća koje je radnik ostvario u 3 mjeseca rada prije prestanka ugovora o radu, osim ako zakonom, kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu ili ugovorom o radu nije drugačije određeno.

Poslodavac koji radniku ne isplati otpremninu ili koji ju ne isplati u cijelosti dužan je do kraja mjeseca u kojem je otpremnina dospjela dostaviti radniku obračun iznosa koji je dužan isplatiti.

9. PRAVO NA NOVČANU NAKNADU ZA VRIJEME NEZAPOSLENOSTI

Članak 37. stavak 1. Zakona o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti (NN 80/08, 94/09, 121/10, 25/12, 118/12, 12/13) propisuje - da bi nezaposlena osoba ostvarila pravo na novčanu naknadu mora u trenutku prestanka radnog odnosa imati **najmanje 9 mjeseci rada u posljednja 24 mjeseca.** Vremenom provedenim na radu smatra se vrijeme obveznog osiguranja po propisima o mirovinskom osiguranju ostvareno na temelju radnog odnosa u Republici Hrvatskoj, ali i vrijeme provedeno na bolovanju, roditeljnog, roditeljskom, posvojiteljskom ili skrbničkom dopustu, nakon prestanka radnog odnosa, odnosno službe, ako je osoba za to vrijeme primala naknadu plaće prema propisima o zdravstvenom osiguranju.

Da bi nezaposlena osoba ostvarila pravo na novčanu naknadu, **radni odnos ne smije prestati njezinom voljom ili zbog povrede obveze iz radnog odnosa.** Ako je radnik otkazao ugovor o radu izvanrednim otkazom uzrokovanim skrivljenim ponašanjem poslodavca, navedena odredba se ne primjenjuje, odnosno nezaposlena osoba uz ispunjenje ostalih uvjeta može ostvariti pravo na novčanu naknadu, iako je sama otkazala radni odnos.

Treći uvjet je da se radnik **prijavi u roku 30 dana** od prestanka radnog odnosa, odnosno prestanka bolovanja, roditeljnog, roditeljskog, posvojiteljskog ili skrbničkog dopusta nakon pre-

stanka radnog odnosa nadležnom područnom uredu Hrvatskog zavođa za zapošljavanje i podnese zahtjev za novčanom naknadom. Ako zbog opravdanog razloga radnik propusti rok od 30 dana, treba se prijaviti i podnijeti zahtjev za novčanom naknadom u roku 8 dana od dana prestanka opravdanog razloga, a najkasnije 60 dana od propuštanja roka.

Radnik nema pravo na novčanu naknadu za vrijeme nezaposlenosti ako je potpisao sporazumni prestanak radnog odnosa, osim zbog premještanja bračnog druga u drugo mjesto prebivališta po posebnim propisima ili iz zdravstvenih razloga. Uslijed navedenog upozoravamo da pročitate dokument prije potpisivanja istog. Stranke su Pravnoj klinici dolazile s pitanjima vezanima za zaštitu prava uslijed otkaza ugovora o radu, a da je to zapravo bio sporazumni raskid ugovora te su zbog toga izgubile pravo na novčanu naknadu za vrijeme nezaposlenosti.

Ako osoba nije zadovoljila na probnom radu, pripravničkom odnosno vježbeničkom stažu, u propisanom roku nije položila stručni ispit ili je izdržavala kaznu zatvora dužu od 3 mjeseca, također nema pravo na naknadu plaće za vrijeme nezaposlenosti.

Pravo na novčanu naknadu za vrijeme nezaposlenosti ne stječe nezaposlena osoba koja u protekla 24 mjeseca ima najmanje 9 mjeseci rada, ako je radni odnos koji se prekida trajao kraće od 3 mjeseca, a prethodni radni odnos je prekinut zbog razloga uslijed kojih inače ne bi imala pravo na novčanu naknadu.

10. PRAVA RADNIKA U STEČAJU POSLODAVCA

Zbog teške gospodarske situacije, mnogi poslodavci završavaju u stečaju.

Radnici se u postupku stečaja mogu naći u položaju **stečajnog vjerovnika i vjerovnika stečajne mase**.

Stečajni vjerovnici su osobni vjerovnici dužnika koji u vrijeme otvaranja stečajnoga postupka imaju koju imovinsko-pravnu tražbinu prema njemu.¹³ Stečajni vjerovnici se prema svojim tražbinama svrstavaju u isplatne redove. U tražbine prvog višeg isplatnog reda ulaze tražbine radnika i prijašnjih radnika stečajnog dužnika nastale do dana otvaranja stečajnog postupka iz radnog odnosa u bruto iznosu, otpremnine do iznosa propisanog zakonom odnosno kolektivnim ugovorom i tražbine po osnovi naknade štete pretrpljene zbog ozljede na radu ili profesionalne bolesti. U tražbine drugog višeg isplatnog reda ulaze sve ostale tražbine prema dužniku, osim onih koje su razvrstane u niže isplatne redove.¹⁴ Vjerovnici kasnijega isplatnog reda mogu se namiriti tek pošto budu u cijelosti namireni vjerovnici prethodnoga isplatnog reda. Stečajni vjerovnici istoga isplatnog reda namiruju se razmjerno veličini svojih tražbina.

Stečajni upravitelj od otvaranja stečajnog postupka djeluje kao zastupnik stečajnog dužnika te poduzima sve najvažnije radnje u ime stečajnog dužnika.

Članak 173. stavak 1. SZ-a navodi da stečajni vjerovnici prijavu svojih tražbina podnose stečajnom upravitelju u dva primjerka. Prijavi se u prijepisu prilažu isprave iz kojih tražbina proizlazi, odnosno kojima se dokazuje. U prijavi se navodi: tvrtka i sjedište, odnosno

Radnici se u postupku stečaja mogu naći u položaju stečajnog vjerovnika i vjerovnika stečajne mase.

ime i adresa vjerovnika, pravna osnova i iznos tražbine u kunama te broj računa vjerovnika. Rok za prijavu tražbine određuje se rješavanjem o otvaranju stečajnog postupka te ne može biti kraći od 15 niti duži od 30 dana.

U slučaju stečaja poslodavca, radnici su u posebnom položaju u usporedbi s ostalim stečajnim vjerovnicima jer popis svih tražbina radnika i prijašnjih radnika dospjelih do dana otvaranja stečajnog postupka sastavlja stečajni upravitelj te popis dostavlja radnicima na potpis. SZ sadrži predmjeru da ako radnik najkasnije 8 dana prije općeg ispitnog ročišta ne podnese samostalnu prijavu tražbina, smatra se da je tražbinu prijavio u skladu s popisom koji je sastavio stečajni upravitelj.

Vjerovnici stečajne mase prvi se namiruju iz stečajne mase. U položaju vjerovnika stečajne mase nalaze se radnici koji nakon otvaranja stečajnog postupka nastavljaju raditi kod stečajnog dužnika. Naime, otvaranjem stečajnog postupka ugovori o radu ili službi sklopljeni s dužnikom kao poslodavcem ne moraju nužno prestati te se plaće i ostala primanja iz radnog odnosa na koja je radnik stekao prava nastala nakon otvaranja stečajnoga postupka namiruju kao obveze stečajne mase. Iznos plaća i navedenih primanja će odrediti stečajni upravitelj na temelju odobrenja stečajnoga suca, u skladu sa zakonom i kolektivnim ugovorom. Članak 85. stavak 1. SZ-a navodi da se iz stečajne mase najprije namiru-

¹³ Čl. 70. stavak 1. Stečajnog zakona (NN 44/96, 29/99, 129/00, 123/03, 82/06, 116/10, 25/12, 133/12, dalje: SZ)

¹⁴ SZ, čl. 71. st. 1., st. 2.

ju troškovi stečajnoga postupka i ostale obveze stečajne mase te da će navedene obveze stečajni upravitelj namiriti redom kojim one dospijevaju. Dakle, potraživanja koja radnici imaju prema stečajnom dužniku kao vjerovnici stečajne mase ne prijavljuju se u stečajni postupak na način predviđen za prijavu potraživanja stečajnih vjerovnika. U vezi njih vjerovnici se obraćaju stečajnom upravitelju, i on ih je dužan namiriti redosljedom kako dospijevaju.

Valja napomenuti da je Novelama SZ-a (NN 25/12 i 133/12) određeno i da se potraživanja neisplaćenih plaća radnika u bruto iznosu utvrđenih u stečajnom postupku, koja su veća od tri neisplaćene plaće koje radnik ostvaruje prema Zakonu o osiguranju potraživanja radnika u slučaju stečaja poslodavca, a najviše do iznosa tri neisplaćene minimalne plaće u Republici Hrvatskoj, smatraju obvezama stečajne mase. Iz navedenog proizlazi da, iako se radi o tražbinama koje su nastale prije otvaranja stečajnog postupka, u vezi njih radnik ima položaj vjerovnika stečajne mase, a ne položaj stečajnog vjerovnika.

Budući da je stečaj dugotrajan postupak s neizvjesnim ishodom s obzirom na tražbine radnika, Zakon o osiguranju potraživanja radnika u slučaju stečaja poslodavca (NN 86/08, 80/13) **omogućuje radniku ostvarenje dijela tražbine**. Zakonom se osniva Agencija za osiguranje radničkih potraživanja u slučaju stečaja poslodavca (dalje: Agencija) putem koje radnik može ostvariti pravo na određena potraživanja.

Tako je propisano da radnik ima pravo na:

1) neisplaćene plaće i naknade plaće za bolovanje za posljednja tri mjeseca prije otvaranja stečaja odnosno prestanka radnog odnosa kod poslodavca,

ukoliko je isti prestao unutar tri mjeseca prije otvaranja stečaja. Radnik može ostvariti navedena potraživanja najviše do visine minimalne plaće u Republici Hrvatskoj za svaki mjesec;

2) naknadu plaće za neiskorišteni godišnji odmor na koji je radnik stekao pravo u kalendarskoj godini u kojoj je prestao radni odnos, odnosno u kojoj je otvoren stečaj, najviše do visine polovice minimalne plaće u Republici Hrvatskoj;

3) pravo na polovicu najvišeg iznosa zakonom propisane otpremnine, pod uvjetima utvrđenima ZR-om;

4) pravo na pravomoćno dosuđenu naknadu štete zbog pretrpljene ozljede na radu ili profesionalne bolesti, i to najviše do jedne trećine pravomoćno dosuđene naknade štete. Radnik može ostvariti navedeno pravo bez obzira na to kad mu je prestao radni odnos.

Prava ne mogu ostvariti članovi uprave trgovačkog društva, član upravnog odbora i izvršni direktor, bez obzira na vrijeme kada su te poslove obavljali.

Navedena prava, i u slučaju radnika stranog poslodavca, radnici mogu ostvariti podnošenjem zahtjeva Agenciji ili područnoj službi Hrvatskog zavoda za zapošljavanje u mjestu sjedišta poslodavca ili njegove registrirane poslovne jedinice. Prava može ostvarivati radnik koji je u trenutku otvaranja stečajnog postupka bio u radnom odnosu kod poslodav-

ca, kao i radnik kojemu je radni odnos prestao unutar tri mjeseca prije otvaranja stečaja, ako je svoje potraživanje prijavio u roku i na način utvrđen propisima koji uređuju stečajni postupak. Ako stečajni postupak nije bio proveden, potraživanja treba prijaviti u roku i na način utvrđen Zakonom o osiguranju potraživanja radnika u slučaju stečaja poslodavca.

Ako je stečajni postupak otvoren i provodi se, sud donosi rješenje o utvrđivanju tražbina i objavljuje ga na oglasnoj ploči suda. Istekom trećeg dana od dana objave rješenja se smatra dostavljenim svima osobama i od toga dana teče rok od 30 dana za podnoše-

nje zahtjeva o ostvarivanju prava u slučaju stečaja poslodavca.

Ako sud odluči da otvoreni stečajni postupak neće provoditi, donosi rješenje o zaključenju stečajnog postupka i objavljuje ga u Narodnim novinama. Istekom osmog dana od dana objave rješenja se smatra priopćenim svim osobama i od toga dana teče rok od 30 dana za pokretanje postupka.

Zahtjev se podnosi na posebnom obrascu, uz priloge pobrojane u čl. 18. st. 2. Zakona o osiguranju potraživanja radnika u slučaju stečaja poslodavca.

Ako radnik propusti podnijeti zahtjev u navedenim rokovima, gubi pravo na osiguranje svojih potraživanja.

Preostali dio potraživanja, dakle dio veći od onoga za koji Agencija jamči, radnici mogu pokušati ostvariti samo u stečajnom postupku.

Ugovor o radu - komentar praktičara

TOMISLAV NAGY,
odvjetnik

IVA MASTEN
odvjetnička vježbenica

Zamolili smo odvjetnika Tomislava Nagya i vježbenicu Ivu Masten da nam prokomentiraju odredbe ZR-a koje se odnose na zasnivanje ugovora o radu na određeno i neodređeno vrijeme.

Sukladno Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o radu (NN 73/13), koji je stupio na snagu 26. lipnja 2013. godine, sklapanje ugovora o radu na neodređeno vrijeme još je uvijek pravilo, dok se ugovor o radu s određenim vremenom trajanja sklapa samo iznimno, u slučaju postojanja nekog objektivnog razloga. Sukladno novim izmjenama, takav opravdani razlog mora izričito biti naveden u samom ugovoru, a propust poslodavca da ga uključi u ugovor predstavlja teži prekršaj (čl. 293. st. 1 toč. 1 ZR-a) i povlači primjenu zakonske presumpcije da je sklopljen ugovor o radu na neodređeno vrijeme.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o radu (NN 73/13) u hrvatsko je zakonodavstvo implementirana Direktiva Vijeća 1999/70/EZ od 26. lipnja 1999. o okvirnom sporazumu o radu na određeno vrijeme koji su sklopili Udruženje poslodavačkih i industrijskih konfederacija Europe (UNICE), Europski centar poduzeća u javnom vlasništvu ili od općeg gospodarskog interesa (CEEP) i Europska konfederacija sindikata (ETUC), a čiji je cilj spriječiti zlouporabe u uzastopnom korištenju ugovora o radu na određeno vrijeme, a nikako umanjiti sigurnost radnika pri za-

pošljavanju. Navedena Direktiva potiče zapošljavanje radnika na određeno vrijeme u slučajevima kad postoji stvarna potreba za radom u ograničenom trajanju, pa stoga ugovor o radu na određeno vrijeme treba sadržavati određeni ili odredi rok na koji se sklapa, a koji je određen kalendarski ili nastupom nekog događaja koji je odrediv ili izvjestan.

Sukladno članku 10. stavku 2. Zakona o radu, prvi ugovor o

radu na određeno vrijeme nije vremenski ograničen, što znači da se može ugovoriti i na deset godina ako to poslodavcu i radniku odgovara te ako za tim postoji objektivna potreba. Međutim, u slučaju konzumiranja takvog prava, sljedeći uzastopni ugovor s istim radnikom ne može se sklopiti na određeno vrijeme. Članak 13. Zakona o radu, koji se odnosi na obvezni sadržaj pisanog ugovora o radu, odnosno pisane potvrde o sklopljenom ugovoru o radu, nije se mijenjao te je potrebno navesti očekivano trajanje ugovora u slučaju sklapanja ugovora o radu na određeno vrijeme.

U cilju sprječavanja zlouporaba u korištenju zapošljavanja na određeno vrijeme, člankom 10. stavkom 3. Zakona o radu propisana je obveza poslodavca da ako zaključi s radnikom ugovor o radu na određeno vrijeme kraćeg trajanja od tri godine, pri zaključivanju svakog sljedećeg uzastopnog ugovora o radu na određeno vrijeme, u tom ugovoru mora navesti objektivne razloge kojima opravdava novo zaključivanje ugovora o radu na određeno vrijeme, a uz to je ukupno trajanje uzastopnih ugovora o radu na određeno vrijeme ograničeno na tri godine. Iznimno, uzastopni ugovori o radu na određeno vrijeme mogu

trajati dulje od tri godine ako je to potrebno zbog zamjene privremeno nenazočnog radnika ili je zbog nekih drugih objektivnih razloga dopušteno zakonom ili kolektivnim ugovorom.

Na primjer, ako poslodavac i radnik sklapaju prvi ugovor o radu na određeno vrijeme u vremenskom trajanju od jedne godine, po isteku takvog ugovora, ako se radni odnos želi nastaviti, idući ugovor o radu se može sklopiti na određeno vrijeme ako ukupno vremensko trajanje ugovora nije dulje od tri godine, a u ugovoru o radu moraju se navesti opravdani razlozi zbog kojih se ponovno sklapa ugovor o radu na određeno vrijeme. Naravno, ako je ugovor o radu na određeno vrijeme sklopljen protivno odredbama Zakona o radu ili ako radnik nastavi raditi kod poslodavca i nakon isteka vremena za koje je ugovor sklopljen, smatra se da je ugovor sklopljen na neodređeno vrijeme.

Svaka izmjena, odnosno dopuna ugovora o radu na određeno vrijeme koja bi utjecala na produljenje ugovorenog trajanja toga ugovora smatra se sljedećim uzastopnim ugovorom o radu na određeno vrijeme. Pritom se prekid rada radnika temeljem ugovora o radu na određeno vrijeme kraći od dva mjeseca ne smatra prekidom razdoblja od tri godine. Zbog navedenog, stupanje na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu (NN 73/13) neće imati utjecaja na uređenje radnih odnosa sezonskih radnika, koji se u pravilu sklapaju na nekoliko mjeseci i između kojih u pravilu postoji vremenski period dulji od dva mjeseca.

Odredbe Zakona o radu kojima se uređuje pitanje otkazivanja ugovora o radu nisu izmijenjene, pa se tako ugovor o radu sklopljen na određeno vrijeme može redovito otkazati samo ako je takva mogućnost otkazivanja predviđena ugovorom. Ugovor o radu mogu-

Mišljenja smo da situacija na tržištu rada zahtijeva fleksibilizaciju otkazivanja i zapošljavanja radnika te prilagodbu ugovora o radu potrebama poslodavca za zapošljavanjem, uz odgovarajuću razinu zaštite prava radnika.

će je i izvanredno otkazati ako se ispune pretpostavke određene Zakonom.

Pritom, u slučaju prestanka radnog odnosa zbog isteka roka, ako su radnik i poslodavac sklopili ugovor o radu na određeno vrijeme čije je trajanje dulje od 3 godine, radnik se nalazi u nepovoljnijem položaju od radnika koji se nalazio u radnom odnosu na neodređeno vrijeme, a kojem poslodavac otkazuje zbog poslovno ili osobno uvjetovanih razloga. Naime, radnik kojem poslodavac otkazuje nakon dvije godine neprekidnog rada, osim ako otkazuje iz razloga uvjetovanih ponašanjem radnika, ima pravo na otpremninu u iznosu koji se određuje s obzirom na dužinu prethodnog neprekidnog trajanja radnog odnosa s tim poslodavcem, dok u slučaju prestanka ugovora o radu na određeno vrijeme radnik nema takvo pravo.

Izmjene Zakona o radu koje su stupile na snagu 26. lipnja 2013.

smatraju se prvom fazom sveobuhvatne izmjene hrvatskog radnog zakonodavstva, dok druga faza predviđa sasvim novi Zakon o radu, čije se stupanje na snagu očekuje 1. siječnja 2014. Iako još ne postoji službeni prijedlog novog zakona, sukladno najavama ministra rada i mirovinskog sustava g. Mrsića, pravo na otpremninu bit će regulirano posebnim Zakonom o otpremninama, sukladno kojem će pravo na otpremninu imati svi radnici i to već nakon tri godine rada. Tijekom navedene tri godine rada, radnik bi mogao raditi kod više poslodavaca, a pravo na otpremnine imali bi i radnici zaposleni na određeno vrijeme ili radnici koji rade posredstvom agencija za privremeno zapošljavanje. Ideja zakonodavca je, po uzoru na austrijski sustav, osnovati poseban fond u koji bi poslodavci izdvajali davanja na plaću, u okviru kojeg bi se uplaćena sredstva prikupljala na poseban račun radnika, čime bi se radnici zaposleni na određeno vrijeme u trajanju dužem od tri godine doveli u jednak pravni položaj s radnicima zaposlenim na neodređeno vrijeme. U slučaju da radnik dobije otkaz, bit će ovlašten podići novac s navedenog računa ili ga ostaviti u fondu. Novi poslodavac nastavit će vršiti uplate na račun radnika u fondu. Imajući u vidu da se radi tek o najavama, za dobivanje detaljnijih informacija i ozbiljniju ocjenu novog uređenja preostaje čekati službenu verziju prijedloga novog radnog zakonodavstva.

Mišljenja smo da situacija na tržištu rada zahtijeva fleksibilizaciju otkazivanja i zapošljavanja radnika te prilagodbu ugovora o radu potrebama poslodavca za zapošljavanjem, uz odgovarajuću razinu zaštite prava radnika. Novo uređenje ugovora o radu na određeno vrijeme, prema našem mišljenju, u zadovoljavajućoj mjeri balansira između zaštite pravnih interesa poslodavca i radnika.

Pregled vanjskih klinika u 2013. godini te planovi za budućnost

LEA PULJČAN

1. UVOD

Pravna klinika jedinica je Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, osnovana u jesen 2010. godine i uključena u nastavni plan i program Pravnog fakulteta. U okviru Pravne klinike studenti viših godina studija pružaju besplatnu pravnu pomoć građanima kojima je ona potrebna. Pravna je klinika od samog osnivanja težila proširenju svojeg djelovanja na područje cijele Hrvatske. U ostvarivanju tog cilja naišla je na podršku Ambasade Kraljevine Norveške, pod čijim je pokroviteljstvom u rujnu 2012. godine započeo projekt vanjskih klinika.

U sklopu projekta studenti kliničari odlaze u gradove diljem Hrvatske i pružaju pravnu pomoć korisnicima koji nisu u mogućnosti doći u prostorije Pravne klinike u Zagrebu. Kao oblik praktične nastave, vanjske su klinike nastale po uzoru na norveški klinički model obrazovanja „Juss-Buss“ Pravne klinike iz Osla. „Juss-Buss“ osnovan je 70-tih godina 20. stoljeća kada su norveški kliničari započeli sa svojim projektom. Oni su minibusom obilazili

razna područja Norveške kako bi na terenu pružali besplatnu pravnu pomoć osobama kojima je ona bila potrebna. Projekt vanjskih klinika bio je podijeljen na četiri potprojekta pod organizacijom grupa za suzbijanje diskriminacije i prava manjina, za zaštitu prava pacijenata, za zaštitu prava radnika i za pomoć tražiteljima azila i strancima.

2. RAD NA PROJEKTU VANJSKE KLINIKE

Projekt vanjskih klinika organiziran je u suradnji s organizacijama civilnog društva i jedinicama lokalne samouprave koje kliničarima ustupaju prostorije za održavanje dežurstava. Prije svakog dolaska kliničari telefonski ili e-mailom potvrđuju termine dolaska kako bi gradovi i udruge putem lokalnih medija informirali građane o vremenu održavanja Pravne klinike te o dokumentaciji koju stranke moraju ponijeti. Medijska pažnja uvelike je doprinijela većem odazivu zainteresiranih stranaka u narednim krugovima. Tijekom dežurstva u prostorijama grado-

va ili udruga kliničari zaprimaju stranke te prikupljaju relevantnu dokumentaciju i informacije o svakom konkretnom slučaju. Ako je riječ o jednostavnijim pravnim pitanjima, strankama mogu dati opće pravne informacije na licu mjesta. Preuzete slučajeve kliničari donose u rezidentnu kliniku u Zagrebu te predmet preuzima nadležna grupa. Kliničar koji je preuzeo predmet proučava relevantne pravne izvore te nakon rasprave na grupnom sastanku i konzultacija sa studentskim i akademskim mentorima izrađuje pisano pravno mišljenje. Pravno mišljenje stranci se može poslati poštom, a ona ga može preuzeti i osobno prilikom sljedećeg posjeta Pravne klinike.

Glavna je svrha vanjskih klinika doprijeti do socijalno ugroženih skupina građana izvan područja grada Zagreba kojima je potrebna besplatna pravna pomoć, a koji nisu u mogućnosti doći u Zagreb do prostorija rezidentne klinike. Vanjske su klinike poseban oblik sudjelovanja kliničara u radu Pravne klinike koje pružaju dvostruku korist. S jedne strane, kliničari pružaju pravnu pomoć strankama koje im se obrate prilikom posjeta Pravne klinike, dok s druge strane stječu praktično iskustvo kroz primjenu stečenog znanja i rad na konkretnim slučajevima.

2.1. Suradnja s udrugama

Pravna klinika ostvarila je suradnju s brojnim udrugama civilnog društva. Posjeti gradovima

Norveška pravna klinika Juss-Buss

ostvareni su uz potporu udruga s kojima je Klinika imala potpisane sporazume o suradnji, ali i s udrugama s kojima je ostvarena suradnja prilikom organiziranja posjeta novim gradovima.

U Bjelovaru, Osijeku, Slavonском Brodu i Šibeniku ostvarena je suradnja s *Udrugom za promicanje inkluzije* koja je Pravnoj klinici ustupila svoje prostorije za održavanje vanjskih klinika. U Karlovcu su Pravnoj klinici ustupljene prostorije *Saveza udruga osoba s invaliditetom Karlovačke županije*. Ostvarena je suradnja s *Centrom za mirovne studije* u Korenici. Uspješna suradnja ostvarena je s *Udrugom PINO* iz Splita, *Udrugom invalida Križevci* i *Udrugom osoba s invaliditetom „Bolje sutra“ Grada Koprivnice*. Prilikom organiziranja prvog posjeta Zlataru u šestome krugu vanjskih klinika, ostvarena je suradnja s *Udrugom osoba s invaliditetom Krapinsko – zagorske županije*.

2.2. Suradnja s gradovima

Pravna klinika ostvarila je suradnju s Gradom Daruvarom koji je prilikom svakog posjeta kliničara ustupio prostorije velike vijećnice gradske uprave u kojoj su kliničari mogli održati dežurstvo te zaprimati stranke. U Zadru je ostvarena suradnja s *Gradskom knjižnicom Zadar* te su kliničarima ustupljene prostorije multimedijalne dvorane. Jedan od projekata koje je važno istaknuti jest onaj započet u trećem krugu vanjskih klinika, u kojem su u suradnji s *Projektom građanskih prava Sisak (PGP Sisak)* prvi put posjećeni gradovi Dvor i Hrvatska Kostajnica. U trećem krugu prvi su put održane i vanjske klinike u Pakracu i Petrinji, u kojima je prostore ustupio *Srpski demokratski forum*. Od sedmog kruga ti su gradovi zamijenjeni gradom Glinom. U šestome krugu u Ko-

privnici i Zlataru održana su dva dežurstva: jedno u prostorijama *Udruga osoba s invaliditetom „Bolje sutra“ Grada Koprivnice* i *Udruga osoba s invaliditetom Krapinsko-zagorske županije*, a drugo u suradnji s gradovima u *Gradskoj vijećnici Grada Zlatara* i *Gradskoj vijećnici Grada Koprivnice*. Takav način održavanja dežurstva dogovoren je zbog želje udruga da se prilikom posjeta Klinike u njihovim prostorijama pruži pravna pomoć njihovim korisnicima. Prilikom organizacije osmog kruga uspostavljena je suradnja s Gradom Vrbovcem na inicijativu jednog od bivših studenata Pravnog fakulteta u

Zagrebu te je održano dežurstvo u gradskoj upravi. U suradnji s PGP-om Sisak uspostavljena je u devetome krugu i suradnja s naseljem Vrginmost koje je sjedište Općine Gvozd.

3. UČINKOVITOST VANJSKIH KLINIKA

Vanjske klinike održavale su se jedanput mjesečno, a ukupno je, od rujna 2012. do lipnja 2013. godine, ostvareno 10 krugova vanjskih klinika. U suradnji s udrugama civilnog društva i gradovima posjećeno je 20 gradova te ostvarena suradnja s 15 udruga civilnog društva.

Tablica 1.

Po krugovima Klinika je posjetila sljedeće gradove:

	1. krug	2. krug	3. krug
gradovi	Bjelovar	Bjelovar	Bjelovar
	Daruvar	Daruvar	Daruvar
	Karlovac	Karlovac	Dvor
	Koprivnica	Koprivnica	Hrvatska Kostajnica
	Korenica	Križevci	Karlovac
	Križevci	Osijek	Koprivnica
	Osijek	Slavonski Brod	Križevci
	Slavonski Brod	Split	Osijek
	Split	Šibenik	Pakrac
	Šibenik	Zadar	Petrinja
			Slavonski Brod
			Split
		Šibenik	
		Zadar	
	4. krug	5. krug	6. krug
gradovi	Bjelovar	Daruvar	Daruvar
	Daruvar	Dvor	Dvor
	Dvor	Karlovac	Hrvatska Kostajnica
	Hrvatska Kostajnica	Koprivnica	Karlovac
	Karlovac	Križevci	Koprivnica
	Koprivnica	Split	Križevci
	Križevci	Zadar	Petrinja
	Osijek		Split
	Pakrac		Zadar
	Petrinja		Zlatar
	Slavonski Brod		
	Split		
	Šibenik		
	Zadar		

	7. krug	8. krug	9. krug	10. krug
gradovi	Daruvar	Daruvar	Daruvar	Daruvar
	Dvor	Dvor	Dvor	Dvor
	Glina	Glina	Glina	Glina
	Hrvatska Kostajnica	Hrvatska Kostajnica	Hrvatska Kostajnica	Hrvatska Kostajnica
	Karlovac	Karlovac	Karlovac	Karlovac
	Koprivnica	Koprivnica	Koprivnica	Koprivnica
	Križevci	Križevci	Križevci	Križevci
	Split	Split	Split	Split
	Zadar	Vrbovec	Vrbovec	Vrbovec
	Zlatar	Zadar	Vrginmost	Vrginmost
		Zlatar	Zadar	Zadar
			Zlatar	Zlatar

Tablica 2.

Broj zaprimljenih slučajeva i danih općih pravnih informacija po krugovima

broj kruga	broj gradova	broj studenata	broj zaprimljenih predmeta	broj danih općih pravnih informacija
1.	10	31	22	10
2.	10	32	20	14
3.	14	43	30	11
4.	14	45	20	16
5.	7	14	15	20
6.	10	21	19	43
7.	10	29	26	13
8.	11	34	12	23
9.	12	35	11	26
10.	12	26	14	42
UKUPNO			189	218

U projektu vanjskih klinika sudjelovale su tri generacije studenata volontera Pravne klinike, a u sklopu deset krugova:

- posjećeno je 20 gradova,
- ostvarena je suradnja s 15 udruga civilnog društva,
- zaprimljena su 189 slučaja,
- strankama je predano 218 općih pravnih informacija,
- dane su izjave, intervjui te izrađene reportaže i napisani članci za lokalne i nacionalne medije.

Volonterke Pravne klinike za vrijeme obavljanja vanjskih klinika u Zadru

Nigdje bez Pro Bona

4. GRUPA ZA ZAŠTITU PRAVA PACIJENATA – „PROMICANJE PRAVA PACIJENATA U ZAJEDNICI“

Grupa za zaštitu prava pacijenata osmislila je projekt pod nazivom "Promicanje prava pacijenata u zajednici" koji se bazira na ideji informiranja interesne skupine – pacijenata, kroz edukativnu radionicu koja se može održati i u formi predavanja ili tribine. S naglaskom na najvažnijim normativnim aktima koji u Republici Hrvatskoj reguliraju tematiku prava i obveza pacijenata i zdravstvenih radnika, prezentacije u sklopu Projekta odražavaju cjelokupnu sliku položaja radnika u zdravstvu i pacijenata danas. Projekt se vodi željom za sustavnim prikazom navedenog područja na način da opisuje jedan cjelokupan ciklus. Ishodišne točke su svakako identificiranje glavnih prava i obveza, ostvarivanje istih, ali i jedan vrlo osjetljiv segment - postupanje u slučaju povrede. Upravo je tome posvećen jedan poseban dio pripremljenog programa izlaganja u bolnicama i drugim institucijama, uz maksimalnu težnju za objektivnošću i neutralnošću. Cilj je ovoga projekta dogovor suradnje s bolnicama, koje bi članovima grupe osigurale prostor kako bi spomenutim načinima obrazovali pacijente i promovirali

ostvarivanje njihovih prava, ali i ukazivali na njihove obveze. U početku je suradnja zamišljena s bolnicama u 6 gradova, što je s vremenom prošireno. Prilikom izrade projekta, Grupa se složila kako bi se projekt prvenstveno trebao ticati bolnica i udruga izvan Zagreba jer pružanje pravne pomoći u neposrednoj blizini rezidentne Klinike nije potpuno spojivo s pojmom vanjske klinike kao takve. Članovi Grupe sudjelovali su zajedno s akademskim mentorima grupe na V. kongresu pravnika u zdravstvu, koji je održan u Makarskoj u listopadu 2012. godine. Na poziv predsjednice Udruge pravnika u zdravstvu, Snježane Cerjan, tema koju su prisutnima izložili predstavnici Katedre za kazneno pravo Pravnog fakulteta u Zagrebu bila je „*Pravni položaj neubrojivih počinitelja u novom Kaznenom zakonu*“, dok se studentski mentor Grupe prisutnima predstavio s radom naziva „*Predstavljanje rada vanjskih pravnih klinika Pravnoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*“ (Projekt „*Promicanje prava pacijenata u zajednici*“).

Posjećeni gradovi bili su:

1. Varaždin
2. Osijek

Vesele volonterke u Zadru

3. Šibenik
4. Karlovac
5. Zadar
6. Knin
7. Vukovar
8. Pula

Ovim projektom ciljalo se na one stranke koje nemaju predodžbu o postojanju Pravne klinike ili nemaju priliku doći u Zagreb i obratiti se Klinici direktno sa svojim problemima. Sam projekt bio je usmjeren na dolazak korisnicima u njihovu sredinu - njihove udruge, bolnice, domove

umirovljenika i slične ustanove, edukaciju korisnika te pružanje pravne pomoći u obliku općih pravnih informacija na licu mjesta, a u manjoj mjeri preuzimanje njihovih predmeta i prosljeđivanje na rješavanje rezidentnoj klinici. U sklopu projekta izrađena je i brošura s osnovnim podacima o pravima pacijenata u Hrvatskoj i kontaktima Pravne klinike. Brošura je služila i kao edukacijski i kao promotivni materijal, budući da su je ustanove u kojima su se održavala predavanja dijelile prije samih predavanja.

Tablica 3.

Broj zaprimljenih slučajeva i danih općih pravnih informacija

datum	grad	broj studenata	institucija	broj slučajeva	broj danih općih pravnih informacija
11.07.2012.	Karlovac	6	Dom umirovljenika "Sveti Antun"	0	7
12./13.07.2012.	Zadar	4	Poliklinika Sunce; Croatia banka	1	3
21.11.2012.	Knin	5	Veleučilište Marko Marulić	0	2
22.11.2012.	Šibenik	5	Opća bolnica Šibenik	2	1
26.11.2012.	Osijek	5	Dom za starije i nemoćne Osijek	0	18
27.11.2012.	Vukovar	5	Dom za starije i nemoćne Vukovar	0	17
29.11.2012.	Varaždin	5	Specijalna bolnica za rehabilitaciju "Minerva"	7	5
Prosinac 2012.	Pula	3	Dom zdravlja "Pula"	0	4
			UKUPNO	10	57

5. GRUPA ZA ZAŠTITU PRAVA RADNIKA – PROJEKT ZA POMOĆ BESKUĆNICIMA

Rad na projektu započeo je sastankom, održanim 2. travnja 2012. godine, s predstavnicima udruga Studentskog katoličkog centra (SKAC), Rehabilitacijskog centra za stres i traumu, predstavnicima „Uličnih svjetiljki“, časopisa koji se bavi pitanjima beskućnika, i socijalnim radnicima iz Prenocišta Crvenog križa u Kosnici. Sastanak je rezultirao zaključcima o obliku rada studenata i područjima prava koja će se posebno obraditi i iznijeti na predavanjima i radionicama. Sukladno zaključcima sastanka, studenti su sastavili tri grupe od po pet članova, a svaka se grupa bavila određenom grupom prava. Djelovanje grupa odvijalo se na području Grada Zagreba. Potaknuti pozitivnim rezultatima projekta te činjenicom da problemi beskućnika nisu ograničeni samo na područje Grada Zagreba, projekt je proširen i na druge gradove u Hrvatskoj te su predavanja, uzimanja činjeničnog stanja i savjetovanja održana u Osijeku, Karlovcu, Rijeci i Splitu. U projektu je ukupno sudjelovalo 14 studenata, koji su predavanjima vezanima uz specijalizirane probleme beskućnika pokušali pomoći istima u snalaženju u gornji propisa prilikom ostvarivanja njihovih prava.

Tablica 4.

Broj zaprimljenih slučajeva i danih općih pravnih informacija

datum	grad	broj studenata	broj slučajeva	broj danih općih pravnih informacija
11.10.2012.	Karlovac	3	1	0
15./16.10.2012.	Rijeka	3	5	3
22./23.10.2012.	Osijek	4	0	4
25./26.10.2012.	Split	4	3	6
		UKUPNO	9	13

Vanjska klinika u Koprivnici

6. PROJEKT GRUPE ZA POMOĆ TRAŽITELJIMA AZILA I STRANCIMA

U sklopu projekta organizirana su dva posjeta Grupe za pomoć tražiteljima azila i strancima prihvatilištima za tražitelje azila u Hrvatskoj. U listopadu 2012. godine organiziran je odlazak u Hotel Porin i Prihvatni centar Ježevo, a u ožujku 2013. godine odlazak u prihvatilište u Kutini. Svrha posjeta bilo je upoznavanje novih kliničara sa sustavom azila u Republici Hrvatskoj. U Hotelu Porin i u Kutini voditelj prihvatilišta održao je kratko predavanje tijekom kojeg je upoznao studente s trenutnom situacijom u prihvatilištima, očekivanjima glede priljeva tražitelja azila u budućim mjesecima, problemima koji bi se mogli javiti i načinu njihova rješavanja.

Naglasak je stavljen na povećanje broja tražitelja azila ulaskom Hrvatske u Europsku uniju. Kao ozbiljan problem javlja se i manjak prostora, no unatoč tome djelatnici prihvatilišta čine sve kako bi tražiteljima azila osigurali što kvalitetniji boravak. Budući da kretanje tražitelja azila nije ograničeno, oni se često i prije završetka postupka u Republici Hrvatskoj odlučuju na nezakonit prijelaz granice s namjerom dolaska u ciljane zemlje.

Za razliku od prihvatilišta u Porinu i Kutini, Prihvatni centar za strance ustrojstvena je jedinica Ministarstva unutarnjih poslova u koju se smještaju stranci kojima su sudovi, prekršajni ili kazneni, izrekli pravomoćne mjere protjerivanja iz Republike Hrvatske, a koji se ne mogu odmah prisilno udaljiti. Centar obavlja poslove prijehata i smještaja stranaca, sudjeluje u postupcima utvrđivanja identiteta smještenih stranaca te organizira i provodi prisilna udaljenja stranaca. Sloboda kretanja osoba koje su tamo smještene je ograničena te su povećane sigurnosne mjere.

Grupa za pomoć tražiteljima azila i strancima u siječnju 2013. sklopila je ugovor s Ministarstvom unutarnjih poslova, kojim je omogućeno pružanje pravne pomoći i pravnih informacija tražiteljima azila smještenima u prihvatilištu u Hotelu Porin u Dugavama. Re-

alizacija projekta započela je u veljači 2013., kada su prvi članovi grupe pod vodstvom akademske mentorice Goranke Lalić Novak posjetili prihvatilište u Porinu. U dogovoru s akademskom mentoricom, određeno je da prihvatilište posjećuju dva puta mjesečno u juturnjim terminima. U prvih nekoliko posjeta tražitelji azila nisu pokazali interes za usluge kliničara, pa su studenti uz sugestiju djelatnika Hrvatskog pravnog centra, koji također pruža pravnu pomoć u istom prihvatilištu, odlučili promijeniti termin posjeta i dolaziti u popodnevnim satima. Promjena termina rezultirala je povećanim interesom – kliničarima su se obratila 43 tražitelja azila s različitim problemima. Najčešći pravni problemi koji se javljaju jesu neisplata novčane pomoći i dugotrajnost postupka za odobravanje azila. Najveći je problem u pružanju pravne pomoći nemogućnost komunikacije zbog jezične barijere. Naime, kliničari koji pružaju pomoć ovisno o dobroj volji tražitelja azila koji govore engleski i druge jezike i o pristanku tražitelja azila koji pomoć traže da iznesu svoje probleme pred osobom koja pomaže u prijevodu. To često može biti problem, pogotovo u slučaju tražiteljica azila.

Grupa za pomoć tražiteljima azila i strancima dobila je u lipnju novčanu donaciju od UNHCR-a

za potrebe svoga rada. Nakon konzultacija unutar grupe, zaključeno je da će se novčana sredstva rasporediti na troškove predviđene za razdoblje od svibnja 2013. do svibnja 2014. godine. Troškovi bi bili podijeljeni na način da bi dio novčanih sredstava bio namijenjen za pružanje pravne pomoći u Hotelu Porin u Dugavama, što bi uključivalo troškove prijevoza i troškove angažiranja prevoditelja, a drugi dio za jednodnevni posjet prihvatilištima u Kutini i Ježevu za grupu od 15 kliničara, zajedno s akademskim mentorom.

7. PLANOWI ZA BUDUĆNOST PROJEKTA VANJSKIH KLINIKA

U cilju proširenja vanjskih klinika na područja Hrvatske u kojima nije ostvarena suradnja, posebice u Slavoniji, od jeseni započinje realizacija ideje o osnivanju grupe koja bi bila zadužena isključivo za organizaciju vanjskih klinika. Djelatnost grupe obuhvaćala bi sastavljanje rasporeda posjeta gradovima, raspoređivanje kliničara prilikom odlazaka u pojedine gradove, obavještavanje gradova i udruga o dolasku kliničara, što je dosada bio zadatak vođe puta, održavanje komunikacije s lokalnim medijima te dogovaranje i uspostavljanje suradnje s novim gradovima i udrugama.

Projekt vanjskih klinika izniman je projekt koji je postignutim rezultatima doprinio razvoju svijesti studenata o vrijednosti i važnosti rada u javnome interesu te promoviranju volonterstva i pro bono rada...

Najvažniji zadatak grupe bio bi održavanje komunikacije s lokalnim medijima, kako bi građani pravovremeno bili obaviješteni o dolasku kliničara i o terminima održavanja dežurstava u njihovim gradovima. Članovi grupe sami bi obavještavali lokalne medije o održavanju vanjskih klinika, kako gradovi i udruge ne bi bili posrednici između Klinike i medija, što se u nekim slučajevima pokazalo kao nedostatak. Kao što Pravna klinika općenito te svaka pojedina grupa Pravne klinike na Facebook stranici ima otvorenu tajnu grupu preko koje kliničari međusobno komuniciraju, osnovat će se i Facebook grupa isključivo u svrhu vanjskih klinika. Na taj bi način sve informacije, obavijesti i novine u radu grupe bile odmah dostupne članovima. Projekt vanjskih klinika izniman je projekt koji je postignutim rezultatima doprinio razvoju svijesti studenata o vrijednosti i važnosti rada u javnome interesu te promoviranju volonterstva i pro bono rada radi zaštite socijalno osjetljivih skupina i osoba koje ne mogu ravnopravno ostvariti prava na pravnu zaštitu.

Dobrog raspoloženja ne nedostaje

Posjet Pravnom fakultetu Univerziteta u Bihaću

TIBOR STOJEV

Na temelju potpisanog Sporazuma o akademskoj suradnji između Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Pravnog fakulteta Univerziteta u Bihaću, Pravna je klinika 20. ožujka 2013. u svojim prostorijama u Tkalčićevoju primila kolege studente iz Bihaća, kako bi se upoznali s načinom našeg svakodnevnog rada te općenito s vođenjem predmeta i organizacijskom strukturom. Budući da su nas kolege pozvali na uzvratni posjet, delegacija kliničara ih je 8. svibnja 2013. posjetila na Pravnom fakultetu Univerziteta u Bihaću. Delegaciju su činili studenti kliničari te rukovodstvo Pravne klinike, pod vodstvom akademskog mentora prof. dr. sc. Alana Uzelca.

Uz toplu dobrodošlicu, u prostorije vijećnice primili su nas dekan Pravnog fakulteta Univerziteta u Bihaću, prof. dr. Nevzet Veladžić, prorektor dr. Mujo Demirović te predstavnici svake katedre. Tamo smo predstavili okvirno uređenje Pravne klinike, polazne ideje koje stoje iza njenog osnivanja te dosadašnje rezultate rada. Kolege iz Bihaća podijelili

Potpisivanje sporazuma o suradnji 28.11.2012. - dekan dr. sc. Nevzet Veladžić, voditelj Pravne klinike prof.dr.sc. Alan Uzelac i dekan PFZG prof.dr.sc. Zoran Parać

su s nama svoju želju da od iduće akademske godine i službeno otvore prostorije za pružanje besplatne pravne pomoći po uzoru na Pravnu kliniku u Zagrebu, te su kao nastavni predmet uvrstili Pravnu kliniku iz Građanskog procesnog prava u nastavni plan i program VIII. semestra, pod mentorstvom prof. dr. sc. Suada Hamzabegovića i više asistentice mr. sc. Asmire Bećiraj. Ove

će godine raspisati natječaj za prijem studenata sa sve četiri godine studija, pri kojem će najvažniji kriterij biti motiviranost studenata za rad. Prije nekoliko godina imali su i projekt Pravne klinike u suradnji s Američkim udruženjem pravika – American Bar Association CEELI, gdje su njihovi studenti nudili besplatnu pravnu pomoć u prostorijama fakulteta, no s obzirom na uočene nedostatke (izbor studenata, preveliko uključivanje odvjetnika, itd.), odlučili su krenuti s modelom koji je bliži Pravnoj klinici u Zagrebu. Također su predstavili i svoj projekt za izgradnju nove zgrade Pravnog fakulteta u Bihaću, koja bi uskoro trebala dobiti i svoje temelje, kao i maketu koja se nalazi u prostoriji vijećnice, u sklopu koje je predviđena izgradnja posebnih prostorija za sve nastavne i izvannastavne aktivnosti, od kojih će jedan dio pripadati budućoj Pravnoj klinici u Bihaću

Prof.dr.sc. Alan Uzelac i prof.dr.sc. Suad Hamzabegović

Predavanje prof.dr.sc. Alana Uzelca studentima u Bihaću

i biti otvoren za građane koji im se obrate za pomoć.

Nakon primanja u vijećnici, delegacija Klinike se, uz pratnju prodekana za nastavu, prof. dr. sc. Suada Hamzabegovića, mr. sc. Asmire Bećiraj i mr. sc. Nikole Findrika, uputila u jednu od dvorana gdje su nas već očekivali studenti radi sudjelovanja u našoj prezentaciji o radu u Klinici. Delegaciju Klinike je predstavio i uvodnu riječ održao prof. dr. sc. Suad Hamzabegović, koji je kao jednu od najvažnijih kvaliteta takvog modela Klinike istaknuo mogućnost uvida u konkretne, trenutne pravne probleme građana, odnosno mogućnost da studenti Pravnog fakulteta u Bihaću imaju izravan uvid u današnje probleme građana i izravno sudjeluju u rješavanju istih. Prezentacija je obuhvaćala općenito ustrojstvo Klinike, zakonski temelj za osnivanje, oblike pravne pomoći koji se pružaju, hijerarhijsku strukturu u vezi provjere pravnih mišljenja, projekt Vanjskih klinika te nekoliko statističkih podataka o stalno rastućem broju predmeta koji dolaze u Kliniku, koji je u zadnje dvije godine premašio dvije tisuće.

Nakon prezentacije uslijedila su pitanja od strane studenata iz Bihaća, koje je najviše zanimalo kako izgleda jedan radni dan studenta kliničara, koliko su u prak-

si obveze opsežne i zahtjevne, koje su posljedice ako u pravnom mišljenju navedu nešto što je pogrešno te kakva su naša iskustva u radu sa strankama. Podijelili smo nekoliko primjera problema s kakvima nam se obraćaju građani i upozorili da je najvažnije steći strankino povjerenje, uz par savjeta kako valja reagirati u određenim situacijama. Bilo je

vrlo ugodno za vidjeti kako se velika većina studenata javila na upit prodekana o tome koliko ih je zainteresirano za rad u budućoj Pravnoj klinici, te im ovim putem želimo svu sreću i uspjeh.

Kada je predavanje završilo, uz veliki pljesak i topli odzdrav kolega iz Bihaća, u pratnji prof. dr. sc. Suada Hamzabegovića, mr. sc. Asmire Bećiraj i mr. sc. Nikole Findrika obišli smo centar grada gdje su nam pokazali brojne znamenitosti, a potom nas i pozvali na ručak u restoran Paviljon uz samu rijeku Unu, gdje smo nastavili razmjenjivati razna iskustva. Oduševljeni gostoprimstvom i gradom, delegacija Klinike uputila se natrag prema Zagrebu u večernjim satima. Ovom prilikom šaljemo srdačan pozdrav svim kolegama u Bihaću koji će uvijek biti dobrodošli u Klinici u Zagrebu, nadamo se daljnjoj ugodnoj suradnji te im želimo puno uspjeha u ostvarivanju njihovog plemenitog cilja.

Kolege iz Bihaća podijelili su s nama svoju želju da od iduće akademske godine i službeno otvore prostorije za pružanje besplatne pravne pomoći po uzoru na Pravnu kliniku u Zagrebu

Predavanje zagrebačke delegacije u Bihaću

„Public and Private Justice Course“

27. – 31. svibnja 2013., Dubrovnik

NATAŠA KONČANSKI

Ove je godine, od 27. do 31. svibnja, u Dubrovniku održan 9. po redu Seminar o privatnim i javnim metodama rješavanja sporova. Seminar se održao pod pokroviteljstvom Ministarstva pravosuđa i stipendije SOROS fundacije, a najvećim dijelom bio je sponzoriran od strane EU projekta „Dimension of evidence in civil procedure“. Među pokroviteljima se našla i Pravna klinika Pravnog fakulteta iz Zagreba, koristeći sredstva iz norveškog projekta. Tema ovogodišnjeg seminara bilo je dokazivanje u građanskom postupku. Seminar su predvodili Alan Uzelac, profesor Pravnog fakulteta u Zagrebu, Remco van Rhee, profesor Pravnog fakulteta u Maastrichtu, Jon T. Johnsen, profesor Sveučilišta u Oslu, Burkhard Hess, profesor Sveučilišta u Heidelbergu, Paul Oberhammer, profesor Sveučilišta u Zürichu te Elisabetta Silvestri sa Sveučilišta u Paviji. Seminaru su prisustvovali profesori, asistenti i studenti mnogih europskih sveučilišta, ali i sveučilišta izvan Europe.

Svaki sudionik - predavač obradio je i prezentirao određenu temu vezanu uz dokazivanje u građanskom postupku, a nakon prezentacije uslijedila bi konstruktivna rasprava i uspoređivanje pravnih rješenja u državama iz kojih dolaze sudionici. Tako je svaki sudionik, bio to profesor, asistent ili student, imao priliku izraziti svoje mišljenje i postaviti pitanje o nečemu što ga zanima. Ostali sudionici u raspravi bili su uvijek spremni odgovoriti na pitanja i objasniti

svoja stajališta, pokazavši time zavidno znanje i dobru informiranost o vlastitom pravnom sustavu, ali i rješenjima poredbenog prava. Predavači Pravnog fakulteta u Zagrebu bili su prof. Alan Uzelac, koji je obradio temu dokazivanja u okviru načela razmjernosti te predložio rješenja za skupocjeni i dugotrajni postupak dokazivanja, i asistentica Slađana Aras, koja je prezentirala problem utvrđivanja činjenica u drugostupanjskom postupku pred sudovima Republike Hrvatske.

Zadnji dan seminara bio je posvećen radu pravnih klinika. Asistentica Barbara Preložnjak sudjelovala je kao moderator, a detaljnu i zanimljivu prezentaciju o radu Pravne klinike u Zagrebu pripremila je asistentica Mateja Crnković. Prezentaciju su dopunili studenti kliničari iznijevši vlastita iskustva. Također, imali smo prilike čuti vrlo poučnu prezentaciju predstavnika Juss-Bussa, Pravne klinike iz Osla po

uzoru na koju je osnovana Pravna klinika našeg fakulteta. Uslijedila je rasprava u kojoj su iznijeta iskustva rada u mnogim europskim pravnim klinikama, problemi koji se najčešće javljaju (poput privlačenja ciljanih skupina stranaka, oglašavanja, financiranja i sl.) te moguća rješenja istih.

Osim što je bio prilika za sjecanje novih znanja i iskustava, seminar je bio prilika za upoznavanje i druženje te stjecanje novih prijateljstava. Tome je pridonio organizirani izlet na Pelješac u sklopu kojeg smo posjetili vinariju, a nakon toga večerali u Malom Stonu. Tako smo u opuštenoj atmosferi imali priliku razgovarati sa sudionicima seminara, razmjenjivati iskustva i upoznati se s načinom života, studiranja i rada u različitim zemljama Europe, ali i šire. Vrijeme provedeno u Dubrovniku bilo je za sve nas pozitivno i vrlo vrijedno iskustvo koje ćemo pamtiti cijeli život.

„Vaša prava“ - priručnik o pravima osoba s duševnim smetnjama kao vrhunac suradnje Udruge Svitanje i Pravne klinike u Zagrebu

BRUNO MILINKOVIĆ

Suradnja koja je započeta prošle godine s Grupom za zaštitu prava pacijenata Pravne klinike, ove je godine intenzivirana te je kao njen rezultat proizašla knjižica koju je izradilo nekoliko studenata i dr. Slađana Štrkalj-Ivezić, a koja je tiskana uz financijsku potporu Ministarstva zdravlja Republike Hrvatske.

Promotivni materijal

Kliničari predavanje

Osoblje bolnice na predavanju Kliničara

S lijeva na desno: dr. Štrkalj - Ivezić, Andrea Dujmović, Alen Bijelić, Filip Kraljičković, Bruno Milinković

Što je Udruga „Svitanje“?

Udruga za zaštitu i promicanje mentalnog zdravlja „Svitanje“ bavi se poboljšanjem kvalitete života, promicanjem prava osoba sa psihičkim poteškoćama i borbom protiv stigme i diskriminacije zbog psihičke bolesti.

Udruga svoje prostorije ima u Kući ljudskih prava Zagreb, Selska cesta 112 a. Kontakt telefon je 01/ 3833265, a fax 01/ 3833 264. Više informacija potražite na <http://www.udruga-svitanje.hr/>

Nakon što sam s kolegicom Gabrijelom Bagarić u prošlom broju časopisa obradio nekoliko temeljnih pravnih instituta koji su najviše zanimali goste naših predavanja u bolnici Vrapče, ovaj ću put ukratko opisati daljnji put kojim je krenula suradnja Grupe za zaštitu prava pacijenata s Udrugom Svitanje.

Naša se suradnja zasada manifestirala kroz dva održana stručna predavanja od strane studenata u bolnici Vrapče (jedno predavanje pacijentima, drugo osoblju bolnice), nekoliko radnih sastanaka, pružanje besplatnih pravnih savjeta i izradu **priručnika - knjižice „Vaša prava“** u sklopu projekta „Zaštita prava osoba s psihičkom bolesti kroz samozaštupanje i borbu protiv stigme“, pod vodstvom prof. dr. sc. Slađane Štrkalj-Ivezić.

SIMPOZIJ „50 GODINA FORENZIČKE PSIHIJATRIJE U BOLNICI VRAPČE“ I SADRŽAJ NAŠEG PRIRUČNIKA

Navedeni je priručnik predstavljen na simpoziju „50 godina forenzičke psihijatrije u bolnici Vrapče“, održanom 6. lipnja 2013. godine. Na poziv organizatora, u ime Pravne klinike simpoziju su prisustvovali predstavnici Grupe za zaštitu prava pacijenata koji s bolnicom sve aktivnije surađuju.

Uzvanici na Simpoziju

Možete zaključiti da je za Pravnu kliniku i mene simpozij značajan upravo zbog knjižice „Vaša prava“, koja se bavi temeljnim pravima pacijenata s duševnim smetnjama. Knjižica je na simpoziju prošla

kroz ruke ministra Ostojića, zamjenice ministra pravosuđa, predsjednika Vrhovnog suda, predsjednice Ustavnog suda, predsjednika Županijskog suda u Zagrebu, ravnatelja bolnice, gradonačelnika

Uzvanici na Simpoziju

Predstavnici sponzora, organizatora te akademski i studentski mentor Grupe za zaštitu prava pacijenata, mr. sc. Sunčana Roksandić Vidlička i Bruno Milinković

Bandića i mnogih drugih stručnjaka iz pravne i medicinske struke. Tom je prilikom najavljeno kako će knjižica biti dostupna u svim psihijatrijskim bolnicama i na njihovim internetskim stranicama. Svakako, istu je moguće nabaviti i u prostorijama Pravne klinike u Tkalčićevojoj 48 u Zagrebu.

Već u uvodu brošure saznajemo kako su nit vodilja knjižice ljudska prava. Ona su zajamčena zakonom svim ljudima, a odnose se na zabranu određenih ponašanja povezanih s općim ljudskim vrijednostima - pravom na dostojanstvo, neovisnost, odlučivanje, privatnost, informaciju i zabranu diskriminacije. Knjižica „Vaša prava“ sadrži informacije o pravima pacijenata koja se odnose na prijem na bolničko psihijatrijsko liječenje, prisilno liječenje, poslovnu sposobnost, skrbništvo, neke međunarodne preporuke te preporuke kome se obratiti kada dođe do eventualnog kršenja prava pojedinca. Glavni korišteni pravni izvori u izradi brošure su bili Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama i Zakon o zaštiti prava pacijenata.

Svi kojima je navedena knjižica potrebna ili jednostavno žele nešto naučiti i proširiti svoje pravničko znanje, slobodni su doći na jednu od lokacija ranije spomenutih u članku te zatražiti svoj primjerak.

Budući da je u kurikulumu Pravne klinike, između ostalog, i suradnja s civilnim udrugama i raznim institucijama, Grupa za zaštitu prava pacijenata će svakako nastojati i u budućnosti jedan poveći dio svoga djelovanja usmjeriti upravo na takav oblik rada. Na temelju dosadašnjih iskustava, uvjeren sam da će i idući brojevi časopisa „Pro bono“ imati što za izvijestiti o (još uspješnijoj) suradnji naše kliničke grupe i partnera - udruga, bolnica i svih spremnih na udruživanje resursa, kako bi ispunili zajednički cilj: međusobno usavršavanje te prosperitet pacijenata i cjelokupnog zdravstvenog sustava u Republici Hrvatskoj.

Intervju s akademskom mentoricom Tenom Ratković

MAJA MARTA MARTONJA

Tena Ratković rođena je 1986. godine u Zagrebu, gdje je završila osnovnu školu i XVI. jezičnu gimnaziju. Diplomirala je na Pravnom fakultetu u Zagrebu, a nakon toga šest mjeseci radi u Pravosudnoj akademiji. 2011. godine dolazi na mjesto asistenta na Katedri za međunarodno privatno pravo. Akademsku godinu 2012./2013. provela je na LLM-u u Aberdeenu u Škotskoj.

1. Kako ste se odlučili raditi kao asistent na Katedri za međunarodno privatno pravo?

Rad na fakultetu mi je postao jako privlačan tijekom viših godina studija jer sam uvijek voljela pisati i istraživati te raditi s djecom i mladima. Fakultet je dosta zahvalna kombinacija toga. Kada je raspisan natječaj na Katedri za međunarodno privatno pravo, odlučila sam se prijaviti. Međunarodno privatno pravo je izuzetno zanimljiva i donekle netipična grana prava unutar koje postoje

razna područja interesa, od čega me posebice zanima obiteljsko međunarodno privatno pravo. Bila je sreća da je Katedra baš tada tražila asistenta i da sam ispunjavala njihove kriterije.

2. Kojim se zadacima kao asistent na Katedri bavite, predajete li studentima? Imate li tremu kada predajete?

Raditi kao asistent vrlo je izazovno jer istovremeno treba biti umjeren i ambiciozan. Naime, primarna obveza asistentu bi trebali biti doktorski studij i doktorat te rad na vlastitom istraživanju, iskustvu i obogaćivanju znanja. Time asistent stječe legitimitet predavati studentima i osjećaj da ih zaista može nešto naučiti. No, uz to se pruža mnogo različitih mogućnosti, projekata, konferencija, *moot court* natjecanja, tu je i Pravna klinika, stoga treba biti pažljiv u odabiru jer uza sve postoji puno tzv. katedarskih poslova - komunikacija sa studentima, organizacija ispita, seminara, predavanja i svega drugog što katedra radi.

Zasada sam predavala samo manjim skupinama, tj. na seminarima i predavanjima za izborne predmete. Vjerojatno zbog manjeg broja studenata nemam tremu, a pripremam se detaljno što i priliči nekom neiskusnom poput mene. Rad sa studentima mi je jako drag, pogotovo tijekom priprema za *moot court* ili u Pravnoj klinici. S obzirom na to da još ne sudjelujem u nastavi u punom opsegu, iskustva su mi ograničena.

3. Angažirali ste se u radu Pravne klinike kao akademski mentor grupe koja se bavi radnim pravom. Jedan je od zadataka mentora i pregled pravnih mišljenja. Možete li nam pojasniti postupak nadzora nad pisanjem pravnog mišljenja?

Pregled mišljenja nije zahtjevan jer već postoji sustav obuke studenata, izrade mišljenja i kontrole unutar studentskih grupa. No, može se dogoditi da je slučaj kompliciraniji ili da ih ima mnogo, što mi je ponekad oduzimalo više vremena. Na kraju, iskustva se razlikuju od studenta do studenta i od mišljenja do mišljenja, ali pretežno su mi pozitivna.

Načelno, nakon čitanja mišljenja, pogledam relevantne zakonske odredbe i provjerim ima li nekih nelogičnosti u mišljenju. Po potrebi se savjetujem s kolegicama i kolegama za koje mislim da mi mogu pomoći oko mišljenja jer se često u istom predmetu pojavljuju različita pravna pitanja. Ako mišljenje ima nedostataka, šaljem ga studentu na preradu, on vrati prerađeni tekst mišljenja predmeta, i tako dok oboje ne budemo zadovoljni.

Rad sa studentima mi je jako drag, pogotovo tijekom priprema za moot court ili u Pravnoj klinici.

4. Ekipa koju su sačinjavali Mirna Romić, Jurica Sevšek i Vi osvojila je 2010. godine drugo mjesto na European Law Moot Court Competition-u. Možete li nam ukratko opisati način pripreme za natjecanje?

ELMC je bio zaista izvrsno iskustvo, 5-7 mjeseci koncentriranog rada na jednom predmetu i to na stranim jezicima. Radili smo intenzivno, ali se isplatilo. Slučaj je bio o paru imigranata u zamišljenoj državi članici EU te o njihovom statusu nakon gubitka uštedevine kojeg je uzrokovala neimplementacija EU prava i odgovornost te države članice. Nakon slanja pisanih podnesaka saznali smo da idemo u tzv. regionalno finale u Firencu, gdje smo se dobro proveli i pobijedili te dva mjeseca nakon toga sudjelovali u Luksemburgu na tzv. sveeuropskom finalu i osvojili drugo mjesto. Atmosfera je bila natjecateljska, ali nakon svakog natjecanja timovi moraju pjevati nešto na svom jeziku, nakon čega je tulum. U tom trenutku su svi sa svima u dobrim odnosima i opušteni, a to je jedino važno.

5. Razdoblje od 2012. do 2013. godine proveli ste na studiju u Škotskoj. Možete li nam ukratko objasniti po čemu se naslov magistra stečen na studiju izvan Hrvatske razlikuje od onoga koji studenti stječu po završetku integriranog studija prava u Zagrebu?

Nedavno sam se vratila iz Aberdeena, sa sjevera Škotske, gdje sam bila na LLM-u iz međunarodnog privatnog prava na sveučilištu u Aberdeenu. Iako naslov magistre još nisam stekla jer još nisam dobila ocjenu magistranskog rada, mogu reći da je tih 9

mjeseci bilo izvrsno upotrijebljeno. Studij u Škotskoj se razlikuje od onoga u Hrvatskoj prema načinu izvođenja nastave i ocjenjivanju. Nismo imali predavanja, već samo seminare za koje je bilo nužno pripremiti se unaprijed. Uz ispit, trebali smo za svaki kolegij predati barem jedan esej koji je uz pisani ispit bio dio ocjene. Sve u svemu, puno više se uči i čita kod kuće, dok dolazak na fakultet podrazumijeva uključivanje u raspravu o pročitanoj. Kvalifikacija magistra prava stečena u Škotskoj ne razlikuje se formalno od one u Hrvatskoj s obzirom na to da je naslov magistra prava stečen u Hrvatskoj izjednačen s titulom LLM vani. Pristup i sadržaj se, naravno, razlikuju kao što sam već pojasnila.

6. Kako je studij prava uređen na sveučilištu u Aberdeenu, u Škotskoj?

Studij prava u Škotskoj traje tri godine redovno ili četiri godine, čime se dobije tzv. *honours* diploma koja je često priprema za magistrski studij. Svi ispiti tijekom studija prava na sveučilištu u Aberdeenu su pisani, traju tri sata te se sastoje od tri pitanja esejskog tipa. Uz to, studenti imaju razne zadatke, poput eseja koje moraju predati tijekom semestra ili izlaganja koja moraju napraviti sami ili u grupi.

7. Što mislite o načinu studiranja na Pravnom fakultetu u Zagrebu u usporedbi sa sveučilištem u Aberdeenu?

Svaki sustav ima svoje mane i sigurno bi svaki student imao drukčiji doživljaj. Ono što mi se sviđalo u Hrvatskoj jest sloboda i samostalnost studenta u izboru kada će koji ispit polagati, što u Škotskoj nije slučaj. S druge strane, u Škotskoj se dobije raspored predavanja, što treba pripremiti

za predavanje i što će se na predavanju raditi na početku semestra, što u Hrvatskoj nije pravilo. Gledano sveukupno, oba sveučilišta pružaju velik izbor mogućnosti za sudjelovanje u nastavi, a o studentima ovisi koje će od tih mogućnosti iskoristiti. Što se tiče izvannastavnih aktivnosti, u inozemstvu su studentske udruge organizirane na razini cijelog sveučilišta, za razliku od domaćih udruga koje su uglavnom vezane uz matični fakultet. To mi se izuzetno sviđalo jer su opcije zaista jako široke.

8. Imate li kakav savjet za studente koji žele dio studija odraditi izvan Hrvatske?

Inozemno iskustvo smatram vrlo dragocjenim. Odlazak od kuće može biti traumatičan, ali nije bilo nekih posebno neugodnih situacija ili iznenađenja. Treba svakako unaprijed sve dobro proučiti i dobro razmisliti što čovjek želi postići u tih godinu dana.

9. Imate li kakvih saznanja o zapošljavanju studenata Pravnog fakulteta izvan granica Republike Hrvatske?

Koliko znam, češće se događa da studenti odlaze na studij u inozemstvo pa se vrate u Hrvatsku raditi. Ipak, pojedinci koji su željeli raditi vani, to su uspješno postigli – neki u stranim odvjetničkim uredima baveći se prvenstveno arbitražom, neki u institucijama Europske unije, što je trenutno osobito primamljivo, te u Vijeću Europe i sličnim međunarodnim organizacijama. Čini mi se da je za posao u inozemstvu potrebno malo više angažmana oko potrage i prikupljanja dokumentacije nego u Hrvatskoj, ali mi se ne čini da su hrvatski studenti u lošijem položaju (naravno, pod uvjetom da su dobri studenti

i radnici koji znaju strani(e) jezik(e)).

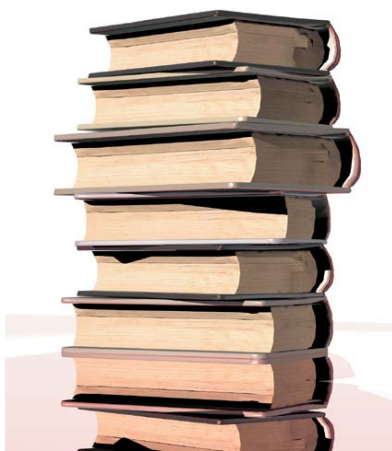
10. Što mislite o Bolonjskom procesu i njegovom provođenju na Pravnom fakultetu u Zagrebu?

Ideja kompatibilnosti studija koja je sastavni dio Bolonjskog procesa je dobrodošla jer olakšava mobilnost i studenata i nastavnika. Čini mi se da je to njegovim uvođenjem pospješeno i na Pravnom fakultetu. Tijekom prilagodbe su *moot courtovi* / praksa / Pravna klinika također uključeni u nastavni plan pete godine što omogućuje studentima doticaj s praksom i što smatram velikom prednošću u usporedbi s prethodnim nastavnim planom. Pozitivno je i povećanje izbora za studentsko sudjelovanje u nastavi i to u njezinim raznim oblicima, što je svakako moderniziralo Pravni fakultet.

11. Mislite li da bi trebalo provesti određene promjene u studiranju, a da se odnose na način polaganja ispita, dezintegraciju studija u smislu stjecanja diplome prvostupnika i magistra prava?

Fakultet sam završila 2010. godine, kao dio prve tzv. bolonjske generacije. Ne čini mi se da se išta revolucionarno promijenilo od tada, ali mislim da se fakultet i studenti puno više okreću prema inozemstvu, što smatram pohvalnim. Sve je više *moot court* natjecanja, ERASMUS razmjena, seminara i konferencija u inozemstvu ili inozemnom društvu te zaista preporučujem svakom studentu da iskoristi nešto od ponuđenog.

Sustav obrazovanja kakav je trenutno na snazi u Hrvatskoj relativno je nov. Iznjedrio je tek četiri

generacije, stoga se boljom opcijom čini usavršavanje postojećeg, nego strukturalna promjena i uvođenje novog sustava.

12. Što mislite o ideji visokog besplatnog obrazovanja za sve?

Koliko god ideja besplatnog visokog obrazovanja zvučala primamljivo, svi troškovi takvog sustava padaju na porezne obveznike. Takvo proračunsko opterećenje u današnjoj Hrvatskoj nije poželjno. Sustav nagrade za uspjeh u vidu studija u potpunosti ili dijelom na teret državnog proračuna, uz korektiv za one koji si zaista studij ne mogu priuštiti, čini se kao bolje rješenje.

13. Jeste li radili u praksi? Mislite li da je rad u praksi bitan za rad na fakultetu?

Nažalost, ne. Ne smatram da je rad u praksi ključan, ali sigurno čini iskustvo koje može koristiti tijekom rada na fakultetu. Uvid u život prava samo može pospješiti znanstveni i nastavni rad.

U Pravosudnoj akademiji, gdje sam radila prije nego što sam se zaposlila na Fakultetu, radila sam prvo na organizaciji radionica i seminara za pravosudne dužnosnike, a zatim u Uredu ravnateljice svakakve, pravne i nepravne, a dijelom i prevodilačke poslove.

Sve u svemu, iskustvo je bilo dragocjeno, iako posao nije bio klasična pravna praksa.

14. Što mislite o važnosti web-stranice *pravokutnik.net* tijekom studija i ocjenjivanju profesora na forumu *Pravokutnika*?

Tijekom studiranja izuzetno je važno čuti iskustvo starijih kolega. Komentare s *Pravokutnika* sam uvijek uzimala „sa zrnom soli“ jer kao i kod svakog foruma, teško je procijeniti ispravnost informacije ili njezinu objektivnost. Savjete i preporuke sam uzimala samo od osoba od povjerenja i nikada me nisu iznevjerile njihove procjene.

Što se ocjenjivanja profesora tiče, studentska kritika vjerojatno utječe na svakoga drukčije pa je teško zaključiti nešto generalno. Osobno se nadam da će me i pozitivna i negativna kritika studenata uvijek tjerati da poboljšam svoj rad.

15. Koji Vam je sljedeći korak u radu na Fakultetu? Gdje se vidite za 5 godina?

Doktorat je velik korak, a do njega vodi puno manjih stvari, poput ispita na doktorskom studiju, pisanja radova i pomaganja u izvođenju nastave Katedre. Za 5 godina vidim se na istoj Katedri, nadam se s doktoratom i malo više znanja i iskustva.

Osobno se nadam da će me i pozitivna i negativna kritika studenata uvijek tjerati da poboljšam svoj rad.

Diskriminacija u dječjim vrtićima

VEDRAN STANKOVIĆ

Stranka se obratila Pravnoj klinici sa sljedećim problemom: njezino dijete nije primljeno u dječji vrtić s obrazloženjem da vrtić ne može primiti djecu s nekom patologijom, nakon što su njihov stručni tim i logoped ustvrdili da dijete treba ići na kategorizaciju radi upisa. Prije tih upisa, dijete je dobilo dijagnozu logopeda da ima specifični poremećaj razvoja govora i jezika, a nakon timske obrade u Poliklinici za rehabilitaciju slušanja i govora SUVAG, dobilo je dijagnozu da ima smetnje u psihomotornom razvoju i preporuku da mu je primarno potrebno poticanje općeg psihomotornog, a u okviru toga i govorno-jezičnog razvoja. Unatoč takvoj preporuci, dječji vrtić odbio je upisati dijete, sa spomenutim obrazloženjem. Nakon toga, prvostupanjnsko tijelo vještačenja o zdravstvenom stanju djeteta donosi nalaz i mišljenje u kojemu navodi kako se djetetu ne daju nikakva posebna prava, da je trebalo biti primljeno u vrtić na temelju navedene dokumentacije te da vještačenje uopće nije bilo potrebno, ponavljajući da je djetetu potrebno uključivanje u dječji kolektiv radi socijalizacije i poticanja komunikacije. Nakon spomenutog odbijanja, dijete je bilo uključeno u program logopedskih vježbi u Centru za odgoj i obrazovanje „Slava Raškaj“. Također, u razdoblju od odbijanja upisa dobilo je niz nalaza i dijagnoza kojima je zajedničko da ustanovljuju da dijete ima smetnje u psihomotornom razvoju i komunikacijske teškoće, no da ti poremećaji nisu iz autističkog spektra te da se dijete treba uključiti u redoviti dječji kolektiv radi poticanja govorno-jezičnog i socijalnog razvoja. Dijete je u konač-

nici primljeno u dječji vrtić, ali po skraćenom trajanju programa. Kada je stranka kasnije tražila da se djetetu promijeni i produži trajanje programa, nije dobila odgovor od vrtića, već samo najavu da će se djetetu smanjiti trajanje programa, s obrazloženjem da bi mu više vremena bilo previše, unatoč drugačijim preporukama stručnjaka i samoj želji djeteta.

Prema propisima koji uređuju predškolski odgoj i naobrazbu, takvo je postupanje dječjeg vrtića nedopušteno. *Zakon o predškolskom odgoju i naobrazbi*¹ navodi da je dječji vrtić dužan stvarati primjerene uvjete za razvoj i rast **svakog** djeteta. Štoviše, prema *Državnom pedagoškom standardu predškolskog odgoja i naobrazbe* (dalje u tekstu: *Pedagoški standard*)², u odgojno-obrazovne skupine s **redovitim** programom uključuju se, na temelju mišljenja stručnog povjerenstva, ostalih stručnih suradnika kao i odgovarajućih medicinskih i drugih nalaza, mišljenja i rješenja nadležnih tijela, ustanova i vještaka, **djeca s lakšim teškoćama** koja s obzirom na vrstu i stupanj teškoće, uz osiguranje potrebnih specifičnih uvjeta mogu savladati osnove programa s ostalom djecom u skupini, a uz osnovnu teškoću nemaju dodatne teškoće,

osim lakših poremećaja glasovno-govorne komunikacije. Dodaje se i to da se u odgojno-obrazovnu skupinu može uključiti samo jedno dijete s lakšim teškoćama i tada se broj djece u skupini smanjuje za dvoje djece³. Prema tome, razlozi koje pri odbijanju navodi dječji vrtić su nevaljani.

Na temelju navedenih pravnih propisa i činjeničnog stanja, može se zaključiti kako je postupanje dječjeg vrtića pri spomenutim upisima predstavljalo **diskriminatorno** postupanje. Dijete je bilo stavljeno u nepovoljniji položaj u odnosu na ostalu djecu time što je odbijeno pri upisu u dječji vrtić temeljem invaliditeta, odnosno toga što je dijete s teškoćama, što se prema *Zakonu o suzbijanju diskriminacije* (dalje u tekstu: *ZSD*)⁴ smatra **diskriminacijom** kao zabranjenim oblikom postupanja. Također, prema *ZSD-u*, diskriminacijom se smatra i tzv. propust razumne prilagodbe⁵, tj. propust da se osobama s invaliditetom omogući korištenje javno dostupnih resursa i sudjelovanje u javnom i društvenom životu prilagodbom infrastrukture i prostora i na drugi način koji nije nerazmjern teret za onoga tko je to dužan omogućiti. Uključenje djeteta s lakšim teškoćama u odgojno-obrazovnu skupinu s redovitim programom za dječji vrtić ne bi predstavljalo nerazmjern teret, s obzirom na to da u navedenim odredbama *Pedagoški standard* predviđa takvu mogućnost te navodi potrebu osiguranja specifičnih uvjeta za takvu djecu.

¹ Čl. 16. st. 1. *Zakona o predškolskom odgoju i naobrazbi*, NN 10/97 i 107/07.

² Čl. 6. *Pedagoškog standarda*, NN 63/08.

³ *Ibid.*, čl. 22. st. 3.

⁴ čl. 1. st. 1. i 2 *Zakona o suzbijanju diskriminacije*, NN 85/08, 112/12.

⁵ *Ibid.*, čl. 4. st. 2.

Mogućnost odgode, obročnog plaćanja i djelomičnog otpusta poreznog duga

MARINA BARTOL-HEDŽET I ANA ERCEG

Kroz rad Pravne klinike, Grupa protiv diskriminacije i za zaštitu prava manjina, osim što rješava slučajeve usmjerene na zaštitu od diskriminacije, rješava i brojne slučajeve iz drugih pravnih područja, kao i one vezane uz upravno pravo. Budući da su pitanja vezana uz upravno pravo brojna, tema ovoga članka odnosit će se na jedno od češćih pitanja s područja te grane prava. Konkretno, radi se o mogućnosti obročnog plaćanja poreza pri darovanju nekretnine koje predstavlja veliki problem u ovim nesigurnim trenucima ekonomske krize. Radi se o mehanizmu kojim se izlazi u susret osobama slabijeg imovinskog statusa, što je ujedno i uvjet korištenja ove mogućnosti te prvenstvena svrha rada Pravne klinike. Bitno je istaknuti kako ova mogućnost doprinosi učinkovitoj naplati porezne obveze. Dakle, odgoda plaćanja ili obročna naplata ne podrazumijeva neplaćanje duga, već omogućava poreznom obvezniku primjereno podmirenje obveze na obostranu korist obveznika plaćanja i države.

Ovaj je članak inspiriran predmetom stranke koja se Pravnoj klinici Pravnog fakulteta u Zagrebu obratila u svibnju 2013. godine te zatražila pomoć kroz izradu pravnog mišljenja vezanog uz plaćanje poreza na darovanu nekretninu.

Naime, stranka je kupila stan zajedno s partnerom te su u njemu zajedno stanovali. Stan je glasio na ime partnera jer je on bio oslo-

bođen plaćanja poreza. Nakon što su stranka i njen partner raskinuli vezu, sklopili su ugovor o darovanju prema kojemu je partner darovao stranci stan u kojem su prije toga zajedno živjeli. Nakon izvjesnog vremena, stranci je stiglo porezno rješenje Porezne uprave prema kojemu ona mora platiti 5% poreza u iznosu od 29.000,00 kuna. Stranka je navela da nije u mogućnosti uplatiti navedeni iznos.

S obzirom na navedeno, stranku je zanimalo mora li platiti taj iznos, postoji li mogućnost obročnog plaćanja poreza te kako sastaviti žalbu na Porezno rješenje.

Sukladno čl. 7 st. 2. Zakona o porezu na promet nekretnina (NN 69/97, 26/00, 127/00, 153/02, 22/11), obveznik poreza na promet nekretnina pri darovanju je daroprimatelj. Prema istoimenom zakonu porezna je osnovica tržišna vrijednost odnosno cijena nekretnine koja se može postići u trenutku nastanka porezne obveze, a utvrđuje je Porezna uprava. Porezna obveza je nastala u trenutku kada je sklopljen ugovor o darovanju između stranke i njenog partnera. Porezna stopa po kojoj se naplaćuje porez iznosi 5 %, što je u našem slučaju predstavljalo iznos od 29.000,00 kuna. U poreznom rješenju bilo je navedeno da stranka ima rok od 15 dana od dana dostave rješenja o utvrđivanju poreza na promet nekretnina da plati navedeni iznos.

Da bismo dali odgovor na pitanje treba li stranka platiti iznos od

29.000,00 kuna, potrebno je obratiti pozornost na odredbu članka 13. Zakona o porezu na promet nekretnina, koji točno navodi tko je sve oslobođen plaćanja poreza pri darovanju nekretnine.

To su: bračni drug, potomci i preci te posvojenici i posvojitelji koji su u odnosu na umrlog ili darovatelja, pravne i fizičke osobe kojima Republika Hrvatska ili jedinica lokalne i područne odnosno regionalne samouprave daje nekretnine bez naknade radi odštete ili iz drugih razloga u svezi s Domovinskim ratom, bivši bračni drugovi kada uređuju svoje imovinske odnose u svezi s rastavom braka. (čl.13.)

Stranka nažalost ne spada ni u jednu od ovih skupina, tako da dolazimo do zaključka da nije izuzeta iz plaćanja navedenog poreza.

Vezano uz pitanje stranke postoji li mogućnost obročnog plaćanja iznosa ili smanjenja istog, prema **Uredbi o kriterijima, mjerilima i postupku za odgodu plaćanja, obročnu otplatu duga te prodaju, otpis ili djelomični otpis potraživanja** (NN 52/13, dalje u tekstu: Uredba), zahtjev za odgodu plaćanja ili obročnu otplatu duga podnosi dužnik **na obrascu ZFO** nadležnom tijelu. Taj obrazac je dostupan kod nadležnog tijela te na internetskim stranicama Ministarstva financija. Prema članku 7. Uredbe, podnositelj zahtjeva odgovara za točnost podataka navedenih u zahtjevu.

Odgoda plaćanja ili obročna otplata duga odobrit će se **ako bi naplata duga u cijelosti neprimjereno opteretila dužnika**, a odgoda plaćanja ili obročna otplata bitno poboljšala dužnikove mogućnosti otplate duga. To omogućuje naplatu duga od one osobe dužnika od kojega inače ne bi bilo moguće naplatiti cjelokupan dug. Na taj je način postignut kompromis između državne vlasti i pojedinca.

Naplata duga u cijelosti predstavlja neprimjereno opterećenje ako:

1. podnositelj zahtjeva ostvaruje pravo na pomoć za održavanje iz sustava socijalne skrbi, odnosno pravo na opskrbninu prema zakonu kojim se uređuju prava hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji ili zakonu kojim se uređuje zaštita vojnih i civilnih invalida rata, ili
2. imovno stanje podnositelja zahtjeva i punoljetnih članova njegovog kućanstva odgovara uvjetima:
 - a. imovina, u novčanom obliku, podnositelja zahtjeva i članova njegovog kućanstva ne prelazi iznos od šest proračunskih osnovica na dan podnošenja zahtjeva, po članu kućanstva,
 - b. kad ukupni dohodak i ukupni primici podnositelja zahtjeva i punoljetnih članova njegovog kućanstva mjesečno ne prelaze po članu kućanstva jednu proračunsku osnovicu.

Za stjecanje prava na odgodu plaćanja ili obročnu otplatu duga fizička osoba mora ispunjavati **ili uvjet naveden pod 1. ili kumulativno kriterije navedene pod 2.** (čl. 14. Uredbe).

Uz navedeni zahtjev, podnositelj zahtjeva je dužan priložiti i neke druge dokumente. To su:

1. preslika isprave o postojanju duga osim ako istom ne ras-

polaze nadležno tijelo, odnosno kada nadležno tijelo istu ne može pribaviti iz službenih evidencija javnopravnih tijela;

2. potvrda Porezne uprave o visini njegova dohotka i dohodaka članova njegovog kućanstva, ako je kriterij za stjecanje prava na odgodu ili obročnu otplatu duga imovno stanje,
3. potvrda ili preslika rješenja nadležnog centra za socijalnu skrb o ostvarivanju prava na pomoć za održavanje, ako je podnositelj zahtjeva korisnik prava na pomoć za održavanje iz sustava socijalne skrbi;
4. potvrda ili preslika rješenja o opskrbnini, ako je podnositelj zahtjeva korisnik prava na opskrbninu prema zakonu kojim se uređuju prava hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji i zakonu kojim se uređuje zaštita vojnih i civilnih invalida rata. (čl.8. Uredbe)

Ako je podnositelj zahtjev nepotpun ili mu nedostaje neki od priloga nadležno tijelo će donijeti zaključak u kojem će podnositelja zahtjeva upozoriti na nedostatke te mu naložiti da zahtjev nadopuni **u roku 15 dana** od dana dostave (čl. 10. Uredbe).

Nadležno tijelo kada odlučuje po službenoj dužnosti o utemeljenosti ovakvog zahtjeva obvezno traži od Porezne uprave podatak o obvezama i potraživanjima iz porezno-dužničkog odnosa te utvrđuje postojanje svih međusobnih obveza i potraživanja, uključujući i one s osnova javnih davanja, između Republike Hrvatske i dužnika te jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave i dužnika (čl. 11. Uredbe).

U odluci kojom se odobrava zahtjev za obročnom otplatom obvezno je navesti ukupan broj i iznos mjesečnih obroka te rokove plaćanja. Ovisno o tome koje tijelo donosi ovu odluku postoji mogućnost ulaganja

žalbe. Ako odluku donosi Ministarstvo financija, odnosno upravno tijelo za financije, podnositelj zahtjeva ima pravo na žalbu koja se podnosi putem dotičnih tijela. Ako odluku donosi Vlada Republike Hrvatske, odnosno načelnik općine, gradonačelnik ili župan, podnositelj zahtjeva nema pravo na žalbu, ali može pokrenuti upravni spor (čl. 12. Uredbe).

Za vrijeme trajanja odgode i obročne otplate duga obračunava se **kamata** po kamatnoj stopi u visini od 4,5 % (čl. 13. Uredbe).

U konkretnoj situaciji, na porezno rješenje doneseno u postupku utvrđivanja poreza na promet nekretnina dopuštena je žalba. Ona se mora podnijeti u roku od 30 dana od primitka rješenja. Žalba odgađa izvršenje rješenja te se predaje ispostavi Porezne uprave koja je donijela rješenje. Može se predati neposredno ili preporučenom poštom, a postoji i mogućnost izjave na zapisnik. Žalba se podnosi Ministarstvu financija. Prema čl. 162. Općeg poreznog zakona (NN 147/08, 18/11, 78/12, 136,12; dalje u tekstu: OPZ) dovoljno je da je iz žalbe razvidno **tko je žalitelj i koji se porezni akt pobija**. U žalbi je potrebno navesti porezni akt protiv kojega se podnosi žalba i **žalbene razloge** zbog kojih se zahtjeva poništenje, izmjena ili ukidanje toga poreznog akta, a potrebno je navesti i **dokaze** kojima se žalba obrazlaže. Na kraju, žalitelj mora žalbu potpisati. Nadležno drugostupanjsko porezno tijelo dužno je ispitati zakonitost pobijanoga poreznog akta u cijelosti, a posebno u onim dijelovima na koje se odnosi podnesena žalba. Rješenje o žalbi porezno tijelo mora donijeti i dostaviti stranci najkasnije u roku od dva mjeseca računajući od dana predaje žalbe (čl. 170. st.5. OPZ).

Radi boljeg uvida u opisani mehanizam, u prilogu donosimo obrazac samog zahtjeva za odgodu, mogućnost obročne otplate ili (djelomičan) otpis potraživanja.

ZAHTJEV ZA ODGODU PLAĆANJA/ OBROČNU OTPLATU DUGA
I ZA OTPIS ILI DJELOMIČAN OTPIS POTRAŽIVANJA

– FIZIČKE OSOBE –

Upute za popunjavanje:

1. Svi traženi podaci u ovom zahtjevu moraju biti upisani za podnositelja zahtjeva i sve članove njegovog kućanstva. Obrazac zahtjeva potrebno je ispuniti elektronski ili vlastoručno čitko, velikim tiskanim slovima.
2. Zahtjev se predaje osobno ili preporučeno poštom tijelu nadležnom za naplatu duga/potraživanja.
3. Podnositelj zahtjeva može zaokružiti jednu od ponuđenih mogućnosti:

1) ZAHTJEV ZA ODGODU PLAĆANJA/OBROČNU OTPLATU DUGA		2) ZAHTJEV ZA OTPIS ILI DJELOMIČAN OTPIS POTRAŽIVANJA	
a) odgoda plaćanja duga	b) obročna otplata duga	a) otpis potraživanja	b) djelomičan otpis potraživanja

POD MATERIJALNOM I KAZNENOM ODGOVORNOSTU DAJEM SLJEDEĆE PODATKE:

Tablica 1. Podaci o podnositelju zahtjeva [1]

1.	Ime i prezime:		
2.	Adresa (ulica i kućni broj, mjesto, poštanski broj):		
3.	Broj telefona:		
4.	OIB:		
5.	Korisnik prava na pomoć za uzdržavanje iz sustava socijalne skrbi:	DA	NE
6.	Korisnik prava na opskrbninu prema zakonu kojim se uređuju prava hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji ili zakonu kojim se uređuje zaštita vojnih i civilnih invalida rata.	DA	NE

Tablica 2. Podaci o dugu ili potraživanju čija se odgoda/obročna otplata odnosno otpis ili djelomičan otpis potraživanja traži:

7.	Visina duga ili potraživanja za koji se traži odgoda/ obročna otplata odnosno otpis ili djelomičan otpis i osnova nastanka duga/ potraživanja:	
8.	Razlog traženja odgode/obročne otplate odnosno otpisa ili djelomičnog otpisa:	

Tablica 3. Podaci o članovima kućanstva podnositelja zahtjeva:

Koliko osoba živi u zajedničkom kućanstvu podnositelja zahtjeva (ukupan broj računajući i podnositelja zahtjeva)

U tablici je potrebno precizirati odnos prema podnositelju zahtjeva:

Ime i prezime:	Datum rođenja, OIB	Odnos prema podnositelju zahtjeva	Je li osoba uzdržavana od strane podnositelja zahtjeva? (zaokružiti)	Je li podnositelj zahtjeva uzdržavan od te osobe? (zaokružiti)
			DA/NE	DA/NE
			DA/NE	DA/NE
			DA/NE	DA/NE
			DA/NE	DA/NE
			DA/NE	DA/NE
			DA/NE	DA/NE

Tablica 4. Imovno stanje podnositelja zahtjeva i punoljetnih članova kućanstva:

Tablica 4.a) podaci o prosječnom mjesečnom dohotku i primicima podnositelja zahtjeva i članova kućanstva[2]

Ime i prezime podnositelja zahtjeva i članova kućanstva:	Prosječan mjesečni dohodak i primici od nesamostalnog – samostalnog rada:	Naziv poslodavca, sjedište i adresa
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
UKUPNO:		

Tablica 4.b) Podaci o nekretninama [3]

(popunjava se isključivo ako se podnosi zahtjev za otpis ili djelomičan otpis potraživanja)

Vrste nekretnina	Vlasnik (ime i prezime)	Adresa (ulica, kbr., mjesto)	Korisna površina u m ²	Tržišna vrijednost u kunama	Napomena
Stan ili kuća za stanovanje					
Ostale nekretnine (poslovni prostor, zemljište, šume i ostale nekretnine)					
			UKUPNO:		

Tablica 4. c) Podaci o vozilima – plovilima (popunjava se isključivo ako se podnosi zahtjev za otpis ili djelomičan otpis potraživanja)

Podaci o vozilima – plovilima	Automobil	Plovilo
Vlasnik (ime i prezime)	1.	1.
	2.	2.
Vrsta, marka, tip, godina proizvodnje	1.	1.
	2.	2.
Registarska oznaka	1.	1.
	2.	2.
Vrijednost u kunama	1.	1.
	2.	2.
UKUPNO (vrijednost u kunama)		

Tablica 4.d) Podaci o ostaloj imovini i primicima [4]

Vrsta imovine/primitka	Ime i prezime vlasnika/korisnika	Iznos u kunama
Mirovina		
Gotovina		
Štednja odnosno novčana sredstva na osobnim računima i štednim knjižicama		
Vrijednosni papiri, udjeli u kapitalu		
Ostala imovina/primici		
UKUPNO:		

Mjesto i datum: Ime i prezime podnositelja zahtjeva:

Vlastoručan potpis: _____

Prilozi: _____

Tablica 5. Mišljenje nadležnog tijela

Naplata duga u cijelosti/naplata potraživanja bi predstavljala neprimjereno opterećenje/ugrozila osnovne životne potrebe podnositelja zahtjeva	DA	NE
Podnositelj zahtjeva je korisnik prava na pomoć za uzdržavanje iz sustava socijalne skrbi	DA	NE
Podnositelj zahtjeva je korisnik prava na opskrbninu prema zakonu kojim se uređuju prava hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji i zakonu kojim se uređuje zaštita vojnih i civilnih invalida rata	DA	NE
Ukupni dohodak i ukupni primici podnositelja zahtjeva i punoljetnih članova njegovog kućanstva mjesečno ne prelaze po članu kućanstva iznos iz članka 14. stavka 2. točke 2b. (odgoda i obročna otplata) odnosno članka 24. stavka 2. točke 2c. (otpis ili djelomičan otpis)	DA	NE
Imovina u novčanom obliku podnositelja zahtjeva i članova njegovog kućanstva ne prelazi iznos iz članka 14. stavka 2. točke 2a. (odgoda i obročna otplata) odnosno članka 24. stavka 2. točke 2a. (otpis ili djelomičan otpis)	DA	NE
Podnositelj zahtjeva i članovi njegovog kućanstva imaju u vlasništvu stan ili kuću koji se smatraju zadovoljavajućim stambenim prostorom	DA	NE
Podnositelj zahtjeva i članovi njegova kućanstva imaju u vlasništvu automobil i/ili plovilo čija vrijednost ne prelazi iznos iz članka 24. stavka 2. točke 2.b (otpis ili djelomičan otpis)	DA	NE
Podnositelj zahtjeva ispunjava uvjete za odgodu plaćanja/ obročnu otplatu duga odnosno otpis ili djelomičan otpis potraživanja	DA	NE
Posebne napomene:		
Mišljenje nadležnog tijela o opravdanosti zahtjeva za odgodu plaćanja/obročnu otplatu duga odnosno otpisa ili djelomičnog otpisa potraživanja s obrazloženjem te kod obročne otplate duga prijedlog ukupnog broja i iznosa mjesečnih obroka i rok plaćanja:		
Datum:		
Ime i prezime ovlaštene osobe: M.P.		
Vlastoručan potpis:		

Zaštita prava radnika u kontekstu negativnog aspekta slobode udruživanja u sindikate

MARINKO VRBIĆ

Sloboda udruživanja, kao jedna od najviših vrednota ustavnog poretka, omogućava pojedincu da svoja prava odnosno interese ostvaruje u zajednici u jednakoj mjeri s drugim pojedincima. Republika Hrvatska, u svojem pozitivnopravnom uređenju, slobodu udruživanja postavlja visoko na hijerarhijskoj ljestvici zaštite, ističući je kao jednu od najviših vrednota ustavnog poretka te svakom građaninu jamči pravo na slobodno udruživanje radi zaštite svojih probitaka ili zauzimanja za socijalna, gospodarska, politička, nacionalna, kulturna ili druga uvjerenja i ciljeve radi kojih svatko može slobodno osnivati sindikate i druge udruge, uključivati se u njih ili iz njih istupati u skladu sa zakonom. Nadalje, u Republici Hrvatskoj pravo slobode udruživanja može biti ograničeno jedino zabranom nasilnog ugrožavanja demokratskog ustavnog poretka te neovisnosti, jedinstvenosti i teritorijalne cjelovitosti. U kontekstu navedenoga, treba naglasiti da se i sindikalnom djelovanju također pruža najviša pozitivnopravna zaštita u odnosu na slobodu udruživanja, uvrštavajući sindikalna udruženja u 59. čl. Ustava Republike Hrvatske kojim se jamči pravo svim zaposlenima da radi zaštite svojih gospodarskih i socijalnih interesa osnivaju sindikate te slobodno u njih stupaju odnosno iz njih istupaju, propisujući jedino pritom ograničenja sindikalnog organiziranja u oružanim snagama i redarstvu. Međutim, odredbama Ustava ne jamči se samo sloboda osnivanja sindikata i drugih udruga i sloboda uključivanja i istupanja iz istih, dakle sloboda udruživanja u pozitivnom značenju, već i sloboda da se izabere ne biti članom udruge, tj. negativna sloboda udru-

živanja. Ustavni sud Republike Hrvatske potvrdio je to 2005. godine, naglašavajući pritom da je pravo i sloboda svakog radnika izabrati članstvo ili nečlanstvo u sindikatu i da je to izbor zbog kojeg ne smije biti diskriminiran. Tom je svojom odlukom Ustavni sud otišao korak ispred Europskog suda za ljudska prava, predstavljajući avangardu hrvatskog pravnog sustava na području zaštite radnih odnosa. Iako Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda jamči pravo na slobodu udruživanja naglašavajući pritom da svatko ima pravo na slobodu mirnog okupljanja i slobodu udruživanja s drugima, uključujući pravo na osnivanje sindikata ili pristupanje istima radi zaštite svojih interesa, nigdje se izričito ne spominje negativni aspekt slobode udruživanja niti da li se, ako fingiramo postojanje negativnog aspekta, negativnoj slobodi udruživanja jamči pravo u istoj mjeri kao pozitivnoj slobodi. Uzimajući u obzir da su odredbe Konvencije dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske te da imaju nadzakonsku snagu, Ustavni je sud svojevremeno izveo zaključak da su sva prava zajamčena Konvencijom ujedno i ustavna prava, tj. da imaju ustavnu snagu, zauzimajući jasno stajalište oko postojanja negativnog aspekta slobode udruživanja, što će se kasnije pokazati i kod tumačenja stavova Europskog suda za ljudska prava, a to je primjenom pravila logičkog silogizma jedino ispravno. Iz navedenoga dakle proizlazi da se sadržaj prava na slobodu udruživanja s drugima sastoji od dva aspekta: pozitivnog i negativnog. On obuhvaća pravo osnivanja sindikata (pozitivni aspekt), ali i pravo da se ne bude članom nekog sindikata (negativni

aspekt), što je izuzetno važno za zaštitu radnika jer oni zbog svoje odluke da ne pristupe nekom sindikatu ne smiju trpjeti nikakve posljedice. Pozitivnopravna obveza države je zaštititi u tom slučaju nositelja tog prava, u protivnom bi došlo do diskriminacije radnika na temelju posebnog propisa tj. Zakona o suzbijanju diskriminacije. U doba sveopće ekonomske krize u kojoj ni Republika Hrvatska nije izolirani primjer, dolazi do oštrog sukoba u odnosu poslodavci – radnici, gdje veliku ulogu igra i Vlada Republike Hrvatske, odnosno država. Radnopravni odnosi mogu se kvalitetno izučavati upravo u ovakvim situacijama društvenog sukoba i borbe za vlastita prava. Uloga je sindikata u tome presudna. Pravo na industrijsku akciju, kao jedno od temeljnih prava radnika za zaštitu njihovih interesa, od velike je važnosti i za sindikate i za društvo u cjelini. Sindikat je organizacija koju stvaraju zaposlenici i zakonom je propisano da radnici imaju pravo, bez ikakve razlike, po svojem slobodnom izboru utemeljiti sindikat te se u njega učlaniti, uz uvjete koji mogu biti propisani samo statutom ili pravilima tog sindikata, a da im za to nije potrebno nikakvo prethodno odobrenje. Radnik slobodno odlučuje o svojem pristupanju udruzi i istupanju iz nje i ne smije biti stavljen u nepovoljniji položaj zbog članstva u njoj, odnosno zbog sudjelovanja tj. nesudjelovanja u njezinu radu. Također, jedna je od odlika sindikata kao udruge ta da se on ne može privremeno zabraniti niti raspustiti odlukom izvršne vlasti. Sukladno zakonu, sindikati mogu utemeljiti svoje saveze ili druge oblike udruživanja u kojima se njihovi interesi povezuju na višoj razini i ujedno

suradivati s međunarodnim organizacijama utemeljenim radi promicanja istih prava i interesa. Ako je utemeljen i registriran sukladno odredbama Zakona o radu, sindikat može biti stranka kolektivnog ugovora te može zastupati svoje članove u radnim sporovima kod poslodavca, pred sudom, u mirenju, arbitraži i pred državnim tijelima. Poslodavci i njihove udruge ne smiju nadzirati utemeljenje i djelovanje sindikata, odnosno njihovih udruga više razine niti u cilju ostvarenja takvog nadzora financirati ili na drugi način podupirati sindikate. Ta se zabrana primjenjuje i reverzibilno - na odnos sindikata prema poslodavcima. U slučaju povrede njegovih prava utvrđenih statutom, tj. drugim pravilima udruge, član sindikata može tražiti sudsku zaštitu koja je ujedno zajamčena sindikatu, tj. njegovoj udruzi više razine u slučaju da dođe do postupanja koje je protivno pravu na slobodu udruživanja radnika. Važno je naglasiti da radnik zbog sindikalnog članstva ili djelatnosti uživa zaštitu od nejednakog postupanja, odnosno on ne smije biti stavljen u nepovoljniji položaj od drugih radnika zbog članstva u sindikatu.

Pravo je i sloboda svakog radnika izabrati članstvo ili nečlanstvo u sindikatu i zbog tog izbora ne smije biti diskriminiran. Ukoliko sloboda ili pravo na nešto ne podrazumijeva mogućnost izbora, tada se više ne može govoriti o slobodi i pravu već o obvezi i imperativu. Ako sloboda udruživanja ne ostavlja prostor i odluci o neudruživanju, tada to nije sloboda već obveza udruživanja. Na praktičnoj razini radnog prava to možda ne djeluje razložno. Praktično, sindikati se bore za poboljšanje uvjeta rada radnika. Njihov su prvenstveni interes njihovi članovi, no s obzirom na zabranu diskriminacije, njihova borba kolateralno dovodi i do poboljšanja uvjeta rada nečlanova. To uzrokuje probleme, sindikati ne mogu biti zadovoljni što se općom primjenom širi krug korisnika ugovorenih prava i na strane koje nisu bile ugovorno predstavljene pa se pojavljuju „slobodni strijelci“ (eng. *free riders*,

izraz koji bismo mogli prevesti kao „šverceri“, tj. oni koji se besplatno koriste nekim sredstvom) koji će tako bez ikakve protuprestacije koristiti pogodnosti koje nisu sami izborili, odnosno koristit će sve pogodnosti bez ikakve protučinidbe. To može dovesti do situacije u kojoj bi pretežan broj radnika mogao odlučiti biti sindikalno neudružen. Redoviti protuargument koji se navodi jest činjenica kako ti članovi nikoga nisu ovlastili da u njihovo ime pregovara, uz pozivanje na to kako bi oni sami, kada bi imali individualno pravo interesnog samozastupanja (što gotovo nikada ni u jednoj državi nije zakonom omogućeno, iako u teoriji radnog prava postoji i sporadično se nailazi na idejnu konstrukciju o postojanju individualnog interesnog spora, kao izraza snage da određeni zaposlenik u individualnom izvoru, ugovoru o radu, uspije u ostvarivanju vrlo povoljnih uvjeta rada) zasigurno ispregovarali povoljnije i bolje uvjete rada. S druge strane, svojevremeno se u Republici Hrvatskoj pojavio problem nejednakog postupanja radnika, članova sindikata, prema ostalim radnicima. Naime, radilo se o uvođenju instituta doprinosa solidarnosti u radno zakonodavstvo kojim se, nauštrb nečlanova, pokušalo dodatno zaštititi ekskluzivitet statusa sindikata, tj. radnika koji su udruženi u sindikat. Takav izbor zakonodavca pokazao se kasnije neustavnim. Tu se, naime, radilo o plaćanju razmjernog dijela članarine namijenjenog podjeli troškova kolektivnog pregovaranja, odnosno dijela članarine razmjernog trošku kolektivnog ugovora podijeljenog na pojedinačne radnike koji koriste pogodnosti ugovorene kolektivnim ugovorom. Prema institutu doprinosa solidarnosti u Zakonu o radu proklamirana je mogućnost da se kolektivnim ugovorom uredi obveza radnika koji nisu članovi sindikata da za vrijeme važenja kolektivnog ugovora plaćaju naknadu za povoljnosti ugovorene kolektivnim ugovorom. Takva mogućnost u sebi je sadržavala elemente kršenja ustavnog jamstva opće slobode udruživanja, odnosno ustavnog prava osnivanja i udruživanja u

sindikate te sindikalnog djelovanja, što je u svojoj odluci od 24. svibnja 2005. Ustavni sud i potvrdio te zaključio sljedeće: Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o radu uvedena je mogućnost da se kolektivnim ugovorom uredi obveza da oni koji nisu članovi sindikata za vrijeme važenja kolektivnog ugovora sindikatu plaćaju naknadu za povoljnosti ugovorene kolektivnim ugovorom, što predstavlja doprinos solidarnosti. Ako se kolektivnim ugovorom uredi doprinos solidarnosti, on stupa na snagu ako bude potvrđen na referendumu na koji izlaze radnici s područja za koje se ugovor sklapa. Dakle, sindikat i poslodavac uređuju određena interesna pitanja na za njih prihvatljiv način te mogu ugovoriti i obvezu na teret trećih osoba koje ne sudjeluju u postupku pregovaranja. Pritom je ta obveza, odnosno plaćanje doprinosa solidarnosti prihod sindikata za povoljnosti ugovorene kolektivnim ugovorom koje se odnose i na radnike nečlanove sindikata. Doprinos solidarnosti postaje na taj način obveza nametnuta kolektivnim ugovorom nečlanovima sindikata koji ni na koji način nisu sudjelovali u sklapanju tog ugovora. Sukladno navedenom, a imajući u vidu sadržaj prava na slobodno udruživanje, Ustavni sud utvrđuje da je nametanje obveze financiranja djelatnosti sindikata nečlanovima sindikata protivno Ustavom zajamčenoj slobodi udruživanja. Sloboda udruživanja kao temeljno ljudsko pravo predstavlja važnu kariku u razvoju civilnog društva u svijetu. Njezina građanskopravna priroda i politička dimenzija okosnica je postojanja modernog društva kakvog poznajemo. Donedavno, na međunarodnom je planu sloboda udruživanja izazivala određene prijepore glede njezinog pozitivnog aspekta u odnosu na negativni, ali ipak je prihvaćeno postojanje negativnog aspekta slobode udruživanja koji se ne smije narušavati nikakvim oblicima obveznog tj. kvaziobveznog učlanjenja u sindikate te se uvijek mora voditi računa o načelu razmjernosti kojim se temeljna ljudska prava mogu ograničiti samo intervencijom zakonodavca.

Susjed iz pakla ili o stanarskom pravu

MARINA BARTOL-HEDŽET

Jedna od najvažnijih financijskih odluka koje pojedinac donosi u životu je odluka o kupnji stana. Rijetki su ti koji si mogu priuštiti kupovinu vlastitog malog dijela raja, a da pritom ne moraju podignuti kredit koji će ih moriti i koji će otplaćivati još dugi niz godina. I kada se napokon nađete u situaciji da imate vlastiti stan u koji ulažete i koji volite, pomislili biste da tu priči dolazi kraj. No sa životom u stambenoj zgradi dolaze i susjedi. To su ljudi različitih karaktera, godina i životnih navika. Neki od njih postat će vam dobri prijatelji, a neki će biti samo osobe koje ljubazno pozdravite kad se susretnete u hodniku. Neki će vam pripaziti na stan dok ste na odmoru, a neki će vam možda stvarati probleme. I tako se u određenom postotku slučajeva dogodi da se upravo u vaš ulaz doseli netko tko svim sustanarima uzrokuje probleme. Tako je bilo i u slučaju stranke koja se u lipnju 2013. godine obratila Pravnoj klinici Pravnog fakulteta u Zagrebu s molbom za pomoć.

Stranka o kojoj je riječ naišla je, nažalost, na susjeda koji nije bio naviknut na život u zgradi te se nije htio takvome životu prilagoditi. Nakon što je stariji stanar u zgradi umro, njegov stan naslijedio je jedva punoljetni sin te se u njega uselio. Problemi su počeli vrlo brzo. Od sitnih krađa bicikala i ostalih stvari koje su susjedi držali u hodnicima ispred stanova, krađa rublja koje se sušilo, nestanka stvari iz zajedničkog ograđenog dvorišta do velike količine otpada i fekalija koja se počela nakupljati u zajedničkim prostorijama i hodnicima. Posjetitelji novog sustanara redovito su jako bučili i radili nered ispred

njegova stana u hodniku. S novim se sustanarom probalo razgovarati te ga upozoriti na probleme koji se događaju, ali to nažalost nije urodilo plodom. Nakon toga su uslijedili samo još gori problemi, kao što su neprestani sukobi i svađe s ostalim sustanarima, a bilo je, nažalost, i fizičkih napada te svakodnevnih bučnih tuluma koji su znali trajati do ranih jutarnjih sati. Crni dim od svakodnevnog paljenja roštilja na balkonu, osim što je neugodnog mirisa, uništava i fasadu zgrade. Osim toga, novi sustanar je odbijao zatvarati ulazna vrata u zgradu pa su se počeli skupljati različiti nepoznati ljudi koji su ulazili u zgradu te radili nered i krali. Stranku je zanimalo postoji li ikakav način da se takvom nezgodnom susjedu stane na kraj. Kako da se cijeli ulaz zaštititi od pojedinca koji svima smeta i stvara probleme? Može li ga se iseliti iz zgrade te koga pozvati kada stvari izmaknu kontroli?

Prema čl. 30. **Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima** (NN 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12; dalje u tekstu ZV) pravo vlasništva kao stvarno pravo na stvari ovlašćuje svoga nositelja da s tom stvari i koristima od nje **samostalno upravlja i bez suglasnosti drugih suvlasnika** te da svakog drugog od toga isključi, što znači da svaka osoba može samostalno koristiti svoj stan

i uživati u njemu te sve druge osobe od toga isključiti. Međutim, zakon postavlja i jedno bitno ograničenje, a to je da takvo ponašanje **ne smije biti protivno tuđim pravima ni zakonskim ograničenjima**. Prema čl. 31. ZV-a, vlasnik je dužan prilikom izvršavanja svoga prava postupati obzirno prema općim i tuđim interesima koji nisu protivni njegovu pravu. To ograničenje posebno obuhvaća zabranu da se bilo tko služi svojim pravom s jedinim ciljem da drugome šteti ili da ga smeta. Sukladno čl.85. ZV-a, cijelom nekretninom na kojoj je na jednom ili više suvlasničkih dijelova osnovano vlasništvo određenoga posebnog dijela upravljaju suvlasnici. To znači da su suvlasnici dužni sudjelovati u upravljanju nekretninom, odrediti osobu koja će obavljati poslove zajedničkog upravitelja i osnovati zajedničku pričuvu. Suvlasnici odluke o poduzimanju poslova redovite uprave i izvanrednih poslova **donose u pisanom obliku**, s time da međusobne odnose mogu odrediti pisanim sporazumom (**međuvlasnički ugovor**).

Jedan od poslova redovite uprave je određivanje i promjena **kućnog reda**. Kućni red donosi **natpolovična većina stanara**. On se odnosi i na one osobe koje povremeno zalaze u zgradu te se o njihovom poštivanju kućnog reda brinu korisnici stanova. Kućnim redom može se odrediti vrijeme u kojemu nije dozvoljeno glasno korištenje televizora, radija ili sličnih naprava niti vika (npr. od 22.00 do 06.00 sati) te da se ulazna vrata moraju zaključavati u svrhu sprječavanja provala i krađa. Isto tako, u kućni se red može uvrstiti odluka da u prolazima i zajedničkim hodnicima nije dozvo-

ljeno držanje stvari koje ometaju prolaz. Suvlasnici se mogu dogovoriti i da se određeni dio koji je u zajedničkom suvlasništvu koristi za odlaganje bicikala te se taj dio može adekvatno ograditi i na taj način osigurati od daljnjih krađa. Suvlasnici se također mogu dogovoriti da se u ulazu i zajedničkim hodnicima postave kamere te da se na taj način odvrate potencijalni provalnici i kradljivci. O svakome kršenju kućnog reda može se obavijestiti nadležna inspekcija.

Ako netko od suvlasnika ne postupi obzirno prema ostalim suvlasnicima, suvlasnici mogu ishoditi njegovo isključenje iz suvlasničke zajednice. Suvlasnici koji zajedno imaju većinu suvlasničkih dijelova mogu odlučiti da će zahtijevati isključenje određenog suvlasnika, na čijem je odgovarajućem suvlasničkom dijelu uspostavljeno vlasništvo nekog posebnog dijela nekretnine, iz suvlasničke zajednice.

Odluka o isključenju određenog suvlasnika može se, između ostalog, donijeti i:

- ako suvlasnik dijelove stambene zgrade koji su u njegovu vlasništvu koristi tako da se time znatno šteti drugim suvlasnicima
- ako svojim bezobzirnim, nepristojnim ili uopće nedoličnim ponašanjem učini teškim zajedničko stanovanje ostalim suvlasnicima te ukoliko počini kažnjivo djelo protiv imovine, morala ili tjelesne cjelovitosti bilo kojeg od suvlasnika ili drugih osoba koje stanuju u zgradi, a da se ne radi o djelima tako maloga značenja da bi bilo prikladnije da ih se zanemari.

Suvlasnici koji odluče da im ne preostaje drugo nego zahtijevati isključenje određenog suvlasnika, **tužbom** će tražiti da sud utvrdi postojanje razloga za isključenje i odluči da tuženik mora otuđiti svoj suvlasnički dio i napustiti posjed jer ako to ne učini, na zahtjev tužitelja, koji ne može biti stavljen

u roku kraćem od tri mjeseca od pravomoćnosti presude, tuženikov suvlasnički dio će se prodati na javnoj dražbi (čl. 97. i 98. ZV-a).

Narušavanje javnog reda i mira čini prekršaj prema **Zakonu o prekršajima protiv javnog reda i mira** (NN 5/90, 30/90, 47/90, 29/94.). Remećenje javnog reda i mira moguće je glasnim reproduciranjem glazbe, vikom, svadom, lupanjem i na druge načine. Članak 1. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira prekršajna djela protiv javnog reda i mira definira kao ona djela „kojima se na nedozvoljen način remeti mir, rad ili normalan život građana, stvara nemir, neraspoloženje, uznemirenost“ itd. Jedan od bitnih elemenata je pojam javnog mjesta kao svojstva mjesta na kojem se odvio prekršaj. Određenje tog pojma čini se ovisnim u većim ili manjim mogućnostima pristupa javnosti pa se javna mjesta dijele na **realna i fiktivna**. Realna javna mjesta bi prema tome bila ona mjesta koja su po svojoj funkciji namijenjena javnosti, a fiktivna ona koja po svojoj namjeni nisu javna mjesta, ali se pod određenim okolnostima prekršaja odražavaju na javnost. Tako se kao fiktivno javno mjesto pod određenim uvjetima može smatrati dom ili neki drugi privatni prostor.

Općine i gradovi u Republici Hrvatskoj imaju ovlast donositi odluke koje se odnose na sankcioniranje vike, galame, lupanja, glasnog reproduciranja glazbe i drugog remećenja kućnog reda u stambenim zgradama. Ako je donesen, takav propis mora biti objavljen u službenom glasilu nadležne jedinice lokalne samouprave. Kada govorimo o remećenju kućnog reda u stambenim zgradama, jedan je od bitnih elemenata upravo postojanje činjenice da je takvom radnjom narušen mir i spokoj nekog drugog stanara u stambenoj zgradi. Hoće li se intenzitet buke propisati kao neki

od oblika nedozvoljenog remećenja javnog reda i mira ili kućnog reda, ovisi o različitim okolnostima koje su postojale u vrijeme izvršenja djela (te okolnosti između ostalog mogu biti vremenske prilike i doba dana, način i intenzitet izvršenja prekršaja, posebna obilježja mjesta događaja itd.), a njih je potrebno utvrđivati posebno za svaki pojedinačni slučaj. Ako se na temelju utvrđenog činjeničnog stanja utvrdi postojanje osnova sumnje da je počinjen prekršaj iz propisa za koji je policija nadležna, policijska uprava ili postaja po službenoj dužnosti (ex officio) pokreće prekršajni progon. Ako pak spomenuti uvjeti nisu zadovoljeni, oštećenik kao privatni tužitelj još uvijek ima mogućnost da prema čl. 113. st. 1. **Prekršajnog zakona** (NN 107/07.) nadležnom prekršajnom sudu za taj prekršaj podnese optužni prijedlog. Postoje i dvojbene situacije u kojima će policijski službenici osobu koja je zatražila intervenciju uputiti da se za pomoć obrati nadležnoj **inspekciji**. Nadležna inspekcija je nadležna podnijeti optužni prijedlog za prekršaje iz oblasti **Zakona o zaštiti od buke** (NN 30/09.).

Ako i vi imate istih ili sličnih problema sa svojim susjedima kao i stranka koja nam se obratila, a niste znali koje mogućnosti vam se nude u rješavanju istih, nadamo se da smo vam ovim člankom pomogli. Zapamtite, ako smatrate da jačina buke predstavlja narušavanje javnog reda i mira, zatražite pomoć policije, a ako ste uvjerenja da se radi o prekoračenju dozvoljene buke prema Zakonu o zaštiti od buke, pomoć zatražite izravno od nadležne inspekcije. Kako god bilo, pomoć i savjet uvijek možete zatražiti od predstavnika suvlasnika zgrade kojeg imate mogućnost sami izabrati i čija je dužnost pomoći vam kod ovakvih problema.

Kaznena djela protiv zdravlja ljudi: što kaže novi Kazneni zakon?

ANDREA DUJMOVIĆ, BRUNO MILINKOVIĆ

U Pravnu kliniku dolazi sve više stranaka koje drže da su zakinute određenim (ne)postupanjem zdravstvenih djelatnika. Jedan od aspekata odgovornosti tih djelatnika obrađen je u Kaznenom zakonu. Budući da je nedavno stupio na snagu novi Kazneni zakon, Grupa za zaštitu prava pacijenata odlučila je u ovom broju „Pro bona“ pozornost pridati upravo navedenoj tematici.

Glava XIX. Kaznenog zakona (Narodne novine 125/11, 144/12) nosi naziv „Kaznena djela protiv zdravlja ljudi“.

Kao nama relevantna ističemo sljedeća kaznena djela:

1. Nesavjesno liječenje (čl. 181.)
2. Nedoovoljeno uzimanje i presađivanje dijelova ljudskog tijela (čl. 182.)
3. Nepružanje medicinske pomoći u hitnim stanjima (čl. 183.)
4. Nadriječništvo (čl. 184.)

U novom Kaznenom zakonu je brisano kazneno djelo samovoljnog liječenja, koje je propisivalo da je svako liječenje koje je protivno volji pacijenta nedovoljeno i kažnjivo.

Zbog razloga tzv. legislativne ekonomičnosti, neke se kvalifikatorne (otežavajuće) okolnosti ne ponavljaju kod svakog pojedinog djela, već su normirane u izdvojenom članku 192. Kaznenog zakona pod nazivom „teška kaznena djela protiv zdravlja ljudi“.

Sumnja li u počinjenje nekog od navedenih kaznenih djela, građanin podnosi kaznenu prijavu policiji ili Državnom odvjetništvu RH.

ODGOVORNOST ZDRAVSTVENIH RADNIKA UOPĆE

Obavljajući svoju djelatnost, doktor medicine, doktor dentalne medicine ili drugi zdravstveni rad-

nik dužan je držati se određenog standarda postupanja (*lege artis*). Navedeno podrazumijeva stručno postupanje te korištenje takvog sredstva i načina liječenja koji se pokazao prikladnim za liječenje u konkretnom slučaju.

Postojeći tipovi odgovornosti su:

1. Disciplinska
2. Građanskopravna
3. Prekršajna
4. Kaznenopravna

Za razliku od građanskopravne odgovornosti koja rezultira naknadom štete za individualnu grešku koja dovodi do povrede pacijenta i čiji je cilj nadoknaditi nastalu (materijalnu i nematerijalnu) štetu oštećeniku, kaznenopravna odgovornost štiti širi društveni interes. Podnošenje kaznene prijave ne gasi pravo pacijenta na vođenje građanskog postupka u istoj stvari.

Do odgovornosti ipak neće doći u ovim situacijama (isključenje odgovornosti):

- Nesretan slučaj
- „Sudbinski, prirodni tijek bolesti“ - neizbježne posljedice određenog stanja - npr. nastup smrti uslijed neizlječive bolesti (rak...)

- (Ranije neznana) alergijska reakcija na određeni lijek
- Smrt zbog narkoze dane prema zahtjevima anesteziologije

Liječnik se ne može osloboditi odgovornosti pozivajući se na loše obrazovanje ili manjak iskustva.

Građanskopravna odgovornost	Kaznenopravna odgovornost
PROPUST LIJEČNIKA	
ŠTETA NA TERET PACIJENTA	
UZROČNA VEZA	
OBIČNA NEPAŽNJA	GRUBA NEPAŽNJA
NAMJERA	

Iz priložene je slike vidljivo kako težina postupka ili propusta liječnika utječe na postojanje građanskopravne ili kaznenopravne odgovornosti.

KAZNENOPRAVNA ODGOVORNOST

Samo najgrublji profesionalni propusti otvaraju vrata kaznenoj odgovornosti zdravstvenih djelatnika. Odgojna funkcija kaznenog postupka ima za svrhu učvrstiti moralne i društvene vrijednosti zajednice.

Budući da je za podlijevanje kaznenopravnoj odgovornosti po-

trebno udovoljiti strožim kriterijima, nije dovoljna obična nepažnja da bi netko za nju kazneno odgovarao, već se traži gruba nepažnja ili namjera.

Stroga primjena apstraktne kaznenopravne odredbe može dovesti do apsurdnih, nepravičnih posljedica. Kao korektiv se stoga primjenjuju instituti krajnje nužde i beznačajnog (bagatelnog) djela.

KAZNENO DJELO NESAVJESNOG LIJEČENJA

Budući da počinitelj može biti samo doktor medicine, doktor dentalne medicine ili drugi zdravstveni radnik, navedeno kazneno djelo je *delictum proprium*. Mora nastupiti i posljedica (pogoršanje bolesti ili narušenje zdravlja osobe), uzročna veza između nesavjesnog postupanja i posljedice te počiniteljeva krivnja.

Doktor medicine, doktor dentalne medicine ili drugi zdravstveni radnik koji obavljajući zdravstvenu djelatnost primijeni očito nepodobno sredstvo ili način liječenja ili na drugi način očito ne postupi po pravilima zdravstvene

struke ili očito nesavjesno postupajući pa time prouzroči pogoršanje bolesti ili narušenje zdravlja druge osobe, kaznit će se kaznom zatvora do jedne godine. Ako je kazneno djelo počinjeno iz nehaja, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora do šest mjeseci. Ako je kaznenim djelom prouzročena smrt jedne ili više osoba, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri do dvanaest godina. Ako je kazneno djelo počinjeno iz nehaja, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina.

Ako je kaznenim djelom prouzročena teška tjelesna ozljeda drugoj osobi ili je postojeća bolest znatno pogoršana, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora do tri godine. Ako je takvo kazneno djelo počinjeno iz nehaja, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora do jedne godine

Ako je kaznenim djelom prouzročena osobito teška tjelesna ozljeda drugoj osobi ili je kod druge osobe došlo do prekida trudnoće, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina. Ako je takvo kazneno djelo počinjeno iz nehaja, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora do tri godine.

Iz navedenog slijedi da će se kazniti onaj koji „očito nesavjesno postupajući“, dok je po prijašnjem Kaznenom zakonu odgovarao onaj koji „uopće nesavjesno postupajući“. Ova naizgled malena promjena rezultirala je restriktivnijim tumačenjem nesavjesnog postupanja. Pravna i medicinska struka su složne kako je ovakvo uređenje prikladnije jer osigurava doista iznimnu primjenu kaznenopravne odgovornosti zdravstvenih radnika.

U razlaganju kaznenog djela nesavjesnog liječenja, neke je stvari nužno pojasniti. Primjerice, što zapravo u medicinskoj i sudskoj praksi podrazumijeva izraz „očito nepodobno sredstvo“? Oči-

TEMELJNI POJMOVI

Pojam	Značenje
LIJEČNIČKA GREŠKA	Kršenje pravila liječničke struke zbog pomanjkanja dužne pažnje ili opreza.
KAZNENO DJELO	Ponašanje kojim se povređuje naročito vrijedno pravno dobro i za koje kazneni zakon propisuje kaznu.
BLANKETNO KAZNENO DJELO	Oslanja se na druge zakone uz onaj u kojem je propisano, primjerice na Zakon o zaštiti prava pacijenata ili Zakon o lijekovima i medicinskim proizvodima. Većina KD iz glave XIX. KZ-a su blanketne naravi.
KRIVNJA	Subjektivni odnos počinitelja prema djelu zbog kojeg mu se može uputiti prijekor. Nema kazne bez krivnje (<i>nulla poena sine culpa</i>).
OBIČNA NEPAŽNJA	Štetnik se ponašao tako da je zanemario pažnju savjesnog, brižljivog čovjeka.
GRUBA NEPAŽNJA	Takav slučaj nehaja kada je šteta nastala jer se štetnik ponašao onako kako se ne bi očekivalo od imalo pažljivog, tj. normalnog čovjeka.
NAMJERA	Počinitelj je svjestan da postupa na način koji očito odstupa od općeprihvaćenih ili dominantnih profesionalnih pravila postupanja i to hoće ili pristaje na to.

to nepodobno sredstvo je svako sredstvo liječenja koje je u suprotnosti s pravilima i dostignućima medicinske struke i znanosti. Na sličan način se objašnjava i pojam „očito nepodoban način liječenja“. Tako bi npr. transfuzija neodgovarajuće krvne grupe svakako bio nepodoban način liječenja, a propisivanje neprovjerenog lijeka ili terapije očito nepodobno sredstvo. U pogledu ovih pojmova, potrebno je u obzir uzeti još jednu situaciju. Naime, postoje pacijenti čije je zdravstveno stanje vrlo loše pa je samim time mogućnost ozdravljenja i poboljšanja stanja standardnim i provjerenim metodama liječenja manja. U takvim je okolnostima zasigurno lakše razumjeti i opravdati primjenu nekih novih, manje poznatih i ispitanih sredstava i načina liječenja. Iz toga slijedi kako o činjenicama u svakom konkretnom slučaju ovisi hoće li se neka (nova) terapija tretirati „očito nepodobnom“.

Valja istaknuti da se nesavjesnim liječenjem mogu smatrati još neki postupci suprotni pravilima struke:

- propuštanje davanja određenog lijeka
- neprimjena preventivnih zaštitnih mjera – serum protiv tetanusa
- pogrešna dijagnostika (npr. kao rezultat površnog pregleda), što dovodi i do neadekvatne terapije
- zanemarivanje higijenskih mjera – nepranje ruku
- neprovjeravanje mogućnosti kontraindikacija (alergija na lijekove, supstance, hranu i sl.)

Svi slučajevi nesavjesnog liječenja mogu se počinuti činjenjem ili nečinjenjem (propuštanjem).

Stanje u Hrvatskoj, EU i svijetu

Treba voditi računa o raznim aspektima postupanja zdravstvenih

djelatnika kako bi se utvrdilo je li uistinu došlo do nesavjesnog liječenja koje bi rezultiralo njihovom odgovornošću u konkretnom slučaju. Ti su aspekti medicinska izobrazba, iskustvo, uvjeti rada, njihovo psihofizičko stanje, težina povrede, dob pacijenta itd.

Kao primjer iz prakse navodimo slučaj medicinske sestre („drugi zdravstveni radnik“) koja je osuđena na zatvorsku kaznu jer je po završetku operativnog zahvata propustila izvaditi zaostalu gazu, što je rezultiralo sepsom kod pacijenta. U prilog tome da je za ovaj vid odgovornosti doista potreban najgrublji propust, spomenut ćemo liječnika koji je dopustio određene komplikacije pri porodu jer je za vrijeme istog paralelno pratio prijenos nogometne utakmice. Shodno tome, članovi Grupe za zaštitu prava pacijenata samo iznimno strankama sugeriraju podnošenje kaznene prijave protiv zdravstvenog djelatnika.

Kao i kod građanskopravne odgovornosti za naknadu štete, i kod kaznenopravne odgovornosti nailazimo na problem (eventualne) neobjektivnosti nalaza i mišljenja liječnika vještaka – razlog je očigledan: postavlja se pitanje hoće li vještak donijeti nalaz kojim na neki način inkriminira kolegu i kojim poručuje da je on doista negdje u svojem postupanju pogriješio. Primjer iz prakse koji se nadovezuje na opisano je slučaj „Bajić protiv Hrvatske“ pred Europskim sudom za ljudska prava.

Europski sud je tada utvrdio da je Hrvatska povrijedila procesnu obvezu iz članka 2. Europske konvencije o ljudskim pravima koja govori o pravu na život. Hrvatsku je sudu u Strasbourgu tužio Pero Bajić kojemu je sestra umrla dan poslije operacije. Bajić je protiv liječnika, koji je uvjeravao obitelj da je žena umrla od plućne embolije, što se kasnije pokazalo neistinitim, podnio kaznenu pri-

javu zbog nesavjesnog liječenja. Budući da je Bajićeva prijava u Hrvatskoj bila odbačena, odlučio se obratiti Sudu za ljudska prava tvrdeći kako Hrvatska nije osigurala neovisan i nepristran sustav. Sud je utvrdio kako je domaći sustav (bolnica, liječnička komora, Državno odvjetništvo i sudovi) koji je bio suočen s optužbom za liječničku pogrešku, a koja je rezultirala smrću pacijentice, zakazao. Sud navodi kako je Državno odvjetništvo odbacilo kaznenu prijavu koju je protiv liječnika podnio podnositelj, na temelju medicinske ekspertize vještaka koji su radili na istom fakultetu kao i prijavljeni liječnik. Prema tome, navodi se u presudi, odluka Državnog odvjetništva o odustajanju od kaznenog progona prema praksi Suda i hrvatskom pravu može se smatrati pristranom. Republika Hrvatska tako mora Peri Bajiću isplatiti 7.900,00 eura za troškove sudskog postupka, te još 10.000,00 eura na ime zadovoljštine (satisfakcije).

Inače, na razini cijele Europske unije, razmatra se je li neophodno donijeti neki novi pravni akt koji će unificirati danas različitu europsku praksu na području nesavjesnog liječenja. Američke se pak odštete mjere u milijunima dolara. Posljedice visokih odšteta u zapadnim državama ne rezultiraju većom pažnjom i savjesnijim radom liječnika, već se događa da u strahu od greške liječnici ponekad odbijaju pružiti pomoć kod određenih visokorizičnih bolesti, a sve više se počinje prakticirati tzv. defenzivna medicina: liječnicima je draže provesti čitav niz dodatnih dijagnostičkih i terapijskih zahvata samo da bi se osigurali od moguće odgovornosti za neželjene posljedice liječenja. Unatoč tome, recentna istraživanja govore kako se broj medicinskih pogrešaka ne smanjuje.

Iskustva hrvatskih odvjetnika koji se bave medicinskim pravom

i koji zastupaju oštećene pacijente kažu da su pacijenti u pravilu oprezni kad se radi o sudskim tužbama i ne odlučuju se lako na sudski postupak, vjerojatno djelom i zato što se ne žele zamjerati liječnicima. Vrlo je teško doći do pouzdanih i preciznih podataka o broju pogrešaka zdravstvenih djelatnika u RH. Procjenjuje se da ih se u hrvatskim bolnicama dogodi 1.000 godišnje, dok do Hrvatske liječničke komore, koja procjenjuje stručnu odgovornost liječnika i izriče eventualne kazne, stigne svega nekoliko desetaka prijava godišnje. Prema podacima koji su ipak raspoloživi, najviše je pogrešaka počinjeno pri operativnom tretmanu pacijenata s problemima u kukovima i koljenima te u hitnim operacijama u traumatološkim bolnicama. Opasna je zona i intenzivna njega, gdje se pacijentima često daju pogrešni lijekovi. Nekoliko je razloga zašto je tome tako, prije svega se sumnja na nedostatak komunikacije između liječnika i ostalog medicinskog osoblja, ali ne treba zanemariti ni umor, stres i slično.

NEDOZVOLJENO UZIMANJE I PRESAĐIVANJE DIJELOVA LJUDSKOG TIJELA

Presadivanje (transplantacija) dijelova ljudskog tijela sa žive ili umrle osobe u svrhu liječenja danas je standardni medicinski postupak, čemu je pridonio brzi razvitak tehnologije, ali i same medicine.

Zanimljivo je napomenuti kako je Hrvatska vodeća u svijetu po broju transplantacija u odnosu na broj stanovnika i prva u Europi po broju darovanih organa. Prošle je godine u Hrvatskoj obavljeno preko 400 transplantacija – 44 transplantacije srca, 231 transplantacija bubrega, 8 transplantacija gušterača te 128 transplantacija jetara.

Što ako (ne) želim donirati svoje organe?

U Hrvatskoj se primjenjuje institut tzv. pretpostavljenog pristanka, što znači da su svi građani Republike Hrvatske mogući darivatelji ukoliko se za života nisu tome usprotivili. Osobe koje ne žele poslije smrti darovati organe i tkiva trebaju popuniti Izjavu o nedarivanju kod izabranog liječnika primarne zdravstvene zaštite.

Doktor medicine, doktor dentalne medicine ili drugi zdravstveni radnik koji bez propisanog pristanka ili medicinski neopravdano uzme organ, tkivo, stanicu, zametak ili fetus živog darivatelja, ili ih presadi primatelju ili upotrijebi za postupak medicinske oplodnje, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

Ako je opisanim kaznenim djelom prouzročena smrt osobe, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri do petnaest godina.

Doktor medicine, doktor dentalne medicine ili drugi zdravstveni radnik koji radi presađivanja uzme dio tijela umrle osobe, iako zna da je ta osoba ili njezin zakonski zastupnik, odnosno skrbnik, za života dao pisanu izjavu o nedarivanju, ili onaj tko bez propisanog pristanka uzme radi presađivanja dio tijela umrlog djeteta ili umrle punoljetne osobe koja nije imala sposobnost rasuđivanja, kaznit će se kaznom zatvora do jedne godine.

Reguliranje ovog kaznenog djela je iznimno važno kako bi se prevenirale potencijalne zloupotrebe na ovom području te ostvarila pravna sigurnost.

NEPRUŽANJE MEDICINSKE POMOĆI U HITNIM STANJIMA

U hitnim stanjima liječnik je dužan pružiti pomoć svakom bolesniku bez odlaganja, a ostale bolesnike dužan je primati prema stupnju medicinskog prioriteta, odnosno prema listi čekanja.

Iz toga slijedi i opis kaznenog djela koji kaže da će doktor medicine, doktor dentalne medicine ili drugi zdravstveni radnik koji bez odgađanja ne pruži medicin-

sku pomoć osobi kojoj je takva pomoć potrebna zbog opasnosti od nastupanja trajne štetne posljedice po njezino zdravlje ili za njezin život, biti kažnjen kaznom zatvora do tri godine.

Pojam „bez odgađanja“ nije samo pravne prirode, već i stručno-medicinske. Bitnu ulogu pri identifikaciji ovog kaznenog djela ima nalaz i mišljenje vještaka. Također je važno uzeti u obzir i druge parametre, poput raspoloživosti sredstava, osoblja i reduciranosti vremena za adekvatnu pripremu kako bismo mogli utvrditi je li došlo do nesavjesnosti u liječenju u takvim iznimnim situacijama.

NADRILJEČNIŠTVO

Nadriliječništvo je svaka nedopuštena liječnička aktivnost osoba koje nemaju potrebne školske naobrazbe i stručne kvalifikacije.

Onaj tko se ipak upusti u liječenje ili pružanje druge medicinske pomoći, a nema odgovarajuću propisanu stručnu spremu, kaznit će se kaznom zatvora do jedne godine, a sredstva upotrijebljena za liječenje će se oduzeti. Ukoli-

ko je time izazvana teška tjelesna ozljeda ili znatno pogoršanje bolesti, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Ako je nadriliječništvom kod druge osobe izazvana osobito teška tjelesna ozljeda ili prekid trudnoće, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do deset godina.

Ako je pak navedenim djelom proizročena smrt jedne ili više osoba, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri do petnaest godina.

UMJESTO ZAKLJUČKA...

Medicina je zasigurno jedno od plemenitijih područja ljudskog djelovanja. Ipak, ako dođe do propusta u radu, nekoliko će čimbe-

nika utjecati na određivanje vrste odgovornosti. Upravo je novi Kazneni zakon taj koji je na područje najstrože, kaznene odgovornosti zdravstvenih djelatnika unio nekoliko značajnih promjena. Novim uređenjem pospješena je tendencija po kojoj će liječnik ili drugi radnik u zdravstvu kaznenopravno odgovarati doista iznimno, u situacijama u kojima dolazi do grubog kršenja nekih temeljnih postulata medicine.

Grupa za zaštitu prava pacijenata od početka svoga djelovanja nastoji promicati svijest o pravima i obvezama pacijenata i radnika u zdravstvu pa smo tako navedene novine Kaznenog zakona već nekoliko puta izlagali i prezentirali pacijentima i zdravstvenom osoblju nekih zagrebačkih bolnica.

Ovim putem zahvaljujemo odvjetnicima Mađariću i Golubiću te akademskim mentorima mr. sc. Sunčani Roksandić Vidlička i dipl. iur. Aleksandru Maršavelskom na pomoći u pripremi ovoga članka putem njihovih predavanja koja su održali u Pravnoj klinici i na Pravnom fakultetu s temama građanskopravne i kaznenopravne odgovornosti liječnika te pravnog uređenja transplantacije organa u Republici Hrvatskoj.

Predavanja o novom Kaznenom zakonu

Sustav obveznog zdravstvenog osiguranja u Republici Hrvatskoj

ALEN BIJELIĆ

Sustav obveznog zdravstvenog osiguranja u Republici Hrvatskoj uređen je Zakonom o obveznom zdravstvenom osiguranju (NN 80/13; u daljnjem tekstu Zakon) koji je stupio na snagu danom pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji. Uređen je također i nizom drugih propisa.

Ustav ne sadrži mnogo odredaba koje se odnose na zdravstveno osiguranje, ali njegove odredbe imaju prvorazredno značenje u pravnom poretku zbog odredbe čl. 5. Ustava, prema kojemu svi zakoni moraju biti u suglasnosti s Ustavom, a ostali propisi sa zakonom i Ustavom. Prema tome, i zakoni koji uređuju zdravstveno osiguranje moraju biti u suglasnosti s odredbama Ustava jer bi u suprotnom bili podvrgnuti zahtjevu ili prijedlogu za ocjenu ustavnosti, sukladno odredbama Ustavnog zakona o Ustavnom sudu te u konačnici ukinuti. Ustav u čl. 59. navodi da se svakome jamči pravo na zdravstvenu zaštitu u skladu sa zakonom pa je iz toga vidljivo da Ustav detaljnije uređivanje materije zdravstvenog osiguranja ostavlja zakonodavcu. Važan je također i čl. 1. Ustava u kojem stoji da je Republika Hrvatska nedjeljiva demokratska i socijalna država. Štoviše, socijalna pravda je u čl. 3. navedena kao jedna od temeljnih vrednota ustavnog poretka i zajedno s ostalim vrednotama sadržanim u istome članku (poštivanje prava čovjeka, sloboda, jednakost, vladavina prava, mirotvorstvo i dr.) čini temelj za tumačenje Ustava.

Zakonom o obveznom zdravstvenom osiguranju uređuju se obve-

zno zdravstveno osiguranje u Republici Hrvatskoj, opseg prava na zdravstvenu zaštitu i druga prava i obveze osoba obvezno osiguranih prema Zakonu, uvjeti i način njihova ostvarivanja i financiranja kao i prava i obveze nositelja obveznoga zdravstvenog osiguranja, uključujući prava i obveze ugovornih subjekata nositelja za provedbu zdravstvene zaštite iz obveznoga zdravstvenog osiguranja. Obvezno zdravstveno osiguranje provodi Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje (čl. 3. st. 1. Zakona).

Na temelju jedne od osnova utvrđenih Zakonom, dužne su se osigurati sve osobe s prebivalištem u Republici Hrvatskoj i stranci s odobrenim stalnim boravkom u Republici Hrvatskoj, ako međunarodnim ugovorom, odnosno posebnim zakonom nije drukčije određeno. Isti članak navodi da se osiguranim osobama smatraju: osiguranici, djeca do 18. godine života, članovi obitelji osiguranika i druge osigurane osobe obvezno zdravstveno osigurane u određenim okolnostima. Međutim, nove prilike u kojima se našla Republika Hrvatska dovele su do određenih promjena pa se na obvezno zdravstveno osiguranje osiguravaju i državljani država članica Europske unije te državljani trećih država s odobrenim privremenim boravkom u Republici Hrvatskoj, a na temelju radnog odnosa kod poslodavca sa sjedištem u Republici Hrvatskoj, odnosno na temelju obavljanja gospodarske odnosno profesionalne djelatnosti u Republici Hrvatskoj. Potrebno je napomenuti

Na temelju jedne od osnova utvrđenih Zakonom, dužne su se osigurati sve osobe s prebivalištem u Republici Hrvatskoj i stranci s odobrenim stalnim boravkom u Republici Hrvatskoj...

da prava i obveze iz obveznog zdravstvenog osiguranja nisu nasljediva niti se mogu prenositi na druge osobe. Iznimno, mogu se nasljeđivati pojedina prava na novčana primanja koja su dospjela, ali su ostala neisplaćena zbog smrti osigurane osobe.

Zakon u čl. 7. st. 1. razlikuje niz skupina koje se obvezno osiguravaju i steću status osiguranika. Zbog velikog broja skupina ovdje ćemo spomenuti samo neke:

- 1) osobe u radnom odnosu kod pravne ili fizičke osobe sa sjedištem u Republici Hrvatskoj
- 2) osobe koje su izabrane ili imenovane na stalne dužnosti u određenim tijelima državne vlasti odnosno jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave ako za taj rad primaju plaću
- 3) osobe s prebivalištem ili odobrenim stalnim boravkom u Republici Hrvatskoj zaposlene u drugoj državi članici ili trećoj državi koje nemaju zdravstveno osiguranje nositelja zdravstvenog osiguranja

države članice ili treće države, odnosno koje nisu obvezno zdravstveno osigurane prema propisima države rada na način kako je to određeno propisima Europske unije, odnosno međunarodnim ugovorom

- 4) poljoprivrednici koji u Republici Hrvatskoj obavljaju poljoprivrednu djelatnost kao jedino ili glavno zanimanje ako su vlasnici, posjednici ili zakupci te ako nisu obveznici poreza na dohodak ili poreza na dobit i ako nisu osigurani po osnovi rada ili su korisnici prava na mirovinu
- 5) osobe koje obavljaju poljoprivrednu djelatnost kao jedino ili glavno zanimanje, a upisani su u upisnik obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva u svojstvu nositelja ili člana obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva ako nisu zdravstveno osigurani po osnovi rada ili su korisnici prava na mirovinu ili se nalaze na redovitom školovanju
- 6) korisnici prava na mirovinu prema propisima o mirovinskom osiguranju Republike Hrvatske ako imaju prebivalište ili odobren stalni boravak u Republici Hrvatskoj
- 7) korisnici mirovine i invalidnine koji to pravo ostvaruju isključivo od stranog nositelja mirovinskog i invalidskog osiguranja ako propisima Europske unije odnosno međunarodnim ugovorom nije drukčije određeno ako imaju prebivalište ili odobren stalni boravak u Republici Hrvatskoj
- 8) redoviti učenici srednjih škola i redoviti studenti visokih učilišta iznad 18 godina života koji su državljani Republike Hrvatske i imaju prebivalište ili boravište u Republici Hrvatskoj, odnosno

državljeni Republike Hrvatske s prebivalištem u drugoj državi članici koji u Republici Hrvatskoj imaju odobren privremeni boravak pod uvjetom da nisu obvezno zdravstveno osigurani u drugoj državi članici te stranci s odobrenim stalnim boravkom u Republici Hrvatskoj s tim da to

pravo mogu koristiti najduže do isteka školske godine, odnosno završetka akademske godine u kojoj su završili redovito školovanje, ali ne duže od navršene 26. godine života

- 9) redoviti učenici srednjih škola i redoviti studenti visokih učilišta u drugim državama članicama iznad 18 godina života koji su državljani Republike Hrvatske i imaju prebivalište u Republici Hrvatskoj te stranci s odobrenim stalnim boravkom u Republici Hrvatskoj s tim da to pravo mogu koristiti najduže do isteka školske godine, odnosno završetka akademske godine u kojoj su završili redovito školovanje prema propisima države školovanja ali ne duže od navršene 26. godine života
- 10) hrvatski branitelji iz Domo­vinskog rata ako pravo na obvezno zdravstveno osiguranje ne mogu ostvariti po drugoj osnovi
- 11) osobe koje su prekinule rad zbog toga što ih je pravna ili fizička osoba uputila na obrazovanje ili stručno usavršavanje dok traje obrazovanje, odnosno stručno usavršavanje

Važno je napomenuti da se djeca do 18. godine života s prebivalištem ili odobrenim stalnim

boravkom u Republici Hrvatskoj osiguravaju na obvezno zdravstveno osiguranje i stječu status osigurane osobe.

Čl. 10. Zakona navodi taksativno tko se smatra članom obitelji osiguranika i pod kojim uvjetom on stječe status osiguranika. Članom obitelji osiguranika se smatraju: supružnik (bračni i izvanbračni, sukladno propisima o obiteljskim odnosima), djeca (rođena u braku, izvan braka ili posvojena, pastorčad) te druga djeca bez roditelja ako ih osiguranik uzdržava na zahtjev osiguranika, roditelji (otac, majka, očuh, maćeha i posvojitelj) ako su nesposobni za samostalan život i rad i ako nemaju sredstava za uzdržavanje i ako ih osiguranik uzdržava te unuci, braća, sestre, djed i baka ako su nesposobni za samostalan život i rad i ako nemaju sredstava za uzdržavanje te ako ih osiguranik uzdržava. Navedene osobe stječu status osiguranika ako taj status ne mogu ostvariti po nekoj drugoj osobi te da imaju prebivalište, tj. boravište u RH.

Prava iz obveznoga zdravstvenog osiguranja, uključujući i prava za slučaj ozljede na radu i profesionalne bolesti obuhvaćaju pravo na zdravstvenu zaštitu i pravo na novčanu naknadu. U čl. 18. Zakon taksativno navodi što čini pravo na zdravstvenu zaštitu, a to su:

1. primarna zdravstvena zaštita,
2. specijalističko-konzilijarna zdravstvena zaštita,
3. bolnička zdravstvena zaštita,
4. pravo na lijekove koji su utvrđeni osnovnom i dopunskom listom lijekova Zavoda,
5. dentalna pomagala koja su utvrđena osnovnom i dodatnom listom dentalnih pomagala Zavoda,
6. ortopedska i druga pomagala koja su utvrđena osnovnom i dodatnom listom ortopedskih i drugih pomagala Zavoda,
7. zdravstvena zaštitu u drugim državama članicama i trećim državama.

Pravo na zdravstvenu zaštitu ostvaruje se pod jednakim uvjetima za sve osigurane osobe. Zavod osigurava plaćanje zdravstvenih usluga u cijelosti za (zbog brojnosti usluga, ovdje su navedene samo neke):

1. cjelokupnu zdravstvenu zaštitu djece do navršene 18. godine života,
2. preventivnu i specifičnu zdravstvenu zaštitu školske djece i studenata,
3. preventivnu zdravstvenu zaštitu žena,
4. zdravstvenu zaštitu žena u vezi s praćenjem trudnoće i poroda,

5. preventivnu zdravstvenu zaštitu osoba starijih od 65 godina života,
6. cjelokupno liječenje zloćudnih bolesti,
7. cjelokupno liječenje koje je posljedica priznate ozljede na radu, odnosno profesionalne bolesti,
8. kućne posjete i kućno liječenje,
9. patronažnu zdravstvenu zaštitu,
10. sanitetski prijevoz za posebne kategorije bolesnika sukladno pravilniku ministra nadležnog za zdravlje,
11. lijekove s osnovne liste lijekova Zavoda propisane na recept,

Osigurane osobe obvezne su sudjelovati u troškovima zdravstvene zaštite u visini od 20 % pune cijene zdravstvene zaštite za sljedeće zdravstvene usluge (a koji iznos ne može biti manji od postotka proračunske osnovice) :

1. specijalističko-konzilijarnu zdravstvenu zaštitu, uključujući dnevnu bolnicu i kirurške zahvate u dnevnoj bolnici, osim ambulantne fizikalne medicine i rehabilitacije – 0,75% proračunske osnovice,
2. specijalističku dijagnostiku koja nije na razini primarne

zdravstvene zaštite – 1,50% proračunske osnovice,

3. ortopedska i druga pomagala utvrđena osnovnom listom ortopedskih i drugih pomagala – 1,50% proračunske osnovice,
4. specijalističko-konzilijarnu zdravstvenu zaštitu u ambulantnoj fizikalnoj medicini i rehabilitaciji i za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju u kući – 0,75% proračunske osnovice po danu,
5. liječenje u drugim državama članicama i trećim državama sukladno propisima Europske unije, međunarodnom ugovoru, Direktivi 2011/24/EU, ovom Zakonu i općem aktu Zavoda, ako propisima Europske unije, odnosno međunarodnim ugovorom nije drukčije određeno,
6. troškove bolničke zdravstvene zaštite – 3,01% proračunske osnovice po danu,
7. dentalna pomagala utvrđena osnovnom listom dentalnih pomagala za odrasle osobe od 18 do 65 godina starosti – 30,07% proračunske osnovice,
8. dentalna pomagala utvrđena osnovnom listom dentalnih pomagala za odrasle osobe starije od 65 godina – 15,03% proračunske osnovice.

Nadalje, osigurane osobe obvezne su sudjelovati u visini od 0,30 % proračunske osnovice za:

1. zdravstvenu zaštitu pruženu kod izabranog doktora primarne zdravstvene zaštite: obiteljske (opće) medicine, ginekologije i dentalne medicine, sukladno općem aktu Zavoda,
2. izdavanje lijeka po receptu.

Druga je sastavnica prava iz obveznog osiguranja pravo na novčanu naknadu. Zakon u čl. 36. i 37. navodi koje novčane naknade postoje u sustavu obveznog osiguranja i u čl. 38.-čl. 71. detaljnije uređuje

uvjete za stjecanje prava na pojedine naknade. Čl. 36. taksativno navodi naknadu plaće, naknadu za troškove prijevoza u vezi s korištenjem zdravstvene zaštite iz obveznoga zdravstvenog osiguranja i dr. Važno je napomenuti da su sve naknade iz čl. 36. izuzete iz ovrhe. Čl. 37. uređuje naknade za slučaj priznate ozljede na radu, odnosno profesionalne bolesti i tu govori o naknadi plaće za vrijeme privremene nesposobnosti za rad uzrokovane priznatom ozljedom na radu odnosno profesionalnom bolešću, naknadi za troškove prijevoza u vezi s korištenjem zdravstvene zaštite iz obveznoga zdravstvenog osiguranja koja je posljedica priznate ozljede na radu, odnosno profesionalne bolesti i naknadi za troškove pogreba u slučaju smrti osigurane osobe, ako je smrt neposredna posljedica priznate ozljede na radu, odnosno profesionalne bolesti. U istome se članku navodi i koje sve skupine osiguranika mogu steći pravo na naknade iz ovoga stavka.

Sukladno čl. 18. Zakona o sustavu državne uprave, ministri, predstojnici državnih ureda i ravnatelji državnih upravnih organizacija mogu donositi provedbene propise kad su na to zakonom ovlašteni u granicama dane

ovlasti. Sljedeći članak definira pojedine provedbene propise, od kojih je u ovome slučaju najvažniji pravilnik, koji se definira kao provedbeni propis kojim se pobliže razrađuju pojedine odredbe zakona radi lakše primjene. Čl. 154. Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju ovlašćuje ministra nadležnog za zdravlje, ministra financija i ministra nadležnog za poslove socijalne skrbi da donesu odgovarajuće pravilnike. Međutim, sve dok se ne donešu odgovarajući pravilnici, stari pravilnici ostaju na snazi ukoliko nisu u suprotnosti s novim Zakonom. U čl. 157. taksativno su navedeni svi takvi pravilnici. Stupanjem na snagu novih pravilnika, stari gube pravnu snagu i prestaju biti važeći. Tako danas postoji niz takvih propisa od kojih treba spomenuti: Pravilnik o pravima, uvjetima i načinu ostvarivanju prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja, Pravilnik o ortopedskim i drugim pomagalima, Pravilnik o načinu prijavljivanja i odjavljivanja te stjecanju statusa osigurane osobe u obveznom zdravstvenom osiguranju, Pravilnik o rokovima najduljeg trajanja bolovanja ovisno o vrsti bolesti, Pravilnik o pravima, uvjetima i načinu ostvarivanja prava iz ob-

veznog zdravstvenog osiguranja u slučaju ozljede na radu i profesionalne bolesti, Pravilnik o europskoj kartici zdravstvenog osiguranja, Pravilnik o dentalnoj zdravstvenoj zaštiti iz obveznog zdravstvenog osiguranja i dr. Svi navedeni pravilnici pobliže razrađuju pojedine odredbe zakona i imaju neporecivu važnost u radu upravnih službenika. Primjerice, Pravilnik o rokovima najduljeg trajanja bolovanja ovisno o vrsti bolesti navodi koliko maksimalno može trajati bolovanje za pojedine bolesti pa tako navodi da bolovanje u slučaju cerebralnog infarkta može trajati do 60 dana, akutnog bronhitisa 21 dan, astme do 7 dana, poliartroze do 30 dana itd. Pravilnik o pravima, uvjetima i načinu ostvarivanju prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja razrađuje druge odredbe zakona pa navodi da u slučaju da je osoba zaposlena kod dva poslodavca, status osiguranika utvrđuje joj se na osnovi prijave pravne ili fizičke osobe – prvog podnositelja prijave i izdaje joj se jedna zdravstvena iskaznica. Isti članak Pravilnika navodi da osoba svoj status osiguranika, u razdoblju od podnošenja prijave do dana izdavanja zdravstvene iskaznice, dokazuje kopijom ovjerene prijave.

Od stjecanja neovisnosti hrvatski se sustav obveznog osiguranja nekoliko puta mijenjao kako bi odgovorio na aktualne društvene okolnosti, što je vidljivo iz brojnih izmjena i dopuna zakona koji reguliraju obvezno osiguranje. Upravo kao rezultat reformi koje nisu zaobišle ni zdravstveni sustav, na snagu je stupio novi Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju, koji svojim rješenjima daje odgovore na novu situaciju u kojoj se Hrvatska našla u Europskoj uniji. Očito je da se sustav obveznog osiguranja novim zakonom uspješno prilagodio novonastaloj situaciji.

Izmjene Ovršnog zakona od 15. listopada 2012.

TEA MESARIĆ

Prvi Ovršni zakon u samostalnoj i neovisnoj Republici Hrvatskoj donesen je 1996. godine. Nakon nekoliko izmjena i dopuna uslijedio je novi Zakon 2010. god., koji je također nekoliko puta mijenjan i nadopunjavan. Posljednji Ovršni zakon stupio je na snagu 15. listopada 2012., čime prestaje važiti prethodni iz 2010. Za postupke koji su pokrenuti prije stupanja na snagu najnovijeg zakona, vrijedi zakon koji je bio važeći u vrijeme pokretanja postupka, a za one koji su pokrenuti prije 11. kolovoza 1996. godine potrebno je podnijeti zahtjev za nastavak postupka u roku od 3 mjeseca. Najnoviji Zakon, čiji je jedan od ciljeva rasterećenje sudova, primjenjuje se isključivo na ovršne isprave koje su svojstvo ovršnosti stekle nakon 15. listopada 2012. Prema novome Zakonu ovrhe bi se trebale provoditi brže, učinkovitije i jednostavnije.

Najvažnije izmjene:

1. Izravna naplata novčane tražbine kod Fine
2. Ovrha na računima poslodavca
3. Novosti u ovrsi na novčanoj tražbini po računu
4. Osnivanje registra zadužnica i bjanko zadužnica
5. Postupanje javnih bilježnika
6. Stvarna sudska nadležnost
7. Pokretnine
8. Motorna vozila
9. Mogućnost izricanja kazne protiv RH, jedinica lokalne uprave i samouprave i njihovih tijela, te protiv odgovornih osoba u njima
10. Ukidanje instituta javnih ovršitelja
11. Europski ovršni nalog

1. IZRAVNA NAPLATA NOVČANE TRAŽBINE KOD FINA-e

Jedna od značajnijih izmjena je mogućnost ovrhovoditelja da zatraži izravno od Fine, bez pokretanja ovršnog postupka, naplatu tražbine na temelju ovršne sudske odluke, nagodbe, upravnog akta ili obračuna plaće. To se odnosi isključivo na odluke i nagodbe koje su svojstvo ovršnosti stekle nakon 15. listopada 2012. Na taj se način ovršni postupak znatno ubrzava jer postupak naplate preuzima državna agencija nadležna za platni promet u Republici Hrvatskoj – Financijska agencija (FINA), kojoj ovršne sudske odluke dostavlja isključivo sud. Banka bez odgode obavještava imatelja računa o zapljeni sredstava na računu koja se ne prebacuju odmah na račun ovrhovoditelja. Fina daje bankama poseban nalog za prijenos zaplijenjenih sredstava na račun ovrhovoditelja, s time da treba naglasiti kako ona može prebaciti isključivo iznos točno naveden na ovršnoj ispravi sa zakonskim zateznim kamatama. Ne može se zahtijevati naplata nikakvih dodatnih troškova koji nisu navedeni u ovršnoj ispravi.

Prava ovršenika su sljedeća: nakon što primi obavijest o tome da je protiv njega zatražena izravna naplata tražbine ili nakon što na drugi način sazna za to da je zatražena takva naplata protiv njega, on može predložiti sudu da donese rješenje kojim će se Fina naložiti da odgodi izdavanje naloga za prijenos zaplijenjenih sredstava, odnosno rješenje kojim će se pljenidba i prijenos proglasiti nedopuštenim (čl. 210.).

Za provedbu novog Ovršnog zakona donesen je i Pravilnik o obliku i sadržaju zahtjeva za izravnu naplatu (NN 115/12) koji sadrži obrazac zahtjeva za izravnu naplatu, a obrazac je dostupan u poslovnici i na internetskoj stranici Fine.

2. OVRHA NA RAČUNIMA POSLODAVCA

Novi ovršni zakon najavljuvan je kao brz i efikasan mehanizam kojim će radnici moći ovršiti poslodavca direktno preko Fine i tako brže utjerati neisplaćene plaće, što se čini kao izvrsno rješenje s obzirom na to da u Hrvatskoj, prema procjenama, više od deset tisuća ljudi radi, a ne prima plaću. Prema Zakonu, ovrha se može izravno provesti na računima poslodavca, bez pokretanja ovršnog postupka, što znači da se prijedlog za donošenje rješenja o ovrsi radi naplate takve tražbine ne podnosi više sudu koji bi rješenje o ovrsi dostavio Fini na provedbu, a Fina bi izvršila prijenos sredstava na račun suda, da bi nakon toga sud tijekom postupka obavještavao poreznu upravu i tražio obračun poreza, prireza i doprinosa te nakon dostave obračuna o istome obavijestio stranke i omogućio im da se o tome izjasne. Sadašnji je postupak uređen na način da se Fini dostavi obračun poslodavca o neisplati dospjelog iznosa plaće, naknade plaće ili otpremnine. Na zahtjev ovrhovoditelja (radnika) porezna je uprava obvezna, prije pokretanja postupka ovrhe, izdati potvrdu o obračunu poreza, prireza i doprinosa, uključujući i dopri-

nos na individualnu kapitaliziranu štednju, uz naznaku propisanog računa na koji će se uplatiti porez, prirez i doprinosi. Ta se potvrda mora priložiti uz zahtjev za izravnu naplatu. Svrha takvog pravnog uređenja sigurno je bila zaštita prava i dostojanstva radnika, no ipak se javljaju određeni problemi. Naime, ove odredbe primjenjuju se isključivo na plaće od listopada 2012. nadalje, dok su za prethodne plaće neprimjenjive. Sljedeći problem javlja se ako poslodavac radniku izda obračunski listić bez pečata i potpisa, što se u sudskoj praksi tumači kao nedostatak dovoljan da se obračunski listić proglašuje neodgovarajućim. U tom slučaju, radnicima preostaje voditi dug i mukotrpan postupak kojim će ishoditi presudu na temelju koje mogu pokrenuti ovršni postupak.

3. NOVOSTI U OVRSI NA NOVČANOJ TRAŽBINI PO RAČUNU

Do stupanja na snagu najnovijeg Ovršnog zakona, rješenja o ovrsi radi naplate novčane tražbine ovrhovoditelja na novčanoj tražbini ovršenika na računima kod banaka na temelju ovršne isprave donosili su sudovi, a na temelju vjerodostojne isprave javni bilježnici (koji će to i ubuduće činiti), dok je za provedbu rješenja nadležna Fina. Postupanje Fine po dostavljenim osnovama za plaćanje bilo je uređeno Zakonom o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima (NN 91/10).

Novi Ovršni zakon sadrži odredbe kojima detaljnije uređuje postupanje s rješenjem o ovrsi dostavljenim Fini:

- Rješenjem o ovrsi na novčanoj tražbini po računu nalaže se Fini da izda banci nalog da iznos za koji je određena ovrha prenese sa svih ovršenikovih računa koji se vode pod njegovim osobnim identifikacijskim brojem (OIB-

om) na račun koji je određen u rješenju o ovrsi. To rješenje ima učinak rješenja o ovrsi kojim su određeni zapljena novčane tražbine i prijenos radi naplate.

- Rješenje o ovrsi istodobno se dostavlja Fini, ovrhovoditelju i ovršeniku.

Novim Zakonom izostavljena je i odredba o zastoju ovrhe prema kojoj je Fina zastajala s provedbom ovrhe na zahtjev ovrhovoditelja kada je provodila ovrhu na neposredan zahtjev ovrhovoditelja. U tom slučaju nisu se izdvajala novčana sredstva u korist ovrhovoditelja koji je zahtijevao da se zastane s provedbom ovrhe. Po isteku vremena za koje je zastajanje zatraženo, ovrha se nastavljala prema vremenu primitka rješenja o ovrsi.

4. OSNIVANJE REGISTRA ZADUŽNICA I BJANKO ZADUŽNICA

Registar zadužnica i bjanko zadužnica elektronička je baza podataka koja sadrži podatke o osobi koja je izdala zadužnicu ili bjanko zadužnicu, o vrsti zadužnice, o tome u čiju je korist izdana ako je riječ o zadužnici, je li preuzeto jamstvo za obvezu iz zadužnice ili bjanko zadužnice i tko ga je preuzeo, koji je iznos tražbine za koju je izdana, odnosno koji se najviši iznos u nju može upisati te podatke o javnom bilježniku koji je ispravu potvrdio, datumu i poslovnom broju potvrde. Registar vodi Hrvatska javnobilježnička komora, a podatke o zadužnici ili bjanko zadužnici u Registar dostavlja javni bilježnik po službenoj dužnosti odmah nakon što potvrdi zadužnicu (što znači da moraju biti potvrđene, jer više nije dovoljna samo ovjera potpisa na istima; u suprotnom, zadužnica neće biti upisana u Registar te se temeljem iste neće moći provesti ovrha). Zaduznice i bjanko zaduznice ovjerene prije stupanja na snagu novog Ovršnog zakona

vjerovnik je dužan najprije dostaviti javnom bilježniku radi upisa u Registar, da bi ih nakon toga mogao podnijeti na naplatu. Registar je uveden novim Zakonom radi umrežavanja Fine i javnobilježničkih ureda, u svrhu isključenja mogućnosti manipulacije sustavom te bilo kakvih krivotvorina ili dvostrukih naplata zadužnica. U Registar se upisuje svaka buduća zadužnica, a one koje su izdane prije 15. listopada 2012. moći će se naplatiti tek kad vjerovnici zatraže njihovo unošenje u Registar.

5. POSTUPANJE JAVNIH BILJEŽNIKA

Za određivanje ovrhe mjesno je nadležan javni bilježnik čije je sjedište u jedinici područne (regionalne) samouprave prebivališta ili sjedišta ovršenika (npr. ako ovršenik ima prebivalište u Umagu, prijedlog se može podnijeti bilo kojem javnom bilježniku u Istarskoj županiji). To bi u praksi moglo izazvati najveće promjene kod ovrhe na temelju vjerodostojne isprave jer ovrhovoditelj više ne može sam birati javnog bilježnika kojem će se obratiti radi donošenja rješenja o ovrsi, već će to morati biti javni bilježnik u mjestu prebivališta, odnosno sjedišta ovršenika.

Novosti se odnose i na obustavljanje ovrhe od strane javnog bilježnika. Naime, javni bilježnik može rješenjem obustaviti ovrhu ako nakon donošenja rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave ovrhovoditelj u cijelosti ili djelomično povuče prijedlog za ovrhu te ako tijekom postupka utvrdi da je ovršenik umro prije pokretanja postupka ili da je ovršenik kao pravna osoba prestao postojati.

6. STVARNA SUDSKA NADLEŽNOST

Stvarno nadležni određivati i provoditi ovrhu bili su trgovački sudovi, međutim novim Zakonom

nadležni postaju općinski sudovi, osim ako to nije izrijeком povjerenom drugom sudu, tijelu ili osobi, odnosno ako nije drugačije zakonom određeno. Prema novom Zakonu, to je u pogledu ovrhe na temelju ovršnih isprava na novčanim sredstvima po računima povjerenom Fini. Trgovački sudovi ostali su nadležni samo za donošenje rješenja o ovrsi na temelju domaćih i stranih arbitražnih odluka te za ovrhe na brodu i jahti.

7. POKRETNINE

Do donošenja novog Ovršnog zakona, izostanak ovrhovoditelja s pljenidbe nije sprječavao njezinu provedbu. Novi Zakon predviđa aktivniju ulogu ovrhovoditelja: ako izostane s pljenidbe, a uredno je pozvan, sud će odgoditi pljenidbu, ali ne duže od 60 dana. Ako ovrhovoditelj ne pristupi na ponovno zakazanu pljenidbu, sud će obustaviti ovrhu.

Promjene su nastupile i kod predaje pokretnina na čuvanje. Ovrhovoditelj je, ako nije osigurao sve za urednu otpremu i smještaj, mogao iz bilo kojeg razloga predložiti odgodu otpreme pokretnina do 30 dana pa ako ne bi osigurao urednu otpremu i smještaj ni za sljedeće ročište, ovrha bi se obustavila. Po novom zakonskom rješenju, ako ovrhovoditelj ne osigura sve što je potrebno za otpremu i smještaj pokretnina već prigodom prvog uredovanja za njihovu otpremu i smještaj, a nisu ispunjeni uvjeti za odgodu pljenidbe, ovrha će se obustaviti, osim ako ovršenik prigodom tog uredovanja ne plati iznos za koji je ovrha određena, s kamatama i troškovima.

Za razliku od ranijih propisa koji su navodili samo jedan razlog za bezuspješan pokušaj pljenidbe (a to je nemogućnost pronalaska pokretnina), novi Zakon propisuje više slučajeva:

- ako ovršenik, njegov zakonski zastupnik, punomoćnik, odra-

sli član njegova domaćinstva ili zastupnik pravne osobe nije nazočan ili neće otvoriti prostoriju ili je zaključana; Ovrhovoditelj je dužan odmah na uredovanju očitovati se predlaže li ponovnu pljenidbu uz sudjelovanje dva punoljetna svjedoka ili javnog bilježnika te drugih osoba potrebnih za prisilno otvaranje ulaza u prostoriju u kojoj treba obaviti pljenidbu, a ako to ovrhovoditelj ne predloži, ovrha će se obustaviti.

- ako ovrhovoditelj predloži ponovnu pljenidbu, a onda ne osigura sve što je potrebno za provedbu;
- ako se ne pronađu pokretnine prilikom prve ili ponovljene pljenidbe.

Što se tiče dražbi za prodaju pokretnina, prethodni su zakoni određivali da se pokretnina ne može prodati ispod 2/3 vrijednosti na prvog te 1/3 vrijednosti na drugog dražbi. Prema novome Zakonu, provodi se samo jedna dražba na kojoj se pokretnina ne može prodati ispod 1/2 procijenjene vrijednosti. Ako se pokretnine ne mogu prodati, ovrha se obustavlja.

8. MOTORNA VOZILA

Motorna vozila najčešće su predmet ovrhe na pokretninama. Položaj ovrhovoditelja je poboljšan jer se rješenje o ovrsi dostavlja prvenstveno ovrhovoditelju i policijskoj upravi pa tek nakon što policijska uprava zabilježi ovrhu na motornom vozilu, isto rješenje o ovrsi dostavlja se i ovršeniku. Ovršenik se tada poziva da u roku od 8 dana preda vozilo sa svim pripadcima i ispravama osobi određenoj u ovršnoj ispravi. U pravilu ovršenik neće dobrovoljno i u ostavljenom roku predati vozilo ovlaštenoj osobi. U tom je slučaju ovrhovoditelj dužan, u roku od 60 dana, navesti točno vrijeme i mjesto radi pljenidbe vozila. Ukoliko se pri pljenidbi ne pronađe vozilo na mjestu koje je naveo ovrhovoditelj, sud će obustaviti ovrhu.

9. MOGUĆNOST IZRICANJA KAZNE PROTIV RH, JEDINICA LOKALNE UPRAVE I SAMOUPRAVE I NJIHOVIH TIJELA TE PROTIV ODGOVORNIH OSOBA U NJIMA

Novi Ovršni zakon ne sadrži odredbu prema kojoj se novčana kazna ne može izreći protiv Republike Hrvatske i jedinica lokalne uprave i samouprave te njihovih tijela, kao ni odredbu prema kojoj se protiv odgovornih fizičkih osoba u tim tijelima, u vezi s njihovom službenom dužnošću, ne može izreći novčana i zatvorska kazna.

10. UKIDANJE INSTITUTA JAVNIH OVRŠITELJA

Novim je zakonom napušten institut javnog ovršitelja; prestao je važiti i Zakon o javnim ovršiteljima (NN 139/10, 150/11, 70/12 i 112/12). Javni ovršitelji trebali su hrvatskom pravosuđu donijeti mnoge pozitivne učinke, poput učinkovitih i brzih ovrha, smanjenja duljine trajanja postupka, smanjenja isplata naknada građanima zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku, a jedna od najvećih prednosti u odnosu na radnike i njihove plaće bila je mogućnost da s obračunskim listićem neisplaćene plaće ili otpremnine dođu u ured javnog ovršitelja i usmeno zatraže ovrhu, bez potrebe za pisanjem prijedloga za ovrhu ili ispunjavanja bilo kakvih drugih formalnosti.

11. EUROPSKI OVRŠNI NALOG

Pristupanjem Hrvatske Europskoj uniji na snagu su stupile neke odredbe Ovršnog zakona koje se odnose na izdavanje potvrde o europskom ovršnom nalogu te na određivanje ovrhe na temelju europskog ovršnog naloga.

Prestanak tražbine kao žalbeni razlog u ovršnom postupku

MARINA PETRIĆ

Ovršni postupak je postupak u kojem ovrhovoditelj prisilno namiruje svoju tražbinu na imovini ovršenika. Izraz »tražbina« označava pravo na neko davanje, činjenje, nečinjenje ili trpljenje¹. Izraz »ovrhovoditelj« označava osobu koja je pokrenula postupak radi ovrhe neke tražbine te osobu u čiju je korist taj postupak pokrenut po službenoj dužnosti², dok izraz »ovršenik« označava osobu protiv koje se tražbina ostvaruje³. Pravne lijekove i pravna sredstva u ovršnom postupku razlikujemo s obzirom na svojstvo rješenja o ovrsi, odnosno donošenje rješenja na temelju ovršne isprave ili vjerodostojne isprave. Protiv rješenja o ovrsi na temelju ovršne isprave dopuštena je žalba strankama u postupku te ona kao pravni lijek može imati redovno ili izvanredno svojstvo. Protiv rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave može se podnijeti prigovor.

U najvećem broju slučajeva stranke se žale na ispunjenje tražbine za koju je sada pokrenut ovršni postupak. Sukladno tome, stranke imaju pravo na pravni lijek. Ako se ispuni tražbina za platni nalog, npr. RTV pristojba, a stranci bude dostavljen ovršni prijedlog za tu već naplaćenu tražbinu (danas su to uglavnom javnobilježničke isprave), stranka ima pravo isticanja prigovora ispunjenja.

Prema Ovršnom zakonu, protiv rješenja o ovrsi ovršenik može

izjaviti žalbu⁴ ako je tražbina prestala na temelju činjenice koja je nastala u vrijeme kad je ovršenik više nije mogao istaknuti u postupku iz kojeg potječe odluka, odnosno nakon zaključenja sudske ili upravne nagodbe ili sastavljanja, potvrđivanja ili ovjeravanja javnobilježničke isprave.

Dakle, u praksi postoji mogućnost prestanka tražbine i istodobnog potraživanja njenog ponovnog ispunjenja od strane ovrhovoditelja. Tražbina može prestati prema odredbama određenim Zakonom o obveznim odnosima⁵ i to: ispunjenjem⁶, otpustom⁷, prijebojem⁸, novacijom⁹, sjedinjenjem¹⁰, nagodbom¹¹, nastupanjem rezolutivnog uvjeta¹² i dr.

Nastupom jedne od navedenih situacija prestanka tražbine ovršenik ima mogućnost osporavanja dopustivosti ovrhe ističući jedan od opozicijskih prigovora. Dakle, ističući jednu od mogućnosti opozicijskog prigovora, ovršenik pokreće parnicu tužbom u kojoj osporava ovrhu zbog nastupa činjenica koje ukidaju ili zaustavljaju zahtjev ovrhovoditelja. U

⁴ Čl. 50. st. 1. t. 9. Ovršnog zakona.

⁵ Zakon o obveznim odnosima, NN 125/11.

⁶ Čl. 161. Zakona o obveznim odnosima.

⁷ Čl. 203. Zakona o obveznim odnosima.

⁸ Čl. 195. Zakona o obveznim odnosima.

⁹ Čl. 145. Zakona o obveznim odnosima.

¹⁰ Čl. 207. Zakona o obveznim odnosima.

¹¹ Čl. 150. Zakona o obveznim odnosima.

¹² Čl. 297. st. 3. Zakona o obveznim odnosima.

Ovršna isprava može biti sudska ili upravna odluka, sudska ili upravna nagodba ili javnobilježnička isprava.

isticanju opozicijskih prigovora vrijedi pravilo da tražbina mora prestati na temelju činjenice koja je nastala nakon trenutka u kojem je mogla biti istaknuta u postupku iz kojeg potječe odluka. Da bi opozicijski prigovor bio valjan, treba pripaziti na trenutak nastanka osnove prigovora. Ovršna isprava može biti sudska ili upravna odluka, sudska ili upravna nagodba ili javnobilježnička isprava. Ukoliko je ovršna isprava sudska odluka, činjenice na kojima se temelji opozicijski prigovor moraju nastati do zaključenja glavne rasprave, osim ako ih stranka nije mogla iznijeti bez svoje krivnje do pravomoćnosti sudske odluke. Ako bi odluku donijelo neko drugo tijelo, trenutak nastanka činjenice koja dovodi do prestanka tražbine bio bi trenutak u kojem je moguće iznositi činjenice u tom postupku kroz redovite i izvanredne pravne lijekove. Isto tako, ukoliko se radi o sudskoj ili upravnoj nagodbi ili javnobilježničkoj ispravi, posljednji trenutak nastanka činjenica na koje se poziva u opozicijskom prigovoru jest trenutak zaključ-

¹ Čl. 2. st. 1. t. 1. Ovršnog zakona, NN 25/13.

² Čl. 2. st. 1. t. 2. Ovršnog zakona.

³ Čl. 2. st. 1. t. 4. Ovršnog zakona.

nja nagodbe, odnosno sastavljanje javnobilježničke isprave.

Na opozicijske razloge prestanka postojanja tražbine sud u povodu žalbe ne pazi po službenoj dužnosti te se isto tako mogu isticati i nakon nastupa pravomoćnosti ako postoji opravdan razlog. Ako je žalba izjavljena zbog opozicijskih razloga, sud prvog stupnja dužan je dostaviti žalbu ovrhovoditelju radi očitovanja u roku od osam dana, a ako ovrhovoditelj ospori osnovanost tih razloga, odnosno ako se ne očituje u roku od osam dana, sud prvog stupnja ovlašten je prihvatiti žalbu ako ovršenik osnovanost navedenih razloga dokaže javnom, ojevrovljenom privatnom ili drugom ispravom koja ima značenje javne isprave. U suprotnom, sud prvog stupnja dužan je posebnim rješenjem uputiti ovršenika u parnicu radi proglašenja ovrhe nedopuštenom. Zbog opozicijskih razloga ovršenik može podnijeti prigovor protiv rješenja o ovrsi i nakon njegove pravomoćnosti, uz uvjet da te prigovore nije mogao iz opravdanih razloga istaknuti već u žalbi protiv tog rješenja. Takva se žalba može podnijeti sve do dovršetka ovršnog postupka.

Sud je dužan odbaciti ju ako se ona temelji na razlozima koje je ovršenik mogao istaknuti i u prije podnesenoj žalbi. Protiv rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave ovršenik može podnijeti prigovor u roku od osam dana, a u mjeničnim i čekovnim odnosima u roku od tri dana, osim ako ne pobija samo odluku o troškovima postupka.¹³

Javnobilježnička isprava je javna isprava. Njezin sadržaj javni bilježnik samo potvrđuje prema

¹³ Čl. 52. Ovršnog zakona.

navodima stranaka, stoga je dopušteno dokazivati neistinitost sadržaja. S obzirom na navedeno, uz javnobilježničku ispravu vežu se oborive presumpcije: postojanje tražbine u vrijeme sastavljanja i nakon sastavljanja. Ovakvo dovođenje u pitanje pravilnosti sudskih i upravnih odluka moguće je putem izvanrednih pravnih lijekova.

Mogućnost isticanja opozicijskih prigovora vrlo je važna s obzirom na osporavanje dopustivosti ovrhe zbog nastanka činjenica koje su dovele do prestanka postojanja tražbine radi čijeg se namirenja provodi ovrha.

Europska unija i azil

MARKO BOHAČEK

Azil se daje ljudima koji su izloženi progonu i ozbiljnoj opasnosti u svojoj matičnoj državi te im je zbog toga potrebna međunarodna zaštita. Pravo na azil temeljno je ljudsko pravo koje se jamči još 1951. godine u okviru Ženevske konvencije za zaštitu izbjeglica. Europska unija kao savez država europskog kontinenta vrlo je poželjna destinacija imigranata zbog visokog životnog standarda, sigurnosti i stabilnosti. Budući da svi koji iz različitih interesa dolaze na područje Europske unije ne mogu zadovoljiti kriterije za dobivanje statusa legalnih imigranata, mnogi se odlučuju na ilegalno prelaženje granica. Ustaljena je praksa ilegalnih imigranata koji su uhvaćeni prilikom prelaska granice ili uhićeni zbog nedopuštenog boravka na teritoriju države članice Europske unije zatražiti azil. Azil se ne smije tražiti na temelju ekonomskih interesa, nego isključivo zbog kršenja ljudskih prava i sloboda, političkih prava i drugih prava čija je zaštita propisana različitim normama. Osobe koje iz gospodarskih razloga dolaze na područje EU, traženjem azila produžuju si boravak u državama članicama Europske unije, sprečavaju svoj povratak u matičnu državu i istovremeno ostvaruju priliku za bijeg i daljnji pokušaj ilegalnog boravka.

Za EU je važno da se definira zajednički i jedinstven stav prema tražiteljima azila. Naravno, nekim državama članicama, poput Italije, Španjolske i Grčke, rješavanje ovog pitanja mnogo je važnije nego onima poput Latvije ili Estonije, koje godišnje dobiju malen broj zahtjeva za azil, ali neovisno o tome sve države članice

moraju djelovati zajedno. Trenutno se vode rasprave o tome treba li Europska unija zauzeti oštriji ili blaži stav prema tražiteljima azila. Blaži stav donosi opasnost od zlouporebe i iskorištavanja danih uvjeta te izbjegavanja povratka u matičnu zemlju. S druge strane, ako se Europska unija odluči za stroži stav prema tražiteljima azila, treba prvenstveno paziti da se poštuju ljudsko dostojanstvo, ljudska prava i temeljne slobode.

Većina članica EU slaže se oko toga da postupci koji se tiču azila trebaju biti efikasniji i kraći. Efikasnost u tom slučaju znači brzo i točno prepoznavanje onih osoba koje uistinu jesu ugrožene zbog povratka u matičnu državu te ih je potrebno zaštititi. Mnoge poteškoće stoje na putu ostvarivanju efikasnosti u postupcima koji se tiču azila. Za početak, radi se o osobama koje su većinom ilegalno ušle u državu i koje nemaju nikakve osobne dokumente. Velik broj ljudi koji su zatražili azil u Republici Hrvatskoj prevaren je. Tražitelji azila platili su krijumčarima ljudi nemale iznose novca da ih prebace u određenu državu (najčešća destinacija je Italija). Krijumčari im naplate uslugu, izbace ih iz kamiona ili teretnih vlakova u Hrvatskoj te im kažu da su u Italiji. Takvi i slični slučajevi događaju se i u Srbiji i u Bosni i Hercegovini. Nakon privođenja i smještaja tražitelja azila u prihvatilišne centre, važno je provjeriti zašto su došli, kako su došli, identificirati ih te provjeriti vjerodostojnost njihova iskaza. Efikasnost u ovome postupku sprječava čitav niz poteškoća, od kojih je prva jezik i način komuniciranja s tražiteljem azila. Većina tražitelja

azila neobrazovana je ili je vrlo slabo obrazovana te ne govori ni jedan strani jezik. Za male države poput Republike Hrvatske vrlo je teško naći prevoditelja koji zna i ima službeno ovlaštenje prevoditi npr. eritrejski jezik. Većina tražitelja azila dolazi iz ratom zahvaćenih država Afrike i Azije, prvenstveno iz Afganistana i Somalije, a odnedavno i iz Sirije. Treba napomenuti kako se u Afganistanu govori mnogo jezika i njihovih dijalekata te je vrlo teško pronaći osobu koja te jezike zna prevoditi.

Nakon što se pronađe način sporazumijevanja, osobu je potrebno identificirati. Tražitelji azila uglavnom nemaju nikakve osobne dokumente iz različitih razloga. Neki nisu posjedovali osobne dokumente ni u matičnoj državi, mnogima su ih oduzeli krijumčari ljudima, a neki ih ne žele predati ili su ih namjerno bacili. Nedostatak osobnih dokumenata dovodi do različitih situacija. Tako neki tražitelji tvrde da su maloljetni, a izgledaju kao tridesetogodišnjaci. Budući da maloljetni tražitelji azila imaju određene povlastice i blaži tretman, tražitelju koji je tek postao punoljetan ili izgleda mlađe nego što jest isplati se izjasniti se kao maloljetnik. Postupak dokazivanja starosti je skup pa se provodi tek u izvanrednim slučajevima, kada se procijeni da je to uistinu potrebno. Sljedeća je prepreka provjera istinitosti iskaza tražitelja azila o tome zašto su došli i na temelju čega traže azil. O tome se mogu se čuti uistinu nevjerojatne ispovijesti. U ovome postupku treba biti vrlo oprezan zbog toga što većina ispovijesti tražitelja azila izaziva sažaljenje

i suosjećanje. Neki i računaju na takvu reakciju pa treba znati prepoznati one koji su zaista pretrpjeli veliku štetu i čiji je život u opasnosti. Njihove iskaze vrlo je teško provjeriti jer je teško doći do pravih informacija iz njihove matične države. Praktički je nemoguće provjeriti je li neki dan neka paravojna formacija izvršila napad na selo u Somaliji. Jedini relevantni izvori informacija na kojima se može temeljiti procjena istinitosti iskaza najčešće su izvještaji humanitarnih organizacija poput Amnesty International-a ili Ujedinjenih naroda.

Nakon spomenutih prepreka koje se javljaju na samom početku postupka za odobrenje azila koji je zajednički svim državama članicama Europske unije, uopće ne iznenađuje činjenica da postupak dugo traje. Tome još treba dodati broj od 300 000 tražitelja azila samo u 2011. godini¹, a u 2012. godini ta brojka iznosi 335 895. Najveći broj tražitelja azila u državama EU dolazi iz Afganistana (više od 10 % svih tražitelja azila). Ukupno 21 % zahtjeva za azil završi pozitivnom odlukom, što znači da se tražitelju dodijeli status izbjeglice, supsidijarna zaštita ili dopuštenje za ostanak iz humanitarnih razloga. Treba napomenuti da tražitelji azila imaju određena prava dok god imaju taj status. Ta prava obuhvaćaju pravo na smještaj, pravo na prehranu, pravo na slobodno kretanje, pravo na određenu financijsku pomoć i dr. Za svakog od 335 895 tražitelja azila u 2012. godini treba osigurati adekvatan smještaj u prihvatilišnom centru i hranu, najčešće za vremenske periode od 6 mjeseci. Republika Hrvatska posljednjih godina ima velikih problema s povećanjem broja predanih zahtjeva za azil, a razloga za opti-

Većina tražitelja azila neobrazovana je ili je vrlo slabo obrazovana te ne govori ni jedan strani jezik.

mizam nema. Budući da je postala članica Europske unije, a time i poželjnija destinacija, očekuje se dodatno povećanje takvih zahtjeva. Vrtoglav porast zahtjeva za azil uočava se usporedbom broja predanih zahtjeva proteklih godina, tako je 2010. godine predano 290, a samo godinu dana kasnije 933 zahtjeva za azil. Tražiteljima azila Hrvatska je vrlo rijetko konačna i ciljana destinacija u kojoj žele dobiti azil. Oni najčešće predaju zahtjev, a u međuvremenu, do sudskog saslušanja, pobjegnu dalje. Velik broj postupaka rješavanja zahtjeva završi obustavom zbog toga što se tražitelj azila ne pojavi na Upravnom sudu. Zbog toga se postotak odobrenih azila i supsidijarne zaštite u odnosu na broj predanih zahtjeva čini izuzetno malen. Hrvatska nema dovoljno osiguranih smještajnih kapaciteta te su oni postojeći, pogotovo u ljetnim mjesecima, pretrpani. Svi tražitelji azila nakon predaje zahtjeva odlaze u prihvatilišni centar u Kutinu te se tamo vrše prve procjene i razgovori s njima. Tako se za vrijeme ljetnih mjeseci, kada se bilježi najveći broj predanih zahtjeva za azil, tamošnja sportska dvorana pretvara u veliku spavaonicu. Hrvatska je kao članica Europske unije obvezana i propisima koji spadaju u *aquis communautaire* EU. U ovome trenutku teško je reći je li Hrvatska spremna provoditi sve propise EU koji se odnose na azil, to će se pokazati s vremenom.

Od 1999. godine Europska unija radi na uspostavi Zajedničkog

europskog sustava azila (Common European Asylum System tzv. CEAS). Od 1999. do 2005. godine doneseno je nekoliko zakonodavnih mjera koje usklađuju zajedničke minimalne standarde koji se tiču postupka rješavanja zahtjeva za azil. 2003. godine donesena je Uredba Vijeća Europske unije br. 343/2003, poznatija kao Dublinska uredba, koja je riješila pitanje nadležnosti država članica EU kod rješavanja zahtjeva za azil. Uredbom je određeno da u svakom pojedinačnom slučaju samo jedna država članica Europske zajednice može i mora biti odgovorna za cjelokupni postupak neovisnog ispitivanja zahtjeva za azil. Kriterijima koji su uspostavljeni ovom uredbom, koja ima izravni učinak u svim državama članicama, riješeno je pitanje koja je država članica odgovorna za postupanje na temelju zahtjeva za azil od strane državljanina trećih zemalja. Utemeljeno je pravilo da tražitelji azila moraju zatražiti azil u prvoj europskoj zemlji na čiji teritorij stupe, neovisno o aktualnoj politici azila konkretne zemlje. Zahvaljujući ovoj uredbi, spriječilo se višestruko podnošenje zahtjeva za azil od strane jedne osobe. Nakon što tražitelj azila zatraži azil u jednoj od država članica, on više ne može zatražiti azil u drugoj državi članici, primjerice, osoba koja zatraži azil u Francuskoj te kasnije dođe u Dansku, ne može ponovno zatražiti azil i zaštitu od Danske. Budući da su se na temelju Schengenskog sporazuma ukinule granične kontrole između država potpisnica sporazuma, tražitelji azila mogli bi podnositi zahtjeve za azil praktički neometano od Portugala do Slovenije. Treba napomenuti da je Grčka izuzeta iz primjene ovog pravila Dublinske uredbe zbog vrlo velikog broja podnošenja zahtjeva za azil. Različite statistike pokazuju da oko 80 % svih ilegal-

¹ www.epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/mobile/index.php?Page?title=Asylum%20statistics&lg=en

nih imigranata koji su uhvaćeni na području EU uđu preko grčko-turske granice. Budući da je Grčka potpisnica Schengenskog sporazuma, oni mogu brodovima lako doći do Italije, Španjolske ili Francuske bez granične kontrole. To znači da se tražitelj azila već evidentiran kao tražitelj azila u Grčkoj, ukoliko ponovno zatraži azil u nekoj drugoj državi članici, neće izručiti natrag Grčkoj kako bi se tamo postupak proveo do kraja. Hrvatska je do sada bila samo prolazna točka tražiteljima azila koji ciljaju doći u jednu od država zapadne Europe i tamo zatražiti azil. Budući da je i Hrvatska sada obvezana svom pravnom stečevinom EU, postavlja se pitanje hoće li tendencija bježanja i nepojavljivanja na sudu biti nastavljena ili će konačno većina postupaka rješavanja zahtjeva za azil završiti sudskim rješenjem o odobravanju zaštite ili odbijanju zahtjeva, umjesto obustavom. U tom slučaju, može se očekivati veći broj odobrenih azila i supsidijarne zaštite nego što je to bilo prije.

Nije lako prognozirati kako će se dalje razvijati sustav azila u Europskoj uniji. Prvenstveno, to ovisi o količini predanih zahtjeva za azil. Može se reći kako je zadnjih godina zbog „Arapskog proljeća“ došlo do značajnijeg porasta predanih zahtjeva za azil od strane državljana sjeverne Afrike i Bliskog istoka. Količina predanih zahtjeva za azil ovisi o stabilnosti i miru u svijetu. U svakom slučaju, Europska unija ide za humanizacijom odnosa prema tražiteljima azila te je onima kojima se odobri zaštita zajamčena maksimalna pomoć prilikom njihove integracije u društvo. Europska unija treba zaštititi svoje granice što je više moguće, kako bi većinu ilegalnih imigranata koji su vođeni ekonomskim interesima

spriječila da dođu na njen teritorij, te time spriječila i njihovu zlorabitu pravne ustanove azila. Potrebno je voditi brigu o maloljetnim osobama koje su bez pratnje te im osigurati što bolju zaštitu. Europska unija već radi na poboljšanju diplomatskih odnosa s državama iz koje dolazi najveći broj tražitelja azila. No kako su to većinom nestabilne države, diplomatski odnosi su povremeni i potrebno je puno više bilateralnih razgovora i sastanaka kako bi se došlo do najboljeg rješenja za tražitelje azila. Događa se da matične države uopće ne žele surađivati jer je za njihovu vlast tražitelj azila u stranoj državi

Nije lako prognozirati kako će se dalje razvijati sustav azila u Europskoj uniji. Prvenstveno, to ovisi o količini predanih zahtjeva za azil. Može se reći kako je zadnjih godina zbog „Arapskog proljeća“ došlo do značajnijeg porasta predanih zahtjeva za azil od strane državljana sjeverne Afrike i Bliskog istoka.

problem manje. Tako npr. državljanin neke srednjoafričke države kojemu se odobri azil u državi zapadne Europe te se zaposli, može od jedne plaće uzdržavati sebe i slati novac svojoj obitelji i tako

posredno uzdržavati cijelu obitelj. Srednjoafričkim je državama to, dakako, u interesu jer rješavaju pitanje siromaštva u svojoj državi. Iz tog razloga, događalo se da su pripadnici državnih službi država kojima se vraćaju njihovi državljani vrlo neprijateljski raspoloženi prema službenim osobama država u kojima je predan zahtjev za azil, a koje moraju doći kao pratnja deportiranim osobama. Broj ilegalnih imigranata potrebno je smanjiti različitim načinima. Osobe koje se u to upuštaju često prodaju sve što posjeduju kako bi došle do Europske unije, a ako im se odbije zahtjev za azil, vraćaju se u matičnu zemlju u još veću neimaštinu. Treba preventivno djelovati i informirati potencijalne tražitelje azila o uvjetima i načinu odobravanja azila. Kanada je bila suočena s velikim brojem zahtjeva za azil od strane romske populacije iz Mađarske. Događalo se da jednom tjedno iz Kanade leti avion pun osoba kojima je odbijen zahtjev za azilom te se moraju vratiti u Mađarsku. Međutim, suradnjom s njihovim vlastima i različitim sredstvima, od kojih je jedno bilo postavljanje velikih plakata u selima gdje živi romska populacija, Kanadani su uspjeli drastično smanjiti broj predanih zahtjeva za azil na samo nekoliko godišnje od strane romske populacije iz Mađarske. EU treba djelovati preventivno i spriječiti sve one potencijalne tražitelje azila koji ne zadovoljavaju uvjete za odobravanje azila da uopće pokušaju doći i zatražiti azil, ali istovremeno treba pružiti maksimalnu zaštitu svima onima koji su ugroženi na temelju svojih vjerskih ili političkih uvjerenja, etničkog podrijetla ili boje kože, kao i ostalih karakteristika koje su temelj za ostvarivanje međunarodne zaštite od neovlaštenog progona i sustavnog maltretiranja.

Stjecanje državljanstva prirođenjem po povoljnijim uvjetima

TONI NOGOLICA

Grupa za pomoć tražiteljima azila i strancima, koja djeluje u sklopu Pravne klinike Pravnog fakulteta u Zagrebu, i ove se godine bavila davanjem pravnih mišljenja strancima u vezi stjecanja hrvatskog državljanstva. Klinici se obraćaju stranke s pitanjima u vezi stjecanja hrvatskog državljanstva u povećanom broju zbog ulaska Republike Hrvatske u Europsku Uniju, odnosno zbog atraktivnijeg statusa hrvatskog državljanstva i brojnih povlastica koje donosi članstvo u Europskoj Uniji. Stoga je razumljivo da je strancima prvo pitanje u njihovu nastojanju stjecanja hrvatskog državljanstva pitanje prirođenja (naturalizacije). Na žalost brojnih podnositelja zahtjeva, često se događalo da su i minimalni uvjeti za stjecanje državljanstva na temelju prirođenja po povoljnijim uvjetima, koji će činiti srž ovoga članka, bili previsoki za "nategnute" situacije podnositelja. Članak će se temeljiti na slučaju koje je ove godine izradila Grupa za pomoć tražiteljima azila i strancima, a potpisuje ga studentica izvjestiteljica Vanja Salina.

Zakon o hrvatskom državljanstvu (Narodne novine 53/91, 70/91, 28/92, 113/93, 4/94, 130/11 – u daljnjem tekstu Zakon o hrvatskom državljanstvu) propisuje člankom 3. kako se hrvatsko državljanstvo može steći na sljedeće načine:

1. podrijetlom
2. rođenjem na području Republike Hrvatske

3. prirođenjem
4. po međunarodnim ugovorima

Stjecanje državljanstva prirođenjem opisuje čl. 8. navedenog Zakona kao poseban način stjecanja državljanstva na molbu podnositelja zahtjeva. Zakon navodi da stranac koji je podnio zahtjev za stjecanjem hrvatskog državljanstva prirođenjem mora kumulativno ispunjavati sljedeće taksativno nabrojene pretpostavke:

1. da je navršio 18 godina te da mu nije oduzeta poslovna sposobnost
2. da ima otpust iz stranog državljanstva ili je podnio dokaz da će otpust dobiti ako bude primljen u hrvatsko državljanstvo
3. da živi u Republici Hrvatskoj s prijavljenim boravkom 8 godina neprekidno do podnošenja zahtjeva i ima odobren status stranca na stalnom boravku
4. da poznaje hrvatski jezik i latinično pismo, hrvatsku kulturu i društveno uređenje
5. da se iz njegovog ponašanja može zaključiti da poštuje pravni poredak i običaje u Republici Hrvatskoj

Zakon o hrvatskom državljanstvu propisuje i posebne slučajeve stjecanja državljanstva prirođenjem po povoljnijim uvjetima koji bi se mogli primijeniti u dva slučaja – osoba ga može steći kao potomak iseljenika i kao pripadnik hrvatskoga naroda.

Stjecanje hrvatskog državljanstva za potomke iseljenika opisano je u čl. 11. st. 1. Zakona o hrvatskom državljanstvu, koji navodi kako iseljenik, njegovi potomci do 3. stupnja srodstva u ravnoj liniji i njihovi bračni drugovi mogu prirođenjem steći hrvatsko državljanstvo iako ne udovoljavaju pretpostavkama iz čl. 8. st. 1. t. 1., 2. i 3. Zakona o hrvatskom državljanstvu, što znači da iseljenik, odnosno srodnik ili bračni drug iseljenika mora ispunjavati samo dvije pretpostavke iz čl. 8., odnosno mora poznavati hrvatski jezik i latinično pismo, hrvatsku kulturu i društveno uređenje te se iz ponašanja osobe mora moći zaključiti da poštuje pravni poredak i običaje u Republici Hrvatskoj.

Stjecanje hrvatskog državljanstva prirođenjem po povoljnijim uvjetima moguće je i na temelju pripadnosti hrvatskom narodu. Sukladno čl. 16. st. 1. Zakona o hrvatskom državljanstvu, pripadnik hrvatskog naroda koji nema prebivalište u Republici Hrvatskoj može steći hrvatsko državljanstvo ako udovoljava pretpostavkama iz članka 8. stavka 1. točke 5. ovoga Zakona, odnosno ako se iz njegovog ponašanja može zaključiti da poštuje pravni poredak i običaje u Republici Hrvatskoj. No, kao važnija stavka ovog načina stjecanja hrvatskog državljanstva nameće se sama pripadnost hrvatskom narodu. Ona se utvrđuje deklariranjem te pripadnosti u pravnom prometu, navođenjem te pripadnosti u pojedinim jav-

nim ispravama, zaštitom prava i promicanjem interesa hrvatskog naroda i aktivnim sudjelovanjem u hrvatskim kulturnim, znanstvenim i sportskim udrugama u inozemstvu, te je za navedeno potrebno podnijeti dokazni materijal prilikom podnošenja zahtjeva za stjecanje državljanstva.

Opisani uvjeti uvelike su povoljniji za tražitelje, no svejedno im je potrebno dosljedno udovoljiti. Pri prvom čitanju lako je pomisliti kako je zakonodavac ostavio previše prostora za ekstenzivno tumačenje pojmova kao što su deklariranje, pripadnost ili promicanje interesa hrvatskog naroda, no na primjeru obrađenog slučaja koji je Grupa za pomoć tražiteljima azila i strancima obradila vidjet ćemo da to nije tako.

U slučaju pravne stvari stranke koja se Pravnoj klinici obratila za pomoć u vezi stjecanja državljanstva njezine kćeri, spomenuta Grupa donijela je pravno mišljenje kojim se stranci pojašnjava

kako njezina kći, iako u najbližem srodstvu hrvatskog državljanina, ne ispunjava uvjete za stjecanje hrvatskog državljanstva na temelju podrijetla, što bi se činilo vjerojatnim, već samo na osnovi prirođenja po povoljnijim uvjetima i pripadnosti hrvatskom narodu ako istim pretpostavkama udovolji. Stranka je hrvatski državljanin bez boravišta u Republici Hrvatskoj jer dugi niz godina živi s obitelji na Bliskom istoku. Sin i kći stranke imaju državljanstvo Republike Srbije te od 2001. godine žive s obitelji u Kuvajtu. Stranka u veleposlanstvu Republike Hrvatske za svog malodobnog sina podnosi zahtjev za naknadni upis u hrvatsko državljanstvo te je postupak u vezi istog uspješno okončan. U trenutku podnošenja navedenog zahtjeva za sina, stranka ne uspijeva podnijeti isti zahtjev za kćer jer je ona već navršila 19 godina, te se obraća Pravnoj klinici za upute kako to učiniti.

Čl. 5. Zakona o hrvatskom državljanstvu propisuje da dijete

rođeno u inozemstvu stječe hrvatsko državljanstvo podrijetlom ako je jedan roditelj u trenutku njegova rođenja hrvatski državljanin i ako do navršene 18. godine života bude prijavljeno radi upisa kao hrvatski državljanin kod nadležnog tijela Republike Hrvatske u inozemstvu ili u Republici Hrvatskoj ili se nastani u Republici Hrvatskoj. Kako kći ne ispunjava propisane uvjete jer je u trenutku u kojem želi izvršiti upis u hrvatsko državljanstvo navršila 19 godina, stjecanje istog tim joj je putem onemogućeno. Jedina preostala mogućnost upisa u hrvatsko državljanstvo biti će joj prirođenje, za koje u danom trenutku ne ispunjava pretpostavke. Međutim, prirođenje po povoljnijim uvjetima omogućuje kćeri stranke da podnese zahtjev koji bi, u teoriji, mogao biti uspješno okončan. Važno je napomenuti da je stranka pri postavljanju pitanja navela da kći “poznaje hrvatski jezik i kulturu, ali se tijekom školovanja nije imala prilike izjasniti kao pripadnik hrvatskog naroda budući da u Kuvajtu ne postoje hrvatske škole, kulturno-umjetničke udruge i ostali oblici organiziranja po etničkom principu”.

S obzirom na dva navedena slučaja u kojima je moguće tražiti stjecanje hrvatskog državljanstva prirođenjem po povoljnijim uvjetima, u ovome će slučaju posebno zanimljiv biti osvrt na mogućnost stjecanja istog kao potomak iseljenika. Naime, prema čl. 11. st. 2. Zakona o hrvatskom državljanstvu, iseljenikom se smatra osoba koja se iselila s područja Republike Hrvatske u namjeri da u inozemstvu stalno živi, a istim se ne smatra osoba koja je iselila s područja Republike Hrvatske na temelju međunarodnog ugovora ili se odrekla hrvatskog državljanstva te osoba koja je promijenila prebivalište u druge države koje su u to vrijeme bile u sastavu državne zajednice kojoj je pripa-

dala i Republika Hrvatska. Budući da je stranka u razgovoru s Grupom za pomoć tražiteljima azila i strancima navela kako se 1969. godine s roditeljima preselila u Republiku Srbiju, potom 1984. godine na Bliski Istok, a od 2001. pa do sada s obitelji živi u Kuvajtu, ista se ne bi mogla smatrati iseljenikom, a posljedično ni njezina kći ne bi mogla na osnovi iseljenja iz Republike Hrvatske podnijeti zahtjev za stjecanje hrvatskog državljanstva.

Kći stranke stoga će moći podnijeti jedino zahtjev za stjecanje hrvatskog državljanstva prirođenjem po povoljnijim uvjetima na temelju pripadnosti hrvatskom narodu. Kao što je već rečeno, podnositeljica će tada dokazivati, uz samu pripadnost, jedino da se iz njezina ponašanja može zaključiti da poštuje pravni poredak i običaje u Republici Hrvatskoj. Nakon što se ustvrdi da odgovara zahtijevanom ponašanju, koje se vrši po slobodnoj ocjeni službene osobe u upravnom postupku, treba dokazati i pripadnost hrvatskom narodu. Iako je kći navodno upoznata s hrvatskim jezikom, kulturom i latiničnim pismom, u ovome slučaju bit će potrebno utvrditi postoje li dokazi o ranijem deklariranju te pripadnosti u

pravnom prometu, navođenjem te pripadnosti u pojedinim javnim ispravama, zaštitom prava i promicanjem interesa hrvatskog naroda i aktivnim sudjelovanjem u hrvatskim kulturnim, znanstvenim i sportskim udrugama u inozemstvu. Kako u Kuvajtu takvih udruga nema, stranka navodi da se kći nije imala prilike izjasniti kao pripadnik hrvatskoga naroda. Međutim, takva isprika nije zadovoljavajuća jer postoji niz mogućnosti kojima se kći stranke mogla poslužiti kako bi dokazala svoju pripadnost hrvatskom narodu, kao što su, primjerice, isprave starijeg datuma kojima dokazuje osobno nacionalno izjašnjenje ili izjašnjenje roditelja, pravni promet, preslike radnih ili vojnih knjižica, svjedodžbi, indeksa i dr. ili čak i vlastoručno potpisana izjava o pripadnosti hrvatskom narodu koja se priloži zahtjevu. No, bez službenih potvrda raznih udruga ili aktivnosti u pravnom prometu koje spadaju u okvir navedenog članka 16., vjerojatnost da će službena osoba taj dokaz prihvatiti u teoriji je već malena, dok će u praksi biti još i manja. Mogućnost podnošenja zahtjeva ipak postoji, no za pretpostaviti je da će bez daljnje aktivnosti u vidu promicanja in-

teresa hrvatskog naroda on vjerojatno biti odbijen.

Može se zaključiti da mogućnosti podnositeljice zahtjeva nisu iscrpljene (zahtjev može podnijeti po povoljnijim uvjetima čim ih ostvari), te da, gledajući *de lex ferenda*, Zakon o hrvatskom državljanstvu svakome tko ima osnovu za zahtjev upisa u hrvatsko državljanstvo omogućava da taj upis i ostvari. S druge strane, navedeni Zakon dovoljno je i strog, u smislu da ne dopušta proizvoljno zahtijevanje i odobravanje hrvatskog državljanstva u svrhu eksploatacije povlastica istog. Stjecanje hrvatskog državljanstva prirođenjem po povoljnijim uvjetima pravni je mehanizam koji omogućava brojnim iseljenicima i onima koji se tako opravdano i osjećaju, da budu i smatraju se hrvatskim državljanima i ostvaruju prava i obveze koji iz tog statusa proizlaze. U praksi sudova slučaj je drugačiji te ponajviše ovisi o ćudoređu službenih osoba koje donose diskrecijske odluke o kojima na kraju i ovisi uspješnost završetka postupka. Takav je, međutim, slučaj i u mnogim drugim područjima javne uprave, stoga preostaje jedino zaključiti kako je ovo, u posljednje vrijeme goruće pitanje, zakonski veoma dobro uređeno.

Zakonska regulativa istospolnih zajednica u RH i usporedba s brakom

ANDREA BALIĆ

U Švedskoj je 1987. prvi put donesen zakon koji regulira zaštitu interesa osoba istog spola koje žive zajedno. Od tog trenutka sve više europskih država svojim propisima uvodi pravnu mogućnost registracije zajedništva istospolnih parova, određuje učinke takvih zajednica te pravila u slučaju njihova raskida. Među njima postoje određene razlike, stoga sam odlučila istražiti kakva je situacija u Hrvatskoj i koja su prava istospolnim zajednicama omogućena zakonom.

Istospolne zajednice u Republici Hrvatskoj regulirane su Zakonom o istospolnim zajednicama, prema kojemu je istospolna zajednica životna zajednica dviju osoba istog spola (u daljnjem tekstu: partner/ica) koje nisu u braku, izvanbračnoj ili drugoj istospolnoj zajednici, a koja traje najmanje tri godine te koja se temelji na načelima ravnopravnosti partnera, međusobnog poštovanja i pomaganja te emotivnoj vezanosti partnera. Za postojanje istospolne zajednice potrebne su određene pretpostavke - da se radi o osobama starijim od 18 godina, da nisu lišene poslovne sposobnosti i da nisu krvni srodnici u ravnoj lozi, a u pobočnoj zaključno do četvrtog stupnja.

Navedene pretpostavke preuzete su iz Obiteljskog zakona, kako u pogledu trajanja zajednice (tri godine kao i za izvanbračnu zajednicu) tako i u pogledu dobi, poslovne sposobnosti i srodstva (pretpo-

stavke za valjanost braka). Međutim, postoje određene razlike glede dobi i poslovne sposobnosti. Za istospolne zajednice nužno je da su oba partnera punoljetna, dok se za sklapanje braka dopuštaju iznimke od tog pravila - mogu ga sklopiti i osobe starije od 16 godina, ako su mentalno i tjelesno zrele za brak i ako postoji opravdan razlog za sklapanje braka. Osim toga, sklapanje braka prije punoljetnosti dovodi do stjecanja poslovne sposobnosti. Također, brak iznimno mogu sklopiti i osobe lišene poslovne sposobnosti ako sud utvrdi da su sposobne shvatiti značenje braka i obveza te ako je brak u interesu tih osoba. Kod istospolnih zajednica takve iznimke ne postoje.

Pravni učinci koje imaju istospolne zajednice u Hrvatskoj jesu: pravo na uzdržavanje, pravo na stjecanje i uređivanje međusobnih imovinskih odnosa i pravo na uzajamno pomaganje. Uzdržavanje i imovinski odno-

si uglavnom su regulirani prema pravilima Obiteljskog zakona koja uređuju učinke braka i izvanbračne zajednice. No istospolne su zajednice po načinu zasnivanja (neformalno), učincima (uzdržavanje i imovinski odnosi), te načinu prestanka (neformalno), zapravo mnogo sličnije izvanbračnoj zajednici. Dakle, u istospolnoj zajednici partner/ica koji nema dovoljno sredstava za život ili ih ne može ostvariti iz svoje imovine, a nije sposoban za rad ili se ne može zaposliti, ima pravo na uzdržavanje od svoga partnera/ice. Ako je istospolna zajednica prestala, a ispunjeni su određeni uvjeti (iste pretpostavke kao za ostvarivanje uzdržavanja u istospolnoj zajednici i pretpostavke postojanja istospolne zajednice), partner/ica koji ispunjava te uvjete ima pravo na uzdržavanje od drugog partnera/ice. Tužba za uzdržavanje može se podnijeti u roku od šest mjeseci od dana prestanka istospolne zajednice.

Što se tiče imovinskih odnosa, regulirani su slično kao i brak Obiteljskim zakonom. Dakle, partneri/ice mogu imati zajedničku stečevinu i vlastitu imovinu. Prema definiciji, zajednička stečevina je imovina koju su partneri/ice stekli radom za vrijeme trajanja istospolne zajednice ili potječe iz te imovine, a vlastita imovina je imovina koju partner/ica ima u trenutku početka postojanja istospolne zajednice ili ju je tijekom istospolne zajednice stekao nasljeđivanjem ili darovanjem. Iste su odredbe o dobicima od igara na sreću i autorskom djelu kao i u Obiteljskom zakonu vezano uz brak. Stoga je propisano da je dobitak od igara na sreću zajednička stečevina, a autorsko djelo je vlastita imovina onog partnera/ice koji ga je stvorio.

Međutim, bitno je napomenuti da je imovinska korist od autorskog prava i autorskom pravu srodnih prava ostvarenih tijekom istospolne zajednice zajednička stečevina. Partneri/ice mogu svoje imovinskoppravne odnose urediti ugovorom o uređenju imovinskoppravnih odnosa na postojećoj ili budućoj stečevini i imovini, kao i bračni drugovi (bračnim ugovorom).

Razlika između braka i istospolne zajednice vidljiva je u raznim područjima.

Prema Zakonu o zaštiti prava pacijenata, u slučaju smrti pacijenta, ako to pacijent nije za života izrijekom zabranio, pravo na uvid u medicinsku dokumentaciju ima bračni drug pacijenta, izvanbračni drug, punoljetno dijete, ro-

ditelj, punoljetni brat ili sestra te zakonski zastupnik, odnosno skrbnik pacijenta. Partner/ica nema to pravo. Isto tako partneri/ice u istospolnoj zajednici nemaju pravo donošenja odluka u hitnim medicinskim slučajevima. To pravo imaju samo bračni partneri, uz uže članove obitelji.

Za razliku od nekih stranih zakonodavnih rješenja, istospolni partneri u Hrvatskoj nemaju pravo na posvajanje djece, na dogovornu promjenu prezimena ni porezne olakšice.

Zakon o hrvatskom državljanstvu propisuje da stranac koji je u braku s hrvatskim državljaninom može pod određenim pretpostavkama steći hrvatsko državljanstvo, dok partneri/ice na temelju istospolne zajednice to ne mogu.

Razlika između braka i istospolne zajednice javlja se i zbog pravila o mirovinskom osiguranju. Jedan bračni drug ima pravo na mirovinsko osiguranje zbog drugog bračnog druga (npr. pravo na obiteljsku mirovinu zbog smrti osiguranika). Za istospolne partnere ne postoje ovakve odredbe. Slično je i s pravilima o obveznom zdravstvenom osiguranju. Supružnik može steći status osigurane osobe kao član obitelji osiguranika, dok kod istospolnih zajednica to nije slučaj.

Nadalje, bračni drug je zakonski nasljednik ostavitelja i to u prvom

nasljednom redu, osim u situaciji kada ostavitelj nema potomaka. U tom slučaju nasljeđuje zajedno s ostaviteljevim roditeljima, ukoliko su još živi. Izvanbračni drug je izjednačen s bračnim drugom prilikom nasljeđivanja. Bračni drug je i nužni nasljednik u prvom nasljednom redu, dok partner/ica nema to pravo.

Za razliku od nekih stranih zakonodavnih rješenja, istospolni partneri u Hrvatskoj nemaju pravo na posvajanje djece, na dogovornu promjenu prezimena ni porezne olakšice. Također, istospolni partneri/partnerice ne mogu dobiti bolovanje za partnera kao člana obitelji, ne mogu pravno urediti odnos prema djeci jednoga od njih, koristiti blagodat nesvjedočenja i dr.

Međutim, odredbe Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji na odgovarajući se način primjenjuju i na osobe koje žive u istospolnoj zajednici.

Pojedine udruge koje se bore za prava istospolnih zajednica zalažu se za promjene zakona i za to da se zabrana diskriminacije na temelju spolne orijentacije, uz ostale antidiskriminacijske odredbe, unese u Ustav. Zabrana diskriminacije na temelju seksualne orijentacije uvrštena je u Povelju ljudskih prava Europske unije, stoga i Zakon o istospolnim zajednicama posebnom odredbom propisuje zabranu svake izravne i neizravne diskriminacije na osnovi istospolne zajednice kao i činjenice homoseksualne orijentacije.

Nepobitna je činjenica da istospolni partneri imaju manje prava od bračnih drugova i to ostaje dijelom šire problematike koju će tek novi zakoni i moguće promjene Ustava razriješiti. Možda će najavljeni Zakon o registriranom partnerstvu uvesti određene promjene u tom području.

Posvojenje i noviteti po (novom) Obiteljskom zakonu

MATKO BARAĆ

Povijest posvajanja seže daleko u prošlost. Posvajanje je imalo različite motive, od jačanja plemena preko poboljšanja položaja izvanbračne djece, dobivanja nasljednika, oslobođenja od ropstva i sl.

Postoje različiti pravni izvori koji mogu predočiti razvoj posvajanja, od najjednostavnijih oblika do kompliciranog postupka kakav je danas. Kompliciranost odgovara složenosti društva u kojem živimo. Posvojenje je prije značilo preživljavanje, a danas su njime obuhvaćeni i drugi aspekti, što je povezano s razvojem temeljnih prava i sloboda čovjeka te u konačnici i prava djeteta.

Hamurabijev zakonik poznao je usvojenje koje je moglo biti raskinuto uz naknadu koja se davala usvojeniku i neraskidivo usvojenje. U Egiptu su se najčešće posvajala muška djeca radi produženja obitelji i ono se provodilo putem svečanog obreda. U staroj Grčkoj posvajanje je spašavalo obiteljski dom od ispražnjenja. U rimsko doba institut posvajanja doživio je velike izmjene jer se prilagođavao novom društvenom obliku gdje je pater familias središte obitelji, a sama obitelj središte tadašnjeg rimskog patrijarhalnog društva. Zajednička karakteristika posvajanja toga doba odnosila se stvaranje potomstva koje je trebalo brinuti o posvojiteljima u vrijeme kada oni neće biti u mogućnosti to sami činiti.

Prema današnjem Obiteljskom zakonu (NN 116/03, 17/04, 136/04, 107/07, 57/11, 61/11, u daljnjem tekstu: ObZ), posvojenje

se definira kao poseban oblik obiteljsko-pravnog zbrinjavanja djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi s jedne strane, dok s druge strane omogućava posvojiteljima roditeljstvo. Institut posvajanja obuhvaća niz odnosa koji nastaju ili već postoje, a povezani su s djetetom, stoga je takve odnose potrebno i regulirati. Posvajanje objedinjuje dva interesa koji su komplementarne prirode. Djetetu pruža sigurnost i odgajanje u obitelji, a posvojitelju daje mogućnost zasnivanja obitelji. Prava djece zaštićena su brojnim međunarodnim aktima, a zaštita djece navedena je i u Ustavu RH. Obiteljski zakon iz 2003. uveo je jedinstveni oblik posvajanja, čime se poništila razlika između srodničkog i roditeljskog posvajanja. Čl. 143. ObZ-a. navodi: „Posvojenjem nastaje između posvojitelja i njegovih srodnika s jedne strane, te posvojenika i njegovih potomaka s druge strane, neraskidiv odnos srodstva i sva prava i dužnosti koja iz toga proizlaze“.

Naglasak se stavlja na pojam neraskidivosti jer ono nalaže dodatni oprez svih aktera posvajanja. Obilježje neraskidivosti nije česta pojava u svijetu.

U ovome radu obradit ću postupovne pretpostavke za posvajanje.

Prema odredbama ObZ-a, Centar za socijalnu skrb je tijelo nadležno za zasnivanje posvojenja. Postupak za posvojenje provodi Centar za socijalnu skrb po službenoj dužnosti prema mjestu prebivališta ili boravišta djeteta, a na prijedlog osobe koja želi posvojiti. U postupku posvajanja javnost je isključena radi očuvanja privatnosti djeteta koje se posvaja i osobe koja je postavila prijedlog za posvajanje. Postupak posvajanja vodi se prema pravilima Zakona o općem upravnom postupku (NN 47/09), ako Obiteljskim zakonom nije drukčije određeno. Centar za socijalnu skrb, preciznije, njihov tim stručnjaka prije samog postupka provodi niz radnji koje

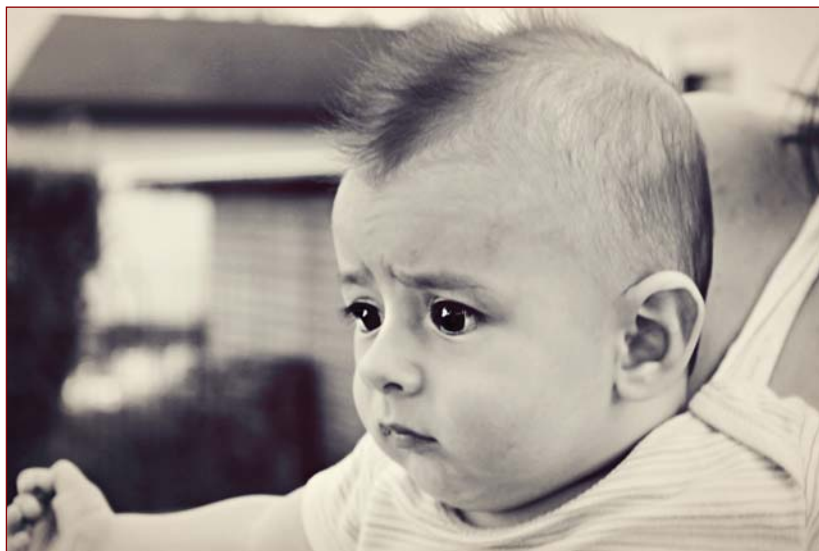

obuhvaćaju saznanje nužnih podataka o djetetovu zdravlju, obiteljskim prilikama, statusu djeteta, okolnostima u kojima je prije živjelo i o drugim čimbenicima koji su potrebni za utvrđivanje stvarnoga stanja. Teoretski se postupak posvojenja može podijeliti u tri faze, iako nije tako regulirano zakonom. Novi Obiteljski zakon predviđa podjelu postupka u dvije faze, pripremni postupak i postupak zasnivanja posvojenja i oni bi bili regulirani zakonom.

U uvodnom dijelu postupka, centri za socijalnu skrb nadležni za vođenje postupka upućeni su na suradnju sa socijalnim i drugim ustanovama ili obiteljima u kojima je dijete eventualno smješteno. Potencijalni posvojitelji već prije pokretanja postupka posvojenja moraju obaviti zakonom reguliranu obvezu određenu izričito zakonskom odredbom Obiteljskog

zakona čl. 135. st. 2.: „Prije pokretanja postupka za posvojenje, osoba koja želi posvojiti dijete zatražit će od centra za socijalnu skrb svojeg prebivališta mišljenje o podobnosti za posvojenje. Centar za socijalnu skrb izdat će mišljenje u roku od dva mjeseca od zaprimanja zahtjeva“. Od travnja do sredine lipnja 2012. izrađen je Jedinostveni registar potencijalnih posvojitelja u Republici Hrvatskoj, koji vodi evidenciju podnositelja zahtjeva za posvojenje. Svrha je i cilj izrade takve jedinstvene evidencije potencijalnih posvojitelja i posvojenja utvrditi točan broj potencijalnih posvojitelja, stvoriti jednoobrazni način praćenja posvojenja i broja posvo-

jenja, pratiti odabir posvojitelja na transparentan način, što ne znači da će potencijalni posvojitelji koji najduže čekaju imati prednost pri zasnivanju posvojenja za prvo sljedeće dijete koje je steklo pravne pretpostavke za posvojenje. Registar predstavlja zbor najboljih roditelja za dijete, koji će sadržavati i specifične podatke o njihovoj karakteru i stilu života te sklonostima. Pri određivanju sposobnosti za posvojenje vodit će se računa o dokumentaciji koja svjedoči o ispunjenim pretpostavkama na strani posvojitelja, je li posvojitelj lišen poslovne sposob-

nosti, je li kažnjavan, nalazi li se pod istragom itd.

U ovoj fazi treba se uzeti u obzir odredba Europske konvencije o posvojenju djece po kojoj bi dijete prije zasnivanja posvojenja trebalo provesti određeno vrijeme kod posvojitelja. Postojeći Obiteljski zakon nema takve odredbe, dok bi novi obiteljski zakon uveo obvezno adaptacijsko razdoblje do šest mjeseci, pa tek ako se ustanovi da dijete i posvojitelji funkcioniraju, zaključilo bi se posvojenje. Kasnije, ovisno o dobi posvojenog djeteta, postoji adaptacijsko razdoblje uz intenzivnu pomoć nadležnih službi koje je duže što je dijete starije ili ima pojačane dodatne potrebe.

I nakon zaključenja posvojenja, obitelji na raspolaganju stoji sva pomoć nadležnih stručnih službi. Sličan institut postoji u Zakonu o socijalnoj skrbi (NN 33/12) - riječ je o udomiteljstvu, koje je određeno čl. 176.

Središnja faza postupka obuhvaća davanje pristanka za posvojenje. Centar za socijalnu skrb upoznat će sve aktere postupka s pravnim posljedicama posvojenja. U prvom redu traži pristanak roditelja čije se dijete posvaja. Roditelji koji daju pristanak za posvojenje njihova djeteta od strane njima nepoznatih posvojitelja, nakon pristanka više ne sudjeluju u postupku posvajanja. Oni nisu dužni dati pristanak centru za socijalnu skrb koji vodi postupak, nego centru svog mjesta prebivališta. Pristanak se daje pred ravnateljem centra za socijalnu skrb ili pred osobom koju on ovlasti, a može se dati i

prije postupka posvojenja, ali tek nakon što dijete navrší 6 tjedana života te će od strane centra takav roditelj biti upoznat s pravnim posljedicama takvog pristanka. Pristanak se daje na zapisnik, a ovjereni prijepis uručuje se roditelju. Nakon što se sastavi, ponovno se pročita pred roditeljem koji daje pristanak da bi isti mogao, ako se ne slaže s navodima zapisnika, navesti svoje primjedbe. Pored pristanka, zapisnik sadrži činjenicu da je davatelj pristanka upoznat s pravnim posljedicama svoje izjave te s mogućnošću da može odustati od pristanka u roku od 30 dana od dana potpisivanja zapisnika.

Ako se posvaja dijete starije od 12 godina, a u mogućnosti je shvati-

ti značenje posvojenja, tražit će se i njegov pristanak. Dijete daje pristanak bez nazočnosti svojih roditelja i bez nazočnosti posvojitelja. Na prvome mjestu nalazi se djetetova želja koju je moguće saznati jedino u mirnoj i za dijete opuštenoj atmosferi.

Novi Obiteljski zakon omogućit će sudu da svojom odlukom zamijeni pristanak roditelja na posvojenje, zbog čega se planira i uvođenje nove vrste sudskog postupka u slučaju kada roditelj neopravdano odbija dati pristanak na posvojenje. Odluka će se donositi zbog zanemarivanja i nezainteresiranosti za dijete duže vrijeme, ozbiljne zloporabe, grubog kršenja roditeljskih dužnosti u kraćem razdoblju, ali i zbog slučajeva u kojima se radi o roditelju koji zbog teške psihičke bolesti i trajne nesposobnosti ne može osigurati skrb o djetetu u vlastitoj obitelji. Slična situacija postoji kod roditelja koji su lišeni roditeljske skrbi pa se od takvih roditelja ne traži pristanak jer je bitniji interes djeteta.

Tijekom vođenja postupka, centar za socijalnu skrb će posvojitelje, djetetove roditelje i dijete ako je starije od dvanaest godina, upoznat s pravnim posljedicama posvojenja. Centar će savjetovati posvojitelje da posvojenom djetetu kažu da je posvojeno najkasnije do njegove sedme godine života, a ako je starije odmah.

Odluku o posvojenju donosi centar za socijalnu skrb u mjestu prebivališta ili boravišta djeteta. Zakon strogo određuje formu odluke koja mora sadržavati sljedeće podatke:

- za posvojenika: osobno ime, datum i mjesto rođenja, državljanstvo, narodnost, godinu i redni broj upisa u matici rođenja

nih, osobno ime i adresu roditelja

- za posvojitelje: osobno ime, datum i mjesto rođenja te adresu
- određivanje da se posvojitelji upisuju, odnosno ne upisuju kao roditelji

Stranka koja nije zadovoljna odlukom može u roku od 8 dana od dana primitka odluke podnijeti žalbu, iako rok po Zakonu o općem upravnom postupku iznosi 15 dana.

Posvojenje je zasnovano kada odluka postane pravomoćna. Takva odluka se mora podnijeti matičaru nadležnom za upis naknadnih promjena da bi se uskladilo stvarno stanje i ono navedeno u matici rođenih. Novi Obiteljski zakon navodi da je potrebno sadržaj odluke o posvojenju dalje precizirati kako bi se upisom u maticu rođenih temeljem preciznije odluke o posvojenju jače zaštitila privatnost djeteta i posvojitelja.

Odluku o posvojenju napuštenog djeteta ili djeteta nepoznatog podrijetla moguće je donijeti nakon proteka 3 mjeseca od djetetova rođenja ili napuštanja.

Sve spise oko postupka posvajanja vodi i čuva centar za socijal-

nu skrb koji je vodio postupak. Svi spisi o posvojenju službena su tajna i njihovo odavanje javnosti sankcionirano je Kaznenim zakonom. Uvid u spise posvojenja dopustit će se punoljetnom posvojeniku, posvojitelju i roditelju koji je dao pristanak na posvajanje njemu poznatom posvojitelju.

Učinci posvajanja imaju građanskopravne i nasljednopravne posljedice.

Nasljednopravni učinci određeni su čl.148. ObZ-a:

„Posvojenjem posvojenik i njegovi potomci stječu pravo nasljeđivanja posvojitelja, njegovih krvnih srodnika i srodnika po posvojenju.

Posvojenjem posvojitelj i njegovi krvni srodnici te srodnici po posvojenju stječu pravo nasljeđivanja posvojenika i njegovih potomaka.

Posvojenjem prestaje pravo nasljeđivanja posvojenika prema njegovim roditeljima i drugim krvnim srodnicima, osim prema roditelju koji je u braku s posvojiteljem, te prema krvnim srodnicima i srodnicima po posvojenju toga roditelja.“

Novčana naknada žrtvama kaznenih djela

ANA-MARIA ČUPIĆ

Jedan od predmeta kojima se Grupa za zaštitu i pomoć žrtvama kaznenih djela bavila ove godine je i naknada štete koju žrtva može dobiti od Republike Hrvatske. Nažalost, stranka nije mogla ostvariti zahtjev za naknadu štete od države jer je rok za njegovo podnošenje protekao, pa je svrha ovoga članka upozoriti sve buduće žrtve da ostvare svoje pravo.

Stranka se obratila Pravnoj klinici u siječnju 2013. godine. Njena kćer bila je žrtva silovanja i pokušaja ubojstva. Postoji presuda županijskog suda iz 2011. godine na koju se stranka žalila i sada je predmet na Vrhovnom sudu. Navodno se državni odvjetnik u postupku odrekao prava na odštetu. Stranku je zanimalo ima li pravo na kakvu odštetu ili novčanu naknadu.

Prema čl. 43. st. 2. Zakona o kaznenom postupku (NN 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12), žrtva kaznenog djela za koje je propisana kazna zatvora od pet ili više godina ima pravo:

1) *na savjetnika na teret proračunskih sredstava prije davanja iskaza u kaznenom postupku te pri podnošenju imovinskopravnog zahtjeva, ako trpi teža psihofizička oštećenja ili teže posljedice kaznenog djela,*

2) *na naknadu materijalne i nematerijalne štete iz državnog fonda pod uvjetima i na način uređen posebnim zakonom. Ako je žrtva prethodno ostvarila imovinskopravni zahtjev, uzet će se u obzir njegova visina, a tako će postupiti i sud ako je žrtva prethodno ostvarila naknadu štete iz državnog fonda.*

Na temelju tog članka na stranku će se primijeniti Zakon o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela (NN 80/08, 27/11).

Pravo na naknadu imaju neposredna i posredna žrtva. Neposredna žrtva je osoba koja je pretrpjela teške tjelesne ozljede ili teško narušenje zdravlja kao posljedicu kaznenog djela nasilja. Kaznenim djelom nasilja smatra se:

- kazneno djelo počinjeno s namjerom uz primjenu sile ili povredom spolnog integriteta,
- kazneno djelo dovođenja u opasnost života i imovine općepasnom radnjom ili sredstvom kojim je prouzročena smrt, teška tjelesna ozljeda ili teško narušenje zdravlja jedne ili više osoba, a propisano je Kaznenim zakonom kao teži oblik temeljnoga kaznenog djela počinjenog s namjerom.

Neposrednom žrtvom također se smatra i osoba koja je pretrpjela teške tjelesne ozljede ili teško narušenje zdravlja za vrijeme počinjenja namjernoga kaznenog djela nasilja prema drugoj osobi, ako nije sudjelovala u počinjenju tog kaznenog djela, ili ako je osoba pokušavala spriječiti počinjenje kaznenog djela, ili je zadobila ozljede pomažući policiji pri uhićenju počinitelja ili je pružala pomoć drugoj žrtvi kaznenog djela.

Kada kazneno djelo prouzroči smrt neposredne žrtve, pravo na naknadu ima posredna žrtva. Posredna žrtva je bračni drug, izvanbračni drug, dijete, roditelj, posvojenik, posvojitelj, maćeha, očuh, pastorak neposredne žrtve

i osoba s kojom je neposredna žrtva živjela u istospolnoj zajednici, djed, baka i unuk... Pravo na naknadu ne može se ostvariti kada je šteta posljedica kaznenih djela protiv sigurnosti prometa.

Pravo za naknadu štete može se ostvariti samo zbog posljedica kaznenog djela učinjenog na području Republike Hrvatske, hrvatskom brodu ili zrakoplovu, bez obzira gdje se žrtva nalazila u trenutku nastupanja posljedica kaznenog djela. Pravo na naknadu ima žrtva koja je državljanin Republike Hrvatske ili ima prebivalište u Republici Hrvatskoj, odnosno žrtva koja je državljanin države članice Europske unije ili ima prebivalište u državi članici Europske unije.

Pravo na naknadu ostvarit će se samo ako je kazneno djelo evidentirano ili prijavljeno policiji ili državnom odvjetništvu kao kazneno djelo, neovisno o tome je li počinitelj kaznenog djela poznat i bez obzira na pokretanje kaznenog postupka.

Neposredna žrtva ima pravo na naknadu troškova zdravstvene zaštite u visini vrijednosti zdravstvenog standarda utvrđenog propisima obveznoga zdravstvenog osiguranja u Republici Hrvatskoj samo ako nema pravo na pokriće troškova na temelju zdravstvenog osiguranja. Neposredna žrtva ima pravo na naknadu za izgublenu zaradu, koje se priznaje u jednokratnom iznosu od najviše 35.000,00 kuna.

Posredna žrtva koju je umrla neposredna žrtva uzdržavala ima pravo na naknadu zbog gubitka

zakonskog uzdržavanja u jednokratnoj svoti na temelju aktuarske računice polazeći od najniže obiteljske mirovine prema Zakonu o mirovinskom osiguranju određene na temelju pet godina staža osiguranja i očekivanog trajanja razdoblja uzdržavanja. Ta naknada priznat će se samo ako posredna žrtva nema pravo na davanje iz obveznoga mirovinskog osiguranja. Naknada iznosi od najviše 70.000,00 kuna ukupno za sve posredne žrtve.

Pravo na naknadu uobičajenih pogrebnih troškova, u iznosu od najviše 5.000,00 kuna, ima osoba koja ih je platila.

Pri odlučivanju o pravu na naknadu uzima se u obzir: postupanje neposredne žrtve prije, u trenutku počinjenja kaznenog djela i nakon toga, doprinos neposredne žrtve nastanku i obujmu štete, je li neposredna žrtva i u kojem roku prijavila kazneno djelo nadležnim tijelima, osim ako to nije mogla učiniti iz opravdanih razloga, suradnja neposredne žrtve s policijom i nadležnim tijelima kako bi se počinitelj priveo pravdi. Neposredna žrtva koja je pridonijela da šteta nastane ili da bude veća nego što bi inače bila ima pravo samo na razmjerno sniženu naknadu. Zahtjev za naknadu će se odbiti ili će se naknada umanjiti ako se utvrdi da je žrtva uključena u organizirani kriminal, odnosno zbog njezinog udruživanja u zločinačku organizaciju. Naknada se može odbiti ili umanjiti i kad bi davanje potpune naknade bilo suprotno načelu pravednosti, morala ili javnom poretku. Ponašanje neposredne žrtve imat će se na umu i pri prosudbi prava posredne žrtve na naknadu.

Primanja na temelju zdravstvenog, mirovinskog ili drugog osiguranja i drugih osnova uračunavaju se u odgovarajuće osnove naknade, tako da se naknada koja se daje žrtvi sastoji od razlike između ukupne naknade na koju na temelju ovoga Zakona žrtva ima

pravo i onoga što žrtva prima po jednoj ili više navedenih osnova. Dobrovoljna osiguranja koja plaća neposredna ili posredna žrtva ne uračunavaju se u iznos naknade.

O pravu na naknadu odlučuje Odbor za novčanu naknadu žrtvama kaznenih djela (u daljnjem tekstu: Odbor) koji čine predsjednik i četiri člana. Osim Odbora, u postupku sudjeluje policija koja je dužna dati sve potrebne informacije osobama koje imaju pravo na naknadu na temelju ovoga Zakona i obrasce za podnošenje zahtjeva. Na zahtjev osoba koje imaju pravo na naknadu, policija će izdati potvrdu da je djelo prijavljeno ili evidentirano kao kazneno djelo. Policija, državno odvjetništvo i sudovi dužni su osobama koje prema ovom Zakonu imaju pravo na naknadu od Republike Hrvatske dati informacije o pravu na naknadu i o tijelu kojem se mogu obratiti radi ostvarivanja tog prava. Informacije se daju usmenim putem, kad god je to moguće na jeziku koji žrtva razumije, a u pisanom obliku na hrvatskom ili engleskom jeziku. Policija, državno odvjetništvo i ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa dužni su osobama koje imaju pravo na naknadu prema ovom Zakonu dati potrebne obrasce za podnošenje zahtjeva i, na njihovo traženje, dati opće upute i informacije o tome kako ispuniti zahtjev i koja je popratna dokumentacija potrebna.

Zahtjev za pokretanje postupka podnosi se ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa. Ako zahtjev nije podnesen na propisanom obrascu, ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa dostavit će podnositelju zahtjeva primjerak obrasca i pozvati ga da zahtjev podnese na propisanom obrascu. Zahtjev se mora podnijeti najkasnije u roku od **šest mjeseci** od dana kada je počinjeno kazneno djelo koje se navodi u zahtjevu za naknadu. Ako žrtva iz opravdanih razloga nije u

moćnosti podnijeti zahtjev u tom roku, zahtjev mora podnijeti najkasnije u roku od **tri mjeseca** od dana kada su prestali postojati razlozi zbog kojih nije bila u mogućnosti podnijeti zahtjev, a najkasnije u roku od **tri godine** od dana kada je počinjeno kazneno djelo. Ako je žrtva maloljetnik ili osoba lišena poslovne sposobnosti, a njezin zakonski zastupnik nije podnio zahtjev u roku, rok od šest mjeseci počinje teći od dana kada osoba navršši 18 godina ili od dana kad je po nastupanju punoljetnosti žrtve pokrenut kazneni postupak ili od dana kad je osobi vraćena poslovna sposobnost.

Zahtjev mora sadržavati: osobne podatke o podnositelju zahtjeva, odnosno žrtvi ako nije ista osoba kao podnositelj zahtjeva: ime i prezime, datum i mjesto rođenja, državljanstvo, adresu prebivališta ili boravišta, radno mjesto i adresu poslodavca, identifikacijsku oznaku u skladu s propisima države čiji je državljanin, opis kaznenog djela (datum, mjesto i okolnosti počinjenja), opis posljedica kaznenog djela, datum kad je žrtva prijavila počinjeno kazneno djelo nadležnim tijelima, navod je li žrtvi poznato vodi li se protiv počinitelja kazneni postupak, pred kojim sudom i pod kojim poslovnim brojem predmeta, navod o vrsti i visini naknade koju je žrtva ostvarila iz drugih pravnih osnova, vrstu i visinu naknade koju žrtva zahtijeva. Zahtjev se podnosi na hrvatskom jeziku. Uz zahtjev se prilažu sljedeće isprave: dokaz o državljanstvu ili prebivalištu, potvrda policije o tome je li djelo evidentirano ili prijavljeno kao kazneno djelo, medicinska dokumentacija iz koje proizlazi da je neposredna žrtva pretrpjela teške tjelesne ozljede ili teško narušenje zdravlja, smrtni list ako je neposredna žrtva umrla zbog posljedica kaznenog djela, izjava žrtve o ostvarivanju naknada za pojedine vrste šteta priznatih ovim Zakonom iz drugih pravnih osnova i druge ispra-

ve kojima se dokazuje postojanje uvjeta iz ovoga Zakona, kojima žrtva raspolaze.

U postupku za ostvarivanje ne plaćaju se upravne pristojbe. Troškovi prevođenja i troškovi vještačenja terete državni proračun.

O pravu na naknadu Odbor donosi rješenje u roku od 60 dana od dana primitka potpunog zahtjeva. Odbor će:

1. odbaciti zahtjev kao nepravodoban ili nedopušten,
2. odbaciti zahtjev kao neuredan ili nepotpun uz uvjet da je podnositelj zahtjeva pozvan da ga ispravi ili upotpuni, ali to nije učinio u ostavljenom roku,
3. prihvatiti zahtjev, u cijelosti ili djelomice, i odrediti iznos naknade,
4. odbiti zahtjev kao neosnovan.

Rješenje o zahtjevu za naknadu sadrži: ime i prezime podnositelja zahtjeva, njegovu identifikacijsku oznaku u skladu s propisima države čiji je državljanin, državljanstvo, adresu prebivališta ili boravišta, zakonski naziv kaznenog djela, vrijeme i mjesto počinjenja kaznenog djela na temelju kojeg je podnesen zahtjev, vrste priznate naknade, njihov iznos i rok plaćanja. Kad Odbor djelomično prihvati zahtjev, u izreci rješenja će izreći u kojem dijelu zahtjev prihvaća, a u kojem ga odbija. Rješenje o pravu na naknadu dostavlja se podnositelju zahtjeva bez odgode.

U domaćem prekograničnom slučaju, ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa bez odgode dostavlja rješenje Odbora podnositelju zahtjeva i nadležnom tijelu druge države članice Europske unije, na obrascu koji je propisala Europska komisija. Protiv rješenja Odbora nije dopuštena žalba, ali podnositelj zahtjeva može pokrenuti upravni spor. Na temelju rješenja Odbora ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa isplatit će naknadu u roku od **30 dana**

od dana dostave rješenja kojim je određeno plaćanje naknade.

Prekogranični slučajevi su domaći i strani prekogranični slučajevi. Domaći prekogranični slučaj je slučaj kada je kazneno djelo počinjeno na području Republike Hrvatske i o pravu na naknadu po ovom Zakonu odlučuje Odbor, a zahtjev za naknadu je podnesen nadležnom tijelu u drugoj državi članici Europske unije u kojoj žrtva ima prebivalište. Strani prekogranični slučaj je slučaj kada je kazneno djelo počinjeno u drugoj državi članici Europske unije i za odlučivanje o pravu na naknadu je nadležno tijelo te države, a zahtjev za naknadu podnosi osoba koja ima prebivalište u Republici Hrvatskoj.

Nakon primitka zahtjeva od nadležnog tijela druge države članice Europske unije ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa dostavit će tom tijelu i podnositelju zahtjeva, najkasnije u roku od 30 dana, potvrdu o primitku zahtjeva, informacije o osobi za kontakt i, ako je to moguće, o približnom roku u kojem će biti odlučeno o zahtjevu. Ako ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa od nadležnog tijela druge države članice Europske unije primi zahtjev koji nije poslan na obrascu koji je propisala Europska komisija, vratit će zahtjev tijelu od kojeg ga je primilo. Ako u domaćem prekograničnom slučaju Odbor utvrdi da radi odlučivanja o zahtjevu treba obaviti pojedine radnje, kao što su saslušanje podnositelja zahtjeva, svjedoka, vještaka ili druge osobe, može zatražiti od nadležnog tijela druge države članice Europske unije, u kojoj je podnositelj podnio zahtjev za naknadu, da obavi te radnje. U stranom prekograničnom slučaju zahtjev za naknadu podnositelj može podnijeti ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa. Ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa u najkraćem mogućem roku dostavlja zahtjev s priložima nadležnom tijelu države od koje podnositelj zahtjeva traži naknadu štete, na službenom jeziku te države ili drugom jeziku koji

je ta država odredila da će prihvatiti. Zahtjev se dostavlja na obrascu koji propisuje Europska komisija. Ako tijelo koje je u drugoj državi nadležno za odlučivanje zatraži da se saslušanje podnositelja zahtjeva, svjedoka, vještaka ili druge osobe obavi u Republici Hrvatskoj, saslušanje obavlja Odbor koji potom dostavlja izvješće o saslušanju tijelu druge države nadležnom za odlučivanje o zahtjevu. Ako tijelo koje je u drugoj državi nadležno za odlučivanje zatraži da obavi saslušanje uz pomoć tehničkih pomagala, saslušanje se obavlja u suradnji s ministarstvom nadležnim za poslove pravosuđa pod uvjetom da osoba koja će biti saslušana pristane na takvo saslušanje.

Republika Hrvatska ima pravo zahtijevati vraćanje iznosa isplaćenog u skladu s ovim Zakonom i troškova postupka ako je takvo pravo ostvareno na temelju lažnih podataka i/ili je žrtva propustila obavijestiti nadležno tijelo o činjenicama koje utječu na ostvarivanje prava u skladu s ovim Zakonom ili ako je nakon isplate naknade žrtvi nadležno tijelo utvrdilo da ne postoji kazneno djelo.

Podnošenje zahtjeva za naknadu po ovom Zakonu ne isključuje pravo žrtve da naknadu štete ostvaruje od osobe koja je počinjenjem kaznenog djela prouzročila štetu (štetnika). Kad žrtva ostvari naknadu neposredno od štetnika, ona će se uračunati u naknadu koju zahtijeva od Republike Hrvatske. Kad je naknadom od štetnika šteta u potpunosti namirena, zahtjev žrtve će se odbiti, a ako je postupak dovršen, ali isplata još nije obavljena, donijet će se odluka da se naknada žrtvi ne isplati. Kad je Republika Hrvatska isplatila naknadu na temelju ovoga Zakona, a žrtva ostvari dio ili potpunu naknadu štete od štetnika, Republika Hrvatska ima za iznos glavnice, koji je žrtva ostvarila neposredno od štetnika, pravo regresu od žrtve, ali najviše do iznosa koji mu je platila.

Pravo zatvorenika na susrete s djecom

ANA KOCEIĆ

Studenti kliničari koji se opredijele za rad u kaznenoj grupi, odnosno Grupi za pomoć svjedocima i žrtvama kaznenih djela, u svome se radu rijetko susreću s kaznenim predmetima. Ipak, u moru građanskih i radnih predmeta nađe se i onih s kaznenom problematikom. U posljednje vrijeme više smo se puta susreli sa specifičnom situacijom o kojoj se malo priča u javnosti, koja je u nekim situacijama možda moralno upitna, a s pravne strane jako zanimljiva jer se može razmatrati s različitih, često međusobno suprotstavljenih aspekata. Riječ je o upitima osoba koje se nalaze na izdržavanju kazne zatvora da im se pomogne u ostvarivanju prava na susrete sa svojom djecom. Ako se radi o osobama relativno „sređene“ obiteljske situacije, odnosno kada je drugi roditelj voljan i u mogućnosti dovoditi djecu, takvih problema u pravilu nema. Međutim, situacija postaje kompliciranija ako se radi o slučajevima gdje su oba roditelja u zatvoru. Također, isto to pravo žele i mogu ostvarivati i oni zatvorenici koji su osuđeni i kažnjeni upravo zbog ubojstva drugog roditelja. Tada veliku ulogu u ocjenjivanju najboljeg interesa djeteta u odnosu na prava zatvorenika te u samoj realizaciji posjeta i druženja igra centar za socijalnu skrb, pri čemu se u praksi javljaju poteškoće karakteristične za funkcioniranje te ustanove s obzirom na ustroj, organizaciju i financiranje centra.

U ovoj, već samoj po sebi nesretnoj okolnosti da se roditelj nalazi u zatvoru, dolazi do sukoba različitih zajamčenih prava. S jedne

strane postoje opća prava samog zatvorenika, koja državni represivni aparat, pravilnom primjenom Kaznenog zakona, Zakona o kaznenom postupku te Zakona o izdržavanju zatvorske kazne i drugih propisa, smije ograničiti samo u onoj mjeri koja je nužna da bi se postigla svrha kažnjavanja. Iz same svrhe izvršavanja kazne zatvora, kako je definirana člankom 2. Zakona o izvršavanju kazne zatvora, a čini je osposobljavanje zatvorenika za život na slobodi u skladu sa zakonom i društvenim pravilima (uz čovječno postupanje i poštovanje dostojanstva osobe), proizlazi da je u procesu realizacije svakog pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora značajna uloga održavanja kontakta s djecom tijekom izdržavanja kazne.

S druge strane, pravu zatvorenika komplementarno je i pravo djeteta na obiteljski život, odnosno pravo da se ne odvaja od roditelja protiv svoje volje (čl. 9. Konvencije o pravima djeteta). Međutim, različite okolnosti pojedinih slučajeva dovode do toga da ponekad pravni standard *najboljeg interesa djeteta*, kao temeljno načelo kojim se državna tijela trebaju voditi pri odlučivanju o pitanjima koja su od utjecaja na prava djeteta, isključuje, odnosno prevladava nad pravom zatvorenika na obiteljski život.

Dok su ta prava, neka bolje, neka lošije, ipak uređena propisima, mnoge probleme zadaje upravo treća okolnost - primjena propisa u praksi, odnosno provođenje u stvarnost onoga što je zamišljeno na papiru, kada svaka nepravil-

nost može stvarati velike prepreke u obiteljskom odnosu.

Širi zakonski okvir ovdje čine Ustav RH, Povelja Ujedinjenih naroda, Opća deklaracija o ljudskim pravima, Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Povelja o temeljnim pravima Europske Unije, Obiteljski zakon, Zakon o izvršavanju kazne zatvora, Pravilnik o pogodnostima zatvorenika te Europska zatvorska pravila ugrađena u čl. 111. i 117. **Zakona o izvršavanju kazne zatvora** (NN 190/2003, 76/2007, 27/2008, 83/2009, u daljnjem tekstu ZIKZ), a na djecu se još posebno odnose i Konvencija o pravima djeteta (čl. 3. st. 1.) te Konvencija o kontaktima s djecom.

Konkretno, posjeti zatvorenicima regulirani su ZIKZ-om. Članak 117. određuje da zatvorenik ima pravo na posjete članova obitelji dvaput mjesečno i blagdanom u trajanju od najmanje jedan sat, a maloljetna djeca mogu posjećivati roditelja zatvorenika svaki tjedan i blagdanom. Pritom maloljetno dijete do četrnaest godina posjećuje zatvorenika u pratnji odraslog člana zatvorenikove obitelji ili skrbnika. **Pravilnik o pogodnostima zatvorenika** (NN 128/99, 55/00, 59/00, 129/00, 59/01, 67/01, 11/02, 190/03. – pročišćeni tekst, 76/07, 27/08 i 83/09.) regulira mogućnost izlaska s posjetiteljem pa tako predviđa da se zatvoreniku može odobriti izlazak s posjetiteljem u mjesto u kojem se nalazi kaznionica, odnosno zatvor ili drugo mjesto određeno kućnim redom, u trajanju od najmanje dvanaest sati.

DRUGI RODITELJ

Ako roditelj s kojim dijete živi odbija ili sprječava susrete djeteta sa zatvorenim roditeljem, centar može primijeniti mjere obiteljskopravne zaštite. Kada ocijeni da su razlozi protivljenja susretima drugog roditelja i djeteta neopravdani i nerazumni, centar može upozoriti roditelja da s takvim ponašanjem prestane jer time čini propust u roditeljskoj skrbi koji šteti normalnom psihofizičkom razvoju djeteta (čl. 109. Obiteljskog zakona, NN 116/2003, 17/2004, 136/2004, 57/2011, 61/2011, u daljnjem tekstu ObZ). Ako se radi o sustavnom i dugotrajnom izbjegavanju i onemogućavanju kontakta, centar može izreći i mjeru nadzora nad izvršavanjem roditeljske skrbi u trajanju od najmanje šest mjeseci, a protekom roka se može ponovno izreći (čl. 110. ObZ-a).

SKRBNIK

Ako se radi o odlasku na izdržavanje zatvorske kazne jedinog roditelja ili je drugi spriječen u izvršavanju roditeljske skrbi, a dijete nisu povjerali na čuvanje i odgoj osobi koja ispunjava propisane pretpostavke za skrbnika, dolazi do primjene članka 103. ObZ-a. On propisuje dužnost centra za socijalnu skrb da odmah, a najkasnije u roku od osam dana od dana saznanja da su oba roditelja odsutna, spriječena ili iz zdravstvenih ili sličnih razloga nesposobna skrbiti o djetetu, povjeri dijete i bez pristanka roditelja na čuvanje i odgoj drugoj osobi, domu za djecu ili drugoj pravnoj osobi koja obavlja djelatnost socijalne skrbi. Takva odluka može trajati najdulje 60 dana, na nju je dopuštena žalba koja ne odgađa ovrhu. Centar je dužan predložiti sudu donošenje mjere za zaštitu dobrobiti djeteta ako roditelji zatraže predaju djeteta i donošenje odluke o prestanku

skrbništva, a centar smatra da to nije u interesu djeteta. Ako centar za socijalnu skrb u roku od petnaest dana od zahtjeva roditelja ne pokrene postupak pred sudom, roditelji mogu zahtjev za predaju djeteta uputiti sudu. Nadalje, članak 154. ObZ-a nalaže skrbniku dužnost da savjesno brine o djetetovim pravima. Osim toga, Zakon je predvidio i mogućnost imenovanja posebnog skrbnika radi zaštite pojedinih osobnih i imovinskih prava i interesa (čl. 167. ObZ-a).

Dakle, članovi obitelji mogu voditi dijete u posjete zatvoreniku kako je i određeno Zakonom o izdržavanju kazne zatvora. Ako oni to ipak nisu u mogućnosti izvršavati, može se zatražiti od nadležnog centra za socijalnu skrb da djetetu imenuje posebnog skrbnika koji bi brinuo o djetetovim posjetima roditelju u zatvor. U slučaju negativnog odgovora centra, osoba bi mogla zaštitu prava zatražiti od suda, odnosno inicirati postupak za donošenje odluke o kontaktima s djetetom. Odluka suda ovisit će o procjeni okolnosti konkretnog slučaja i bit će obvezujuća za one na koje se odnosi.

SOCIJALNA ZAŠTITA - UZDRŽAVANJE DJETETA

Ponekad odlazak roditelja na izdržavanje zatvorske kazne ugrožava uzdržavanje djeteta. Centar je dužan provjeriti postoje li osnove za privremeno uzdržavanje iz sredstava centra za socijalnu skrb po članku 352. ObZ-a te postoji li osnova za neki od oblika stalne pomoći na temelju Zakona o socijalnoj skrbi (NN br. 33/2012,

46/2013 i 49/2013, u daljnjem tekstu ZSS).

Čl. 31.- 48. ZSS-a predviđa kao stalnu mjeru pružanje pomoći za uzdržavanje koja se priznaje obitelji ili samcu koji nemaju sredstava za uzdržavanje, a nisu ih u mogućnosti ostvariti svojim radom ili prihodima od imovine ili na drugi način.

Osim toga, predviđeni su i različiti oblici jednokratne pomoći kada centar procijeni da će se jednokratnom intervencijom pomoći u prevladavanju trenutačne potrebe korisnika. Čini ju pravo na novčanu pomoć ili pomoć u naravi koju centar priznaje samcu ili obitelji koji zbog trenutačnih materijalnih teškoća nisu u mogućnosti podmiriti neke osnovne životne potrebe, a koje su nastale zbog rođenja ili školovanja djeteta, bolesti ili smrti člana obitelji, elementarne nepogode i slično. Takva pomoć može se iznimno priznati i zbog nabavke osnovnih predmeta u kućanstvu ili nabavke neophodne odjeće i obuće ako ne postoji mogućnost da se nabavka neophodnih predmeta u kućanstvu i odjeće i obuće osigura u suradnji s humanitarnim organizacijama (čl. 55. – 59. ZSS-a). Moguće je i ostvarivanje potpore za obrazovanje (potpora za troškove smještaja u učeničkom domu, za troškove prijevoza, školske udžbenike i redovito studiranje) u skladu s odredbama čl. 60.- 64. ZSS-a.

Pomoć se može sastojati i od savjetovanja i pomaganja. Može ju primiti dijete, odnosno roditelj s kojim živi, a može se koristiti i za podmirenje troškova nastalih odlaskom u posjet zatvorenom roditelju, koji u praksi često predstavljaju problem. Stoga, ako roditelj ili druga osoba koja skrbi o djetetu nema dovoljno sredstava da financira putovanje do kaznonice/zatvora gdje se nalazi (drugi) roditelj, upućuje ih se na centar za socijalnu skrb radi dobivanja novčane potpore.

TRUDNICE I RODILJE

Člankom 111. ZIZK-a predviđena je posebna zaštita majčinstva pa se trudnici i majci s djetetom koje je rodila za vrijeme izdržavanja kazne zatvora omogućava cjelovita zdravstvena zaštita i porod u specijaliziranoj zdravstvenoj ustanovi. Ako u kaznionici u kojoj trudnica izdržava svoju kaznu nema odjela za roditelje, bit će upućena u drugu kaznionicu ili zatvor gdje takav odjel postoji. Dodatno, na zahtjev majke, a odlukom centra za socijalnu skrb, dijete može ostati uz majku do navršene treće godine života, nakon čega centar poduzima potrebne mjere za smještaj djeteta. Već se tu nazire mogućnost problema zbog neusklađenosti zakona, jer suprotno ovakvoj odredbi ZIZK-a, Obiteljski zakon određuje da odluku o tome s kim će dijete živjeti, načinu i vremenu susreta i druženja, donosi sud (čl. 100. ObZ-a).

PRAVOBRANITELJICA ZA DJECU

Kao što je već ranije rečeno, pitanje susreta i druženja djeteta s roditeljem koji je na izdržavanju zakonske kazne vrlo je važno pitanje s aspekta prava djeteta. Tom problematikom aktivno se bavi Ured pravobraniteljice za djecu kojem se pojedinci mogu obratiti za dodatnu pomoć i podršku u ostvarivanju djetetovih prava. Na tu temu izdana je i posebna publikacija „Prava djece čiji su roditelji u zatvoru“, koja razmatra psihološke, socijalne i pravne aspekte problema (dostupna na http://www.dijete.hr/hr/publikacijepravobranitelja/doc_details/18-prava-djece-iji-su-roditelji-u-zatvoru.html).

Na međunarodnoj razini, na tom polju djeluje organizacija **Eurochips** (European network for children of imprisoned parents, <http://www.eurochips.org/>)

koja štiti interese djece čiji su roditelji u zatvoru. Jedna od glavnih zadaća Eurochips-a je podizanje svijesti o potrebama djece zatvorenika, u skladu s načelima da se u svakoj situaciji mora postupati u skladu s najboljim interesom djeteta, da djeca imaju pravo znati o uhićenju i zatvaranju njihovih roditelja te im mora biti omogućeno uspostaviti kontakt s njima.

ZATVORSKA UPRAVA

Osim što se pojedincima jamče određena prava, Zakon nalaže i pozitivnu obvezu kaznionicama, odnosno zatvorima, da u skladu sa svojim mogućnostima posebno opreme prostore za posjet djece.

Članak 15. ZIKZ-a propisuje **pravo pritužbe** zatvorenika na postupak i odluku zaposlenika kaznionice, odnosno zatvora. Pritužba se podnosi usmeno ili pisanim putem upravitelju kaznionice, odnosno zatvora i Središnjem uredu Uprave za zatvorski sustav. Pisana pritužbu u zatvorenom omotu zatvorenik ima pravo podnijeti i sucu izvršenja. Pisana pritužba sucu izvršenja ili Središnjem uredu Uprave za zatvorski sustav upućuje se u omotu koji uprava kaznionice, odnosno zatvora ne smije otvoriti. Zatvoreniku se mora omogućiti da usmenu pritužbu iznese bez nazočnosti zaposlenika kaznionice, odnosno zatvora ili bez nazočnosti osobe protiv čijih je postupaka i odluka pritužba podnesena. Na podnesenu pritužbu upravitelj će pisanim putem odgovoriti u roku od petnaest dana, a Središnji ured Uprave za zatvorski sustav i sudac izvršenja u roku od trideset dana od dana zaprimanja pritužbe.

Zatvorska uprava prepoznala je važnost suradnje s Pravobraniteljicom za djecu, što znatno doprinosi poboljšanju uvjeta u kojima djeca čekaju kod posjeta roditelju zatvoreniku. Tako se na

Okruglom stolu „Zatvorenik kao roditelj – psihološka perspektiva” Središnjeg ureda Uprave za zatvorski sustav, održanom 21. svibnja 2013., ističe kako su u svim kaznenim tijelima uređeni prostori za dječje posjete roditelju, da se pretrage djece najčešće obavljaju samo vizualno, a tek ponekad, iz sigurnosnih razloga, drugačije, ali tako da se ne narušava dostojanstvo djeteta i da je službenik osiguranja istog spola kao i djetete. Podignuta je razina svijesti o tome da se prilikom upućivanja zatvorenika u kazneno tijelo vodi računa i o blizini prebivališta djeteta radi lakšeg ostvarivanja posjeta. Ipak, Uprava kao izazove priznaje i prepoznaje posebno financijske poteškoće (zatvorenik nema novca za telefonski kontakt s djetetom ili za dolazak djeteta u posjet), ograničeno vrijeme telefonskih razgovora s djetetom, nepostojanje jasnih procedura (npr. procedura pretresa djeteta), nedostupnost tretmanskog osoblja tijekom dječjeg posjeta te nepostojanje evidencije ukupnog broja malodobne djece zatvorenika.

Ovo kratko izlaganje problema te pregled pojedinih zakonskih odredbi služe samo kao polazna točka onima koji se nađu u ovakvoj osjetljivoj životnoj situaciji, kako bi upoznavanjem i ostvarivanjem svojih prava ublažili i otklonili negativne sekundarne posljedice koje bi mogao izazvati odlazak roditelja na izdržavanje zatvorske kazne. Ostalima pruža osnovne informacije i ukazuje na problematiku koja je jako osjetljiva za one na koje se neposredno odnosi, dok drugima ostaje gotovo nepoznata, polazeći od stava da je podizanje javne svijesti i senzibilizacija šire javnosti za pojedine pravne probleme jedan od bitnih čimbenika kvalitetnog pravnog uređenja te pravilnog i stručnog ponašanja onih kojima je povjerena provedba tih normi.

Veliko srce kliničara za mala srca Klaićeve - uspješno okončana humanitarna akcija

BRUNO MILINKOVIĆ

Grupa za zaštitu prava pacijenata Pravne klinike i Zaklada „Hrvatska kuća srca“ organizirali su humanitarnu akciju za kupnju aparata Klaićevoj bolnici u Zagrebu. Golemi trud se isplatio, akcija je uspješno okončana svečanom predajom aparata u ukupnoj vrijednosti od 60 tisuća kuna.

Svakog dana smo bombardirani teškim novinskim naslovima, a i sami znamo da je sve manje pozitivne među ljudima. Kada se radi o mlađim generacijama, stariji će reći da su mladi „sve gori“. Ukoliko ste se i vi utopili u pesimizmu, tračak nade da nije sve tako sivo svakako može biti poruka koju su volonteri iz Pravne klinike i njihovi partneri poslali svojom „Humanitarkom za Klaićevu“. Nesebičnim pružanjem pomoći omogućili su unapređenje rada dječje bolnice, a posredno i mnoge potaknuli na sličan humanitarni rad.

HUMANITARKA ZA MALA SRCA KLAJĆEVE

Iako su u ovakvim tekstovima zahvale obično negdje na dnu, ja ću to malo promijeniti. U svom dosadašnjem boravku u Pravnoj klinici mnogim stvarima sam bio fasciniran i na mnoge sam stvari bio „ljubomoran“. Jedna od tih stvari su zasigurno (humanitarne) akcije koje su imale neke druge grupe u Pravnoj klinici, a o kojima ste imali prilike čitati u prijašnjim brojevima Pro bona.

Upravo zato moja (prva) zahvala ide svima onima od kojih sam dobio ideju za organizaciju ove „Humanitarke“, ideju koju sam pomalo sebično najavio i „rezervirao“ na jednom od sastanaka vodstva naše Klinike.

I eto, nekoliko mjeseci kasnije, nećete pronaći nikoga tko je bio uključen u našu „Humanitarku“, a da neće s ponosom pričati o svome sudjelovanju u istoj i o njenom konačnom rezultatu.

Kada sam odlučio napraviti humanitarnu akciju, prvotno sam zamišljao volontere Grupe za za-

štitu prava pacijenata kako u Klaićevu nose prikupljene bombone i čokolade za klince koji se tamo nalaze na liječenju. Već sam od te pomisli osjećao veliki ushit, a kako i ne bih?

Sada možete samo zamisliti kako se osjeća svatko od nas nakon 27. lipnja 2013. i svečane primo-

predaje aparata organizirane u predavaonici Klaićeve bolnice. Tada je upravitelj Zaklade „Hrvatska kuća srca“, našeg partnera koji formalno stoji iza akcije, akademik Davor Miličić bolnici uručio dva vrlo vrijedna aparata: 12-kanalni EKG i 24-satni krvni tlakomjer, dok će treći aparat (još jedan 24-satni krvni tlakomjer) iz tehničkih razloga biti isporučen naknadno, vjerujem i prije objave ovoga članka.

TIJEK AKCIJE

Nakon što sam ideju o organizaciji humanitarne akcije izložio Grupi u Pravnoj klinici, dogovoreno je da će netko od kliničara stupiti u kontakt s bolnicom. Budući da Lea iz Grupe za zaštitu prava pacijenata preko mlađe sestre koja je liječena na kardiološkom odjelu u Klaićevoj tamo već ima neke inicijalne kontakte, razgovarala je s prim. dr. sc. Vesnom Herceg Čavrak. Tim je putem dogovoreno kako će se novac skupljati upravo za 24-satne krvne tlakomjere.

Prvi dio akcije zamišljen je kao humanitarni tulum u zagrebačkom klubu Maraschino, a novac smo prikupljali dobrotvornim priložima i prodajom ulaznica. Ulaznice su kupili mnogi koji nisu planirali doći u Maraschino, ali su nam odlučili pomoći. Nesebičnima su se pokazali brojni studenti, profesori i asistenti na

Nasmiješeni kliničari u Avenue Mallu

Pravnom fakultetu u Zagrebu; ovdje zasigurno prednjači (sada već bivši) dekan, prof. dr. sc. Zoran Parać, koji je svoje kolege doslovno vukao za rukave i usmjeravao ih prema našem stoliću koji se nalazio na međukatu zgrade Fakulteta.

U tom dijelu akcije karte su, uz sveprisutne „Pacijente“, prodavali i članovi Else Zagreb i Športske udruge studenata Pravnog fakulteta, a donacijom sredstava u akciju se uključio i Grad Zagreb.

Tulumom je završio prvi dio akcije, a uslijedile su pripreme za drugi dio - prikupljanje sredstava prodajom licitarskih srca koja su poklon Zaklade „Hrvatska kuća srca“.

Kako se kasnije pokazalo, ovaj način prikupljanja sredstava je doista pozitivno odjeknuo u većini domaćih medija, ali je bio i lijepo prihvaćen među građanima koji su pokazali da imaju volju pomoći kada zatreba.

Ukupno smo organizirali 4 prodaje srčeka i jednu likovnu radionicu za najmlađe. Središnji događaj je svakako bila prodaja na Cvjetnom trgu (Trg Petra Preradovića) u samom centru Zagreba kojoj je prisustvovao i gradonačelnik Grada Zagreba Milan Bandić.

Nakon stotinu sati priprema, nekoliko tisuća poklonjenih osmijeha, neumornih prilaženja građanima, volontiranja i međusobnih

„Humanitarka“ u Maraschinu

Dr. Portolan Pajić, koja je bila od velike pomoći

Gradonačelnik je odlučio pomoći ...

Vodstvo Klinike, Zaklade, studenti, gradonačelnik

Preduvjeti za organizaciju humanitarne akcije

Budući da je za samu organizaciju humanitarne akcije potrebno obaviti i nešto papirologije, **Dora Stulić i Nikolina Ivetić** će opisati (u)pravnu stranu priče.

Prikupljanje i pružanje humanitarne pomoći uređeno je Zakonom o humanitarnoj pomoći te Pravilnikom o obrascima i načinu vođenja evidencije humanitarne pomoći. Može se pružati dvjema kategorijama osoba: žrtvama prirodnih katastrofa i kriza izazvanih ljudskim djelovanjem te socijalno osjetljivim skupinama u cilju podmirivanja njihovih osnovnih životnih potreba.

Zakon propisuje tri varijante:

- 1) prikupljanje i pružanje humanitarne pomoći od strane pravnih osoba kojima je prikupljanje i pružanje humanitarne pomoći djelatnost,
- 2) povremeno prikupljanje i pružanje humanitarne pomoći koje se provodi jednokratno od strane neprofitnih pravnih osoba kojima prikupljanje humanitarne pomoći nije djelatnost, a koje se može provesti jednom godišnje u trajanju do 60 dana te
- 3) organizacija humanitarnih akcija.

Posebno ćemo se osvrnuti na humanitarne akcije s obzirom na najširu mogućnost njihove organizacije.

Za razliku od drugih oblika humanitarne pomoći, njih mogu provoditi neprofitne pravne osobe kojima prikupljanje humanitarne pomoći nije djelatnost, profitne pravne osobe te fizičke osobe. Humanitarne akcije se uvijek organiziraju za utvrđenog korisnika i to najviše tri puta godišnje u maksimalnom trajanju svake pojedine akcije do 30 dana. Organizatori su obvezni prikupljena financijska sredstva voditi na izdvojenom računu i dodijeliti ih korisniku po njenom završetku. Najmanje 30 dana prije planiranog početka aktivnosti potrebno je pribaviti prethodnu suglasnost. Zahtjev za izdavanje suglasnosti podnosi se službi za društvene djelatnosti ureda državne uprave u županiji, a uz njega je potrebno priložiti podatke o fizičkoj osobi, odnosno neprofitnoj ili profitnoj pravnoj osobi koja podnosi zahtjev, o planu organiziranja humanitarne akcije, o području na kojem će prikupljati i pružati pomoć, o očekivanom trajanju, o ciljnim skupinama ili osobama te o planiranim troškovima i očekivanom prihodu te uvjerenje (ne starije od tri mjeseca) da se protiv fizičke osobe odnosno odgovorne osobe u pravnoj osobi ne vodi kazneni postupak, a nadležni će ured po službenoj dužnosti pribaviti dokaz da odgovornoj osobi - podnositelju zahtjeva nije izrečena sigurnosna mjera zabrane obavljanja zvanja, djelatnosti ili dužnosti. Nadležni ured odbit će zahtjev za davanje prethodne suglasnosti ako podnositelj zahtjeva ne ispunjava uvjete te ako procijeni da planirane aktivnosti ne opravdavaju svrhu ili dobit od humanitarne akcije. U roku od 30 dana od dana završetka organizatori su obvezni nadležnom uredu dostaviti izvješće o provedenoj humanitarnoj akciji. Zahtjevi i izvješća podnose se na obrascima koji su propisani Pravilnikom o obrascima i načinu vođenja evidencije humanitarne pomoći.

dogovora, podvukla se crta i - uspjeli smo!

Uz pomoć Zaklade čija novčana donacija čini većinu od svote utrošene za kupnju tri aparata,

oni su nabavljeni i predani s-nacijskom upravitelju bolnice Osmanu Kadiću na već spomenutoj svečanosti održanoj 27. 06. 2013. godine.

I na kraju, u ime Grupe za zaštitu prava pacijenata, zahvale svima onima bez kojih akcija ne bi uspjela; svima koji su pomogli da „Humanitarka” zaživi i da ne

Zaklada „Hrvatska kuća srca“

Zaklada je osnovana sa svrhom pomaganja u liječenju oboljelih od kardiovaskularnih bolesti, promicanja prevencije kardiovaskularnog zdravlja i napretka kardiologije, informiranja i educiranja građana o prevenciji kardiovaskularnih bolesti i važnosti njihove aktivne uloge u prevenciji odnosno ranom prepoznavanju, uklanjanju i liječenju čimbenika rizika; radi trajne skrbi za napredak kardiološke znanosti i struke u Gradu Zagrebu i Republici Hrvatskoj te radi podrške educiranju i koordinaciji liječnika, medicinskih sestara i ostalih profesionalaca, kao i pravnih osoba koje se izravno ili neizravno bave kardiovaskularnom medicinom.

Više na <http://www.zaklada-hks.hr/>

ostane u mojoj glavi ili na nekom papiru:

Maraschinu, prodavačima karata, prodavačima licitarskih srca, medijima (radio postajama, TV kućama, tiskovinama i portalima), Klaićevoj bolnici i njenom osoblju, Zakladi „Hrvatska kuća srca“, akademskim mentorima Sunčani Roksandić Vidlička i Aleksandru Maršavelskom, vodstvu Pravne klinike, Gradu Zagrebu, gradonačelniku Bandiću, City Centru, Avenue Mallu, svakome tko je dao bilo kakav novčani prilog, tko je vijest o akciji proširio među poznanicima i svima koji su na bilo koji način dali svoj obol našem naumu te završno dr. Ivani Portolan - Pajić iz Zaklade na nesebičnoj i svestranoj pomoći u svim fazama i segmentima naše akcije.

U svoje osobno ime posebno zahvaljujem svima u Grupi za za-

štitu prava pacijenata Pravne klinike. Propustili smo nekoliko ispitnih rokova, ali zato nismo propustili priliku za stjecanje novih prijatelja i postizanje osmijeha na licima djece i njihovih najmilijih

nakon svakog uspješno obavljenog pregleda novim aparatima, za čiju smo nabavu svi jednako zaslužni.

Oni koji su pratili tijekom naše akcije, nisu mogli ne primijetiti da smo često upotrebljavali slogan „mala srca Klaićeve kucaju ZA vas.“

Dragi svi koji ste nam pomogli, budite sretni - mala srca Klaićeve sada kucaju ZBOG vas!

Članovi Grupe za zaštitu prava pacijenata Pravne klinike Pravnog fakulteta u Zagrebu koji su sudjelovali u osmišljavanju i provođenju cijele humanitarne akcije:

Marina Petrić
 Andrea Dujmović
 Lea Puljčan
 Nikolina Ivetić
 Dora Stulić
 Ivana Cvitanović
 Alen Bijelić
 Tihana Levak
 Marija Miličević
 Filip Kraljičković
 Gabrijele Bagarić
 Maja Požman
 Tina Matic (Elsa)
 Bruno Milinković

Posjet studentske delegacije Pravne klinike Predsjedniku Republike Hrvatske

JOSIP KOVILIĆ

Izvor: Ured Predsjednika RH, snimila Marija Kundek, službena fotografkinja

Pravna klinika u Zagrebu, od svog osnutka do današnjeg dana, prešla je dug put te se razvila u organizaciju koja obavlja društveno značajnu ulogu pomažući građanima RH u rješavanju njihovih pravnih problema i situacija, pružajući im besplatnu pravnu pomoć i savjete.

Jedno od značajnih priznanja studentima i akademskom osoblju zaposlenom u Pravnoj klinici u Zagrebu došlo je iz Ureda predsjednika Republike Hrvatske, koji je prepoznao edukativnu i društvenu vrijednost posla koji obavlja Pravna klinika Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

10. rujna 2013. godine, studentska delegacija Pravne klinike pod vodstvom glavnih urednika kliničkog biltena Pro bono, Josipa Kovilića i Brune Milinkovića,

primljena je u Uredu predsjednika RH od strane predsjednika prof. dr. sc. Ive Josipovića. Predsjednik Republike izrazio je veliko zanimanje za rad Pravne klinike te je upoznat s osnovnim principima njezina funkcioniranja i organizacijom rada, kao i s međunarodnom suradnjom i projektima Klinike sa sličnim organizacijama u inozemstvu. Druženje kliničara s predsjednikom proteklo je u vrlo ugodnom ozračju te je svaki od članova studentske delegacije predsjedniku iznio ponešto od zanimljivosti povezanih s radom i pro-

jektima Pravne klinike. Kliničari su potom predali predsjedniku prigodne poklone, među kojima je bio i bilten Pravne klinike te je predsjednik izrazio želju za primanjem časopisa u budućnosti, na što su članovi uredništva osobito ponosni. Predsjednik je iskazao svoju potporu Pravnoj klinici te iznio kako će osobama kojima treba pravna pomoć predložiti da se obrate Pravnoj klinici u Zagrebu.

Nakon ugodnog druženja s predsjednikom Josipovićem, uslijedilo je protokolarno fotografiranje te povratak svakodnevnim kliničkim obvezama koje će studenti nastaviti obavljati s još većim entuzijazmom, svjesni društvene vrijednosti projekta prof. dr. sc. Alana Uzelca i asistenata Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, koji je prešao dug put od malenog akademskog eksperimenta do društveno značajne organizacije koja pruža pomoć ugroženim društvenim slojevima.

Kraćenje vremena prije susreta s predsjednikom Josipovićem